< บันทึกลับ ภิกษุนิรนาม >

๑. ทุกอย่างสำเร็จด้วยจิต

ท้องฟ้าสีคราม ประดับด้วยปุยเมฆสีขาวลอยฟ่องอยู่เป็นกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ ภายใต้แผ่นนภาอันกว้างไกล แสดงถึงความแจ่มใสของโลกที่พ้นฤดูฝนมาแล้ว

ท้องฟ้าสีคราม ปุยเมฆสีขาว เป็นสิ่งที่มีมานานแล้วตั้งแต่โลกเกิดและจะมีอยู่ต่อไปเป็นนิรันดร เช่นเดียวกับดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ใครและผู้ใดไม่อาจจะลบเลือนได้ มันเป็นสภาวธรรม หรือธรรมชาติแห่งความเป็นจริง

แต่แม้กระนั้น ก็ใช่ว่าจะหนีกฎแห่งอนิจจังไปได้ มนุษย์พากันวิตกว่า โลกอาจถูกทำลายให้พินาศเป็นจุณไปสักวันหนึ่ง และผู้ที่จะทำลายโลกก็คือ มนุษย์ เอง

แต่ความวิตกนั้นมันเป็นอนาคตที่เราคาดคิดกันไปอย่างลมๆแล้งๆ ชีวิตแต่ละชีวิตอาจไม่คงอยู่จนถึงเวลานั้น ทำไม?เราจะต้องไปวิตกถึงสิ่งที่ยังมาไม่ถึง ปัจจุบันต่างหากที่เราควรมองดูว่าเรากำลังทำอะไรกันอยู่

เรามองเห็นว่า ปัจจุบันมนุษย์กำลังใช้นามธรรม ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งที่เป็นรูปธรรมขึ้นมา รูปธรรมที่ค้นคิดขึ้นมานั้นมีทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่จะทำลายโลกให้พินาศ

ระหว่าง ๒ สิ่งนี้ สิ่งที่เป็นประโยชน์ย่อมมีพลังอำนาจน้อยกว่าสิ่งทำลายมากมายนัก ซึ่งเรามองเห็นได้ชัดว่าประโยชน์จะมีสักเท่าใดเมื่อถูกทำลายเสียแล้วประโยชน์ก็จะหมดไปด้วย มนุษย์ก็จะไม่ได้อะไรเลย แม้แต่ชีวิตของตนเองก็จะต้องหมดไป โลกจะเหลือแต่น้ำกับฟ้าอย่างเดิม

แสดงว่าในปัจจุบันนี้ มนุษย์กำลังใช้นามธรรมอย่างผิดทาง เราสร้างสิ่งที่สมมติขึ้นจนเกินความต้องการของชีวิต และบัดนี้เราไม่รู้ว่าชีวิตมนุษย์เราต้องการอะไรกันแน่ มันไม่มีสิ้นสุด มันไม่มีจุดหมายปลายทาง

สิ่งที่เป็นนามธรรม แม้จะไม่มีรูปร่างตัวตนให้มองเห็นได้ แต่มันก็มีความสำคัญยิ่งใหญ่เหนือกว่ารูปธรรมเป็นอันมาก

รูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ เครื่องประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์ หรือแม้แต่สังขารร่างกายของคนและสัตว์ ล้วนเกิดขึ้นมีขึ้นโดยนามธรรมเป็นผู้บันดาลอยู่เบื้องหลังทั้งสิ้น ถ้านามธรรมไม่บันดาลสมบัติปรุงแต่งขึ้นมา มันก็จะไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นเป็นรูปร่างที่เรียกว่า รูปธรรม เลย

พระพุทธเจ้าบรมศาสดาเอกในโลก จึงทรงตรัสว่า ทุกอย่างสำเร็จด้วยจิต จิตก็คือนามธรรมอันซ่อนเร้นแอบแฝงอย่างลับๆ อยู่กับร่างกายของคนและสัตว์ทั้งหลาย

ผู้มีปัญญารู้ความจริงว่า จิตหรือนามธรรมมีความสำคัญยิ่งใหญ่ย่อมจะปรับปรุงจิตของตน บำรุงรักษาจิตของตน ทำความสะอาดบริสุทธิ์ให้แก่จิตของตน ยิ่งกว่าสังขารทั้งหลาย และถือว่าการงานของจิตเป็นสิ่งควรทำอย่างยิ่ง

แต่ผู้โง่งมงาย ไม่รู้ความสำคัญของจิต จะพากันปรนเปรอบำรุงรักษาสังขารร่างกายตามใจกิเลส อันมีความโลภ โกรธ หลง อย่างไม่ว่างเว้น และเต็มกำลังความสามารถ

และดูเหมือนว่า มันเป็นธรรมชาติที่จะต้องดำเนินไปเช่นนั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า หมุนเวียนอยู่ไม่มีวันจบสิ้น จนกลายเป็นความยึดมั่นถือมั่นตัวเราเป็นของเรา ยากที่จะแก้ไขปรับปรุงได้ มนุษย์เกิดมาเป็นวัวตามฝูง สุดแต่หัวหน้าฝูง คือ ความโลภ โกรธ หลง จะนำไป ช่างน่าสงสารเหลือเกิน

เส้นทางของชีวิต ไม่ว่ามนุษย์หรือสรรพสัตว์ เป็นระยะทางอันไกล เลยขอบฟ้าที่เห็นอยู่ลิบๆโน้น มันข้ามภพข้ามชาติ หมุนเวียนเกิดดับอย่างไม่มีวันสิ้นสุด

อะไรเล่าคือความหมายของคำว่า "ยุติ" อะไรเล่าคือความหมายของคำว่า "หลุดพ้น" ไปจากการเกิดการดับ ถ้าเราสามารถจะหยั่งรู้ไปถึงกาลในอดีตได้ ก็คงจะเหน็ดเหนื่อย เบื่อหน่าย อ่อนระโหยโรยแรงไปกับการเกิดดับที่ซ้ำซากอยู่เช่นนั้น

ชีวิตในอดีตชาติ หลายภพหลายชาติ กระทั่งถึงชีวิตปัจจุบันเราผ่านความทุกข์มากมายเหลือเกิน ถ้าจะนำความทุกข์ที่เราได้รับมากองไว้ตรงหน้า ก็จะเห็นว่าทุกข์นั้นใหญ่เท่าภูเขาหลวง ทุกข์เกิดจากความโลภ ทุกข์เกิดจากความโกรธ ทุกข์เกิดจากความหลง เป็นกิเลสที่มีประจำ สิงสู่อยู่ในชีวิตของเรามันเหมือนดวงอาทิตย์ที่กระจายแสงไปทั่วจักรวาล ครอบคลุมเราและสรรพสัตว์ให้มืดหน้าตาฟางอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราไม่รู้จักคิดพิจารณา เราก็ไม่อาจรู้ว่าทุกข์นั้นเป็นฉันใด หนักหนาสาหัสสักเพียงไหน

เรามักปล่อยให้มันผ่านไปผ่านไปเหมือนความทุกข์นั้นเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต มันเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป มีทุกข์ใหม่เข้ามาแทนที่ไม่มีวันสิ้นไปหมดไป

บางทีเราก็ไปไขว่คว้าแสวงหาทุกข์มาใส่ตน เหยียบย่ำกองทุกข์นั้นให้จมไปกับกาลเวลา บางทีเราก็เดินเข้าไปเผชิญหน้า แม้จะรู้ว่าจะพบกับความตาย แต่บางครั้งก็ทนไม่ไหว เพราะอารมณ์กิเลสมันเร่งรัดผลักดันให้คะมำไปข้างหน้า ไปเจอกับความเศร้าโศกที่เกิดจากความพลัดพราก ไปเจอกับความเสียใจที่เกิดจากความผิดหวัง

ด้วยเหตุนี้กระมัง จึงมีผู้คนมากมายทำลายชีวิตตนเองด้วยวิธีการต่างๆ โดยไม่ยอมหยุดคิดสักนิดว่า ทุกข์นั้นเกิดจากสิ่งใด

นี่แหละอำนาจของอารมณ์กิเลส มันรุนแรง พัดกระหน่ำยิ่งกว่าลมมรสุมใดๆทั้งสิ้น
ทำอย่างไรเราจะมีโอกาสหยุดคิดสักนิดหนึ่ง ว่าเหตุแห่งทุกข์นั้นเกิดจากอะไร จึงเป็นผลให้เราทุกข์ถึงเพียงนี้

มันเป็นกรรมของสัตว์โลกเราอย่างนั้นหรือ ที่ไม่สามารถจะหยุดคิดถึงเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์นั้นได้ และเป็นเช่นนี้มานับแต่โลกและสรรพสัตว์ได้เกิดขึ้น

เมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีมานี้ นามธรรมได้ถูกพัฒนาขึ้นมาอีกขั้นหนึ่งโดยพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เกิดขึ้นในโลก พระองค์ได้ทรงค้นพบถึงวิธีที่จะหยุดคิด เพื่อให้ชาวโลกได้รู้เหตุให้เกิดทุกข์ และประทานวิธีหยุดคิดให้แก่มนุษย์ทั้งหลาย ตามที่พระองค์ประสบผลมาแล้วด้วยพระองค์เอง นับเป็นการค้นพบที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์ชาติทีเดียว

วิธีการของพระองค์ฟังดูง่ายๆ ใครได้รับฟังก็คิดว่าน่าจะทำได้ทำกายให้บริสุทธิ์ด้วยการรักษาศีล เพราะการรักษาศีล ทำให้ละเว้นความชั่วได้หลายอย่าง เช่น

ละเว้นจากการฆ่าสัตว์
ละเว้นจากการลักทรัพย์
ละเว้นจากการพูดเท็จ
ละเว้นจากการผิดลูกเมียผู้อื่น
ละเว้นจากการดื่มสุรายาเสพติด

ซึ่งเรียกว่า ศีล ๕ เมื่อเราละเว้นจากการทำชั่ว ๕ ประการนี้ได้นอกจากเป็นเบื้องต้นของการละเว้นแล้ว ในขั้นต่อไปที่เรียกว่า ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ก็ทำให้กายของเราบริสุทธิ์ ครั้นกายบริสุทธิ์แล้วก็ทำให้จิตบริสุทธิ์ต่อไป

การทำให้จิตบริสุทธิ์นั้น คือ ทำจิตให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิเมื่อเราทำสมาธิมากๆ แล้ว ก็จะเกิดสติสัมปชัญญะตามมา

สติ ก็คือ การระลึกได้
สัมปชัญญะ ก็คือ การรู้ตัว

คนเราเมื่อระลึกได้ รู้ตัวได้เท่าทันกิเลสอารมณ์ที่มันเกิดขึ้น เข้ามาออกไปในจิตของเราอยู่ทุกเวลาและโอกาสจนแทบตั้งตัวไม่ติด มันก็จะถอยห่างออกไป เพราะอารมณ์กิเลสทั้งหลายนั้น มันมีความกลัวอยู่อย่างหนึ่งคือ กลัวการรู้ทัน เหมือนขโมยที่คิดจะเข้าไปขโมยของในบ้าน ถ้ามันรู้ว่าเจ้าของบ้านยังตื่นอยู่ ถือปืนคอยจ้องจะยิงมันแน่นอน! มันย่อมไม่เข้าไป

เมื่อไม่มีขโมยเข้ามา จิตก็ว่าง มีเวลาหยุดคิดว่า เจ้าความทุกข์มันเกิดจากอะไร พอรู้สาเหตุที่มันเกิดทุกข์ เราก็จะมองเห็นว่า ทางแก้ทุกข์นั้นยังมีอยู่ ถ้าเรารู้เหตุก็ย่อมจะรู้ทางแก้ เช่น ตัดเหตุนั้นเสียผลที่ทำให้เกิดทุกข์ก็จะไม่เกิดขึ้น หรือถ้าทุกข์นั้นเกิดขึ้นแล้ว เราก็จะมองเห็นว่าควรจะแก้อย่างไร แล้วก็แก้ตามเหตุนั้น มันก็จะระงับดับทุกข์เสียได้ถึงความพ้นทุกข์ที่เกิดขึ้น

เมื่อพระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ คนในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธองค์ยังทรงดำรงพระชนม์อยู่ ก็พากันทำตาม เพราะคนเหล่านั้นเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย มีใจอ่อนละเอียด รู้จักเหตุรู้จักผล มีคุณธรรมอันสร้างไว้ดี เป็นบารมีอันติดตามมาแต่อดีตชาติ ต่างพากันปฏิบัติตามอาศัยศีลบริสุทธิ์ จิตบริสุทธิ์ ทำให้เกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงถึงความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เป็นจำนวนมากมายตามขั้นตอนแห่งบารมีของตน

ในรอบพันปี หลังจากพระพุทธองค์ทรงดับขันธปรินิพพานแล้วมหาชนชาวโลกที่พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์แพร่ขยายไปถึงก็ยังประพฤติดี ปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระองค์ โดยถือมั่นว่าคำสั่งสอนนั้นเป็นตัวแทนของพระตถาคตเจ้าอยู่

ผู้ประพฤติปฏิบัติตามด้วยความอดทน พากเพียรพยายามไม่ท้อถอยก็ยังได้ประสบความสำเร็จ ได้บรรลุถึงโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามีและอรหัตมรรคอรหัตผลอยู่เป็นจำนวนมาก ท่านเหล่านี้ได้ถึงความเป็นอริยบุคคลเป็นผู้ไม่ย้อนกลับมาสู่การเกิดดับ อันเป็นสมมติของชาวโลกอีกแล้ว

ส่วนท่านที่บุญบารมียังไม่เต็มเปี่ยม ต่างก็ได้ฌานตามกำลังของตน เช่น ฌาน ๑ ฌาน ๒ ฌาน ๓ จนถึง ฌาน ๔ หรือมิฉะนั้นก็ได้เป็นผู้ถือศีล ปฏิบัติสมาธิโดยเคร่งครัด เมื่อล่วงลับจากโลกมนุษย์นี้ไปแล้ว กุศลผลบุญก็ได้ส่งเสริมให้ไปบังเกิดเป็นเทวดา เป็นพรหมอยู่ในวิมานแดนสวรรค์ ส่วนจะยั่งยืนช้าเร็วเท่าใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเอง เพราะกุศลอันน้อยนิดยังเป็นโลกียชนอยู่ ย่อมเสื่อมได้ไม่พ้นจากอำนาจของกิเลสมาร ซึ่งเป็นเสมือนบ่วงที่ร้อยรัดสรรพสัตว์ไว้

คำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ไม่ถือว่าใครเป็นพระเจ้า ถึงจะมีพระเจ้าที่ชาวโลกยกย่องในภายหลัง พระเจ้านั้นๆ ก็ไม่สามารถจะให้บุญให้บาปแก่ใครได้ แม้พระองค์เองก็มิได้ยกย่องพระองค์ว่าเป็นพระเจ้าของใคร เพราะพระเจ้าที่แท้จริงก็คือ "มนุษย์" เอง และขึ้นอยู่กับการกระทำ ที่เรียกว่า "กรรม" ของตนเองทั้งสิ้น

มนุษย์นับว่ามีวาสนายิ่งกว่าสัตว์ใดในโลก มีสิทธิอันสมบูรณ์ที่จะเลือกทำกรรมดี หรือกรรมชั่วของตนเอง ถือว่าเป็นสัตว์อันประเสริฐซึ่งพระพุทธเจ้าทรงรับสั่งว่า เกิดเป็นมนุษย์นั้น ประเสริฐกว่าเกิดเป็นเทพ เป็นพรหมเสียอีก แม้เทพจะรวมกำลังแรงให้เห็นเป็นรูปร่างได้ในบางครั้งบางโอกาส ก็เป็นเพียงภาพเนรมิตเท่านั้น

พระองค์ยังทรงชี้ให้เห็นว่า "กรรม" เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องสำคัญของมนุษย์และสรรพสัตว์ มนุษย์จะเกิดมาได้ก็เพราะกรรม เรียกว่ากรรมเป็นแดนเกิด มนุษย์จะสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์กันมาได้ ก็เพราะกรรมนั่นเอง

กรรมยังเป็นเครื่องจำแนกให้มนุษย์และสรรพสัตว์แตกต่างกันออกไป เกิดมารูปชั่วก็มี เกิดมารูปงามก็มี เกิดมารูปร่างสมบูรณ์ด้วยอาการ ๓๒ ก็มี เกิดมาพิกลพิการก็มี เกิดมาลำบากยากจนอดอยากก็มีเกิดมาร่ำรวยก็มี เกิดมาใจบาปหยาบช้าก็มี เกิดมาใจบุญกุศลก็มีและนี่แหละที่ถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ประจำโลกมนุษย์เรา ท่านเรียกว่าเป็นกฎแห่งกรรม ที่ไม่มีใครจะเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากมนุษย์เอง

กรรมนั้นเป็นเหตุ ถ้ามนุษย์เลือกทำกรรมดีเป็นกุศล ก็จะได้รับผลดีเป็นการตอบสนอง ถ้าทำกรรมชั่วเป็นอกุศล ก็จะได้รับผลชั่วไปด้วย เราสามารถจะมองเห็นผลของกรรมดีกรรมชั่วในโลกมนุษย์แห่งนี้ได้ง่ายๆ ถ้าเรารู้จักพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นมีขึ้นตามความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มนุษย์จะต้องต่อสู้อย่างหนักหน่วงยิ่งกว่าสงคราม ก็คือ ความดีและความชั่ว หรือ กุศล อกุศล ซึ่งขึ้นอยู่ในจิตใจของตนเอง และส่วนมากก็มักจะพ่ายแพ้แก่อกุศลกรรม ซึ่งเป็นฝ่ายกิเลสมารร้ายไปครั้งแล้วครั้งเล่า เพราะความอ่อนแอในจิตใจของตนอีกเช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ สรรพสัตว์ทั้งหลายจึงคงเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสิ่งที่เรียกว่า "วัฏสงสาร" ชาติแล้วชาติเล่า ภพแล้วภพเล่า โดยไม่มีใครคิดสงสารตัวเองแต่อย่างใด ผู้พ่ายแพ้ต่ออกุศลกรรมดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นหมู่สัตว์ชนิดหนึ่งไป เขาจะต้องชดใช้กรรมชั่วของเขาตามที่เขากระทำขึ้น

อันนี้เป็นสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ เป็นสัจธรรมที่มีประจำโลกจักรวาล อันไม่มีใครจะเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ว่ามนุษย์จะพัฒนาโลกให้เจริญก้าวหน้าไปสักเท่าใด ผลกรรม บุญบาปก็เป็นอยู่เช่นนั้น เช่นเดียวกับที่ทรงตรัสถึงความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทรงตรัสถึงไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาซึ่งไม่ว่ามนุษย์ สรรพสัตว์ วัตถุที่คิดปรุงแต่ง ประดิดประดอยกันขึ้นมา จะต้องตั้งอยู่ในสภาพเดียวกันทั้งสิ้น

แม้กระทั่งพระธรรมคำสอนที่ตรัสไว้มากมายถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ พระองค์ก็ยังตรัสว่า เป็นเพียงใบไม้แห้งกำมือเดียวเท่านั้น พระธรรมคำสอนที่ยังมิได้ตรัสถึง ยังมีอีกมากเท่ากับใบไม้ในป่า

เพราะเหตุนี้กระมัง พระอริยเจ้าก็ดี ท่านผู้ใคร่ถึงความเป็นพระอริยะก็ดี จึงยินดีชื่นชมที่จะเข้าไปค้นหาพระธรรมคำสอนในป่า อันเป็นที่สงัดวิเวก พระพุทธเจ้าเองก็ได้พบธรรมในป่า ทรงเกิดในป่า ตรัสรู้ในป่า นิพพานในป่า พุทธสาวกในครั้งกระโน้น เมื่อบวชเรียนแล้ว พระองค์ก็ทรงชี้แนะให้ไปบำเพ็ญเพียรค้นหาธรรมในป่า

ธรรมในป่าที่พระองค์นำมาสอนชาวโลก ก็คือทางที่จะนำสัตว์ในพ้นจากวัฏสงสาร ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิด ไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจของไตรลักษณ์ และทำให้สามารถจะต่อสู้กับกิเลส ตัณหาจนถึงความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด

ซึ่งโดยสรุปโดยย่อแล้ว อาวุธที่ทรงประทานให้ต่อสู้นั้น ก็คือ "ศีล-สมาธิ-ปัญญา" ซึ่งมีอานุภาพมากปราบได้ทั้งไตรจักร และหักหาญเอากิเลส ตัณหา ที่สิงอยู่ในจิตวิญญาณของมนุษย์และสรรพสัตว์มารวมไว้ในกำมือเดียว

แต่ช่างน่าสงสารนัก ที่ชาวโลกเป็นส่วนน้อยจะสนใจไยดีในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อชำระความประมาทมัวเมากับกิเลสตัณหา ความโลภ ความโกรธ ความหลง เพื่อลดความยึดมั่นถือมั่นในรูปนามขันธ์ ๕ ให้หมดไป จะได้ถึงความพ้นทุกข์กันเสียที เพราะความทุกข์นี้ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ไม่มีพระเจ้าองค์ใดจะช่วยได้ นอกจากตัวของเราเอง

เอาล่ะ! จะอารัมภบทไปมากนัก ท่านผู้อ่านก็จะเบื่อหน่าย เพราะขึ้นชื่อว่าธรรมแล้ว นับเป็นสิ่งที่ชาวโลกเบื่อหน่ายมากที่สุด โดยเฉพาะธรรมะในพุทธศาสนานี้ มันสวนทางกับความนิยมพอใจของชาวโลกมาโดยตลอด

ชาวโลกเขานิยมชื่นชมกิเลส ตัณหา เขาพอใจความโลภ โกรธ หลง เขาติดในรูป เวทนา สัญญา สังขาร ว่าเป็นของรักของชอบใจจนยึดมั่นว่าเป็นตัวเราของเรา ยึดมั่นได้เท่าไร สะสมมากเท่าไรก็จะพอใจยินดีผูกพันเหนียวแน่นไม่

ยอมปล่อย แม้จะรู้ว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ก็รู้ไปตามสัญญาที่สืบต่อกันมา แต่ไม่ยอมรับ ไม่ยอมสนใจ นี่แหละที่ว่า โลกกับธรรมมันเดินสวนทางกัน จึงอยากจะขอเล่าเรื่องสนุกๆให้ฟังกันบ้าง

ก่อนจะเล่า ก็ใคร่ขอเรียนให้ทราบโดยย่อ ถึงผลของการปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา เสียหน่อยว่า ผู้ปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญานั้น จะได้รับผลเป็นขั้นตอนแตกต่างกันไป บางท่านได้เคยสร้างบุญบารมีมาเต็มเปี่ยมแล้ว อย่างเคยเป็นผู้บริจาคทานมาเป็นอันมากในอดีตชาติ เคยรักษาศีลบริสุทธิ์บริบูรณ์มาในอดีตชาติ เคยปฏิบัติธรรมสมาธิมาเต็มขั้น หรือมีพื้นฐานมาก่อน ผู้นั้นก็สามารถจะบรรลุธรรมขั้นเสขบุคคลได้โดยง่าย

อย่างในพุทธกาลท่านกล่าวว่า เพียงได้ฟังพระธรรมของพระพุทธเจ้าจบลง ก็ได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จเป็นพระโสดาบัน สกิทาคามี เป็นอนาคามี หรือเป็นพระอรหันต์ไปเลย

บางท่านบุญบารมียังไม่เต็มเปี่ยม ก็ยังต้องปฏิบัติต่อไปอีก เร็วบ้าง ช้าบ้าง บางทีก็ต้องปฏิบัติข้ามชาติข้ามภพ อย่างได้โสดาบันแล้ว ยังไม่สำเร็จพระอรหันต์ในชาตินั้น ก็จะต้องไปเกิดอีกอย่างมากเพียง ๗ ชาติ

นอกจากนี้ก็ยังมีขั้นตอนของความสำเร็จอีก เช่น ขั้นต้น จะได้สมาธิขั้นขณิกสมาธิ ขึ้นไปอุปจารสมาธิ จนถึงขั้นอัปปนาสมาธิ หรือได้ฌานที่ ๑ คือ ปฐมฌาน, ฌานที่ ๒ คือ ทุติยฌาน, ฌานที่ ๓ คือ ตติยฌาน, ฌานที่ ๔ คือ จตุตถฌาน ผู้ที่ได้ฌาน ๔ นี้ยังถือเป็นโลกิยฌานอยู่ ยังไม่ถึงขั้นโสดาบัน ได้แล้วไม่ปฏิบัติสืบเนื่องให้เกิดวสี คือความคล่องแคล่วชำนาญ ก็อาจเสื่อมได้ เพราะกิเลสตัณหา ความโลภ โกรธ หลง เพียงสงบลง แต่มันยังไม่ตายเด็ดขาด เมื่อกระทบสิ่งยั่วยุเข้าก็อาจเกิดขึ้นมาอีก

ผู้ปรารถนาความหลุดพ้น ต้องบำเพ็ญเพียรข้ามโลกิยฌานไปให้ถึงโลกุตรฌานอันดับแรก คือโสดาบันให้ได้ แม้กระนั้นกิเลสตัณหา ความโลภ โกรธ หลง ก็ยังมีอยู่ แต่ถือว่าเป็นขั้นไม่ย้อนกลับไปสู่อำนาจของกิเลสตัณหาแล้ว คือจะต้องขึ้นไปถึงธรรมที่สูงขึ้นไปจนบรรลุถึงอรหัตผล จึงจะพ้นวัฏสงสาร ไม่เกิด ไม่ตายได้เด็ดขาด

เพียงขั้นโลกิยฌานนี้ ก็ทำให้มีฤทธิ์ได้ เช่น ได้ตาทิพย์ หูทิพย์ ระลึกชาติได้ เป็นต้น แต่เป็นการได้ในวงแคบ เช่น เห็นได้ไม่ไกลได้ยินไม่ได้ไกล หรือระลึกชาติถอยหลังไปได้เพียง ๔-๕ ชาติ ไกลกว่านั้นไม่ได้ ถ้าไปถึงขั้นโลกุตระแล้ว ก็จะเห็นได้ไกล รู้ได้ไกลยิ่งขึ้น และเห็นชัดเจนถูกต้องมากกว่า เอาแค่นี้ก่อน

๒. ตายแล้วไปไหน

ต่อไปนี้ผู้เขียนขอใช้คำแทนชื่อตัวเอกของเรื่องว่า "อาตมา" โดยสมมติว่าเป็นพระพุทธสาวกในชาติปัจจุบัน ส่วนจะเป็นพระมากน้อยแค่ไหน เป็นเนื้อนาบุญของชาวบ้านได้มากน้อยเพียงใด จะไม่ขอพูดถึง เพราะการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง เมื่อยังต้องปฏิบัติอยู่ ถ้าไม่ถึงวิมุตติหลุดพ้น จะเรียกพระอย่างเต็มภาคภูมิ ก็ยังต้องเรียกอย่างกระดากปาก เอาเป็นว่าเป็นสมมติสงฆ์ก็แล้วกัน

และคำว่าพระนั้น มิใช่จะยึดเอาที่ผ้ากาสาวพัสตร์ครองกาย เราท่านจะนุ่งเหลือง ห่มเหลืองเป็นภิกษุสามเณร หรือนุ่งขาวห่มขาวเป็นอุบาสก-อุบาสิกา จะเรียกว่าพระยังมิได้เต็มปาก เพราะเป็นเพียงเครื่องหมายสมมติขึ้นเท่านั้น

คำว่า "พระ" ที่เต็มความหมาย ก็คือ ผู้มีจิตสำรวมมั่นคงเป็นสมาธิ มีเมตตาอิ่มเอิบสมบูรณ์อยู่เป็นนิตย์ จึงจะเรียกว่าพระได้ เพราะเมื่อมีจิตตั้งมั่นสำรวมอยู่ในสมาธิ และเมตตาธรรมแล้ว ศีลทั้งหลายตั้งแต่ศีล ๕ ถึง ๒๒๗ ก็จะสมบูรณ์ในผู้นั้น ไม่ว่าเขาจะอยู่ในเครื่องหมายอะไร

เมื่อทำความเข้าใจเอาไว้ดังนี้แล้ว ก็จะเล่าถึงความเป็นมาของชีวิตในชาติปัจจุบันนี้ก่อน

อาตมาเกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะที่เรียกว่าพอมีอันจะกิน โยมพ่อกับโยมแม่มีอาชีพค้าขาย มีร้านค้าที่มีสินค้าสารพัดอยู่ จะเรียกอย่างสมัยนี้ว่าสรรพสินค้าก็ได้

ภายในครอบครัว นอกจากโยมทั้งสอง ก็มีพี่ชายคนโต กับพี่สาวอีก ๒ คน อาตมาเกิดเป็นคนสุดท้อง และเกิดห่างจากพี่ๆหลายปีทีเดียว เพราะเขาโตๆ ช่วยโยมพ่อโยมแม่ค้าขายได้แล้ว และไม่มีใครคิดว่าจะมีอาตมาขึ้นมาอีก

เมื่อเกิดใหม่ๆ ลืมตาดูโลกได้แล้ว ในจิตใจของอาตมาเกิดความสงสัยขึ้นว่า ทำไมตัวเราจึงกลายเป็นเด็กไป มันช่างแปลกประหลาดสิ้นดี

อาตมามีความรู้ขึ้นมาว่า ตัวเป็นพระอายุตั้ง ๘๐ กว่าแล้ว กำลังนั่งสมาธิอยู่ในกุฏิที่วัด มันไปมาอย่างไรกันแน่ จึงมากลายเป็นเด็กดิ้นอยู่ในเบาะ ต้องกินนมจากเต้าของโยมแม่ ได้รับการทะนุถนอมจากพี่ชาย พี่สาวทั้งสองคน ซึ่งตามธรรมดาแล้ว ผู้หญิงจะมาถูกต้องอาตมาไม่ได้ แต่แม้จะรู้ว่าตัวเป็นภิกษุเฒ่า ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะกลายเป็นเด็กทารกนอนอยู่ในเบาะ ทำอะไรไม่ได้ พูดไม่ได้ แต่ก็รู้ทุกอย่าง

พออายุยังไม่ชนขวบดี อาตมาก็พูดได้แล้ว แต่พูดยังไม่ชัด ทั้งที่จิตรู้ว่าจะพูดอย่างไร แต่ปากมันไม่ยอมพูดตามนั้น ได้แต่คิดรู้ขึ้นมาว่า ตอนที่เป็นพระภิกษุผู้เฒ่านั่งสมาธิอยู่ จิตได้ดับลงในสมาธิพอจิตดับในสมาธิแล้ว มันก็ออกมายืนดูสังขารร่างกายที่เป็นพระผู้เฒ่ากำลังนั่งสมาธิอยู่นาน เกิดความสังเวชสลดใจในความชราเห็นว่าสังขารอันประกอบด้วยธาตุ ๔ นั้น มันตั้งอยู่ไม่ได้แล้ว อาศัยมันเป็นเครื่องมือปฏิบัติไม่ได้แล้ว เราจะต้องไปหาสังขารใหม่ปฏิบัติต่อไป

พอคิดอย่างนั้น ก็ก้มลงมองตัวเอง เห็นร่างกายเหมือนกับร่างเดิมที่กำลังทำสมาธิอยู่ แต่ไม่แก่ชราอย่างนั้น มันเหมือนแก้วใสโปร่งแสง ไม่มีน้ำหนัก มองทะลุไปได้ตลอดร่าง สติรู้ในตอนนั้นว่าเป็นกายทิพย์ หรือเป็นกายใน เกิดคำถามว่าเราจะไปไหน ก็นึกตอบขึ้นมาเองว่า ไปหาที่เกิดใหม่ แล้วกายทิพย์ก็ลอยขึ้นลอยขึ้น

มันลอยขึ้นไปถึงกลุ่มเมฆใต้แผ่นฟ้า ซึ่งเมื่อเป็นภิกษุชราก็เคยมองขึ้นไป ไม่เห็นมีอะไรนอกจากความเวิ้งว้างว่างเปล่า นี่มองด้วยตาเนื้อธรรมดานะ แต่ก็เคยมองด้วยตาฌานว่า มันมีสวรรค์วิมานลอยอยู่ในหมู่เมฆมากมายเต็มไปด้วยแสงสี ได้เห็นเทพเทวานางฟ้าเสวยสุขอยู่ในแต่ละวิมาน ด้วยใบหน้าอิ่มเอิบแย้มสรวล เมื่อกายทิพย์หรือจิตลอยขึ้นมา ก็เห็นเหมือนกับเห็นด้วยตาฌาน แต่จิตไม่ได้มีความปรารถนาอย่างนั้นเลย

ตอนที่อยู่ในร่างของภิกษุชรา บำเพ็ญเพียรปฏิบัติธรรมสมาธิอยู่ก็ไม่เคยปรารถนาสวรรค์วิมาน เพราะเห็นว่าเป็นการเสียเวลา สวรรค์วิมาน เทวดา นางฟ้า เมื่อเสวยผลจากกุศลกรรมของตนจนหมดแล้วก็จะต้องมาเกิดเป็นมนุษย์อีกตามกรรมของตน

การไปเสวยผลบนสวรรค์วิมานนั้น จะเห็นว่าต้องเสียเวลามากเพราะเทียบหยาบๆ ร้อยปีในเมืองมนุษย์ ก็เท่ากับวันเดียวบนสวรรค์ถ้าเราเสวยสุขอยู่บนนั้นสักพันปี จะอยู่ได้นานสักเท่าไร จึงมุ่งมั่นประการเดียว ขอปฏิบัติให้ถึงความพ้นทุกข์ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก

เมื่อจิตไม่ปรารถนาสวรรค์ วิมานมาแต่เดิม ก็มีสติรู้ว่าไม่ใช่ที่อยู่ของเรา ทันใดกายทิพย์ก็ตกวูบลงมาสู่พื้นโลก เกิดแวบคิดถึงนรกเพราะมีสัญญาเดิม จำได้หมายรู้ว่านรกเป็นอย่างไร กายทิพย์ก็ลงไปถึงนรก แผ่นดินที่เต็มไปด้วยไฟ แล้วมันก็หยุดชะงักเพียงแค่เห็นไฟมีสติรู้ว่าที่นี่ก็ไม่ใช่ที่อยู่ของเรา เมื่อยังเป็นมนุษย์และเป็นภิกษุอยู่จนชราภาพ เราได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบในทางกุศลมาโดยตลอด จึงไม่มีนรกสำหรับเรา

กลับดีกว่า กลับมาสู่โลกมนุษย์ ท่องเที่ยวไปตามจิตปรารถนาสิ่งใดไม่เคยเห็นก็ได้ไปเห็น ส่วนมากก็ไปตามปูชนียสถานทางพระพุทธศาสนา ไปนมัสการพระพุทธรูปแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ประชาชนเขาเลื่อมใส ไปนมัสการพระเจดีย์ธาตุ ที่เรียกว่าวัดมหาธาตุอันมีอยู่ตามเมืองต่างๆ จนจำไม่ได้หมดว่าไปที่ไหนมาบ้าง

อันที่จริงเป็นจิตทิพย์ กายทิพย์นี้ก็ดี มีความสะดวกมาก พอนึกจะไปที่ไหนมันก็ไปถึงทันที ชั่วแวบเดียวเท่านั้น ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางขึ้นรถ ลงเรือ แม้ในทางเครื่องบินก็ยังช้ากว่าอยู่นั่นเอง

แต่การจะเพลิดเพลินเจริญใจอยู่กับจิตกับกายที่เป็นทิพย์นี้ จะเสียเวลาเปล่า ไม่ได้ปฏิบัติสมาธิธรรมตามที่ตั้งปรารถนา จะกลายเป็นวิญญาณเร่ร่อนที่ไม่มีจุดหมายปลายทาง เพราะระหว่างที่ท่องเที่ยวอยู่นั้น ก็ได้พบจิตหรือกายทิพย์พเนจรไปมาอยู่มากมาย เกลื่อนกลาดไปหมด พวกนี้นรกก็ไม่ไป สวรรค์ก็ไม่อยู่

ส่วนมากเมื่อเป็นมนุษย์ปฏิบัติธรรมอยู่ เกิดกายทิพย์ออกไปท่องเที่ยวเพลิดเพลินเกินเวลาจนลืมกลับร่างเดิม พอนึกขึ้นได้ ก็กลับเข้าร่างไม่ได้เสียแล้ว เพราะพ่อแม่ลูกเมียหรือญาติพี่น้องเขาเอาร่างไปเผาทำลายเสียแล้ว โดยคิดว่าตาย หรือพระที่ธุดงค์อยู่ในป่า เกิดกายทิพย์ออกไปท่องเที่ยวเพลินไป ทิ้งร่างเดิมไว้จนเน่าเปื่อยผุพัง ทั้งๆ ที่ยังไม่ถึงเวลาตาย จึงกลับเข้าร่างไม่ได้อีก

การณ์ที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะสติตัวรู้ยังไม่สมบูรณ์พอ ไม่รู้เท่าทันกิเลส กายทิพย์แวบออกไปเห็นสวรรค์ วิมานเทวดา นางฟ้าอันสวยงาม ก็ไปยึดติดหลงใหลจนลืมร่างเดิม

ด้วยเหตุนี้ นักปฏิบัติจะต้องพยายามเพิ่มพูนตัวสติสัมปชัญญะให้สมบูรณ์ รู้เท่าทันกิเลสตัณหาได้รวดเร็ว เท่ากับความรวดเร็วของจิตที่วิ่งเข้าวิ่งออกเหมือนฟ้าแลบ เพราะถ้ารู้ไม่ทัน กิเลส ตัณหาใดเข้ามาก็จะเกิดความคิดปรุงแต่งไม่มีที่สิ้นสุด เหมือนกับเรานอนหลับฝันไปพอรู้สึกตัวก็ยังงัวเงียฝันต่อไป เป็นเรื่องเป็นราวเพลิดเพลิน จนไม่อยากลุกจากที่นอน แล้วก็ไปยึดถือเป็นจริงเป็นจัง

๓. เรื่องแปลกๆ ในวัยเด็ก

ระหว่างที่กายทิพย์เร่ร่อนหาที่เกิด ก็ไปพบร้านค้าแห่งหนึ่งเจ้าของร้านสามีภรรยา แม้ไม่มีโอกาสไปวัดเพราะธุรกิจผูกพัน ก็มีการสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน ลูกชายและลูกสาวก็ได้รับการอบรมให้ไหว้พระเช่นกัน เช้าขึ้นก็จะช่วยกันหุงข้าวใส่บาตรเป็นประจำ นับว่าเป็นครอบครัวที่มีจิตเป็นฝ่ายกุศล

จิตก็รู้ขึ้นมาว่า ที่เกิดของเราอยู่ที่นี่เอง และยังรู้ต่อไปว่า โยมมารดานั้นเคยเป็นพี่สาวของเราในอดีตชาติ มีความสัมพันธ์กันอยู่ ทันใดนั้นกายทิพย์ก็ตกวูบลงไป เข้าไปอยู่ในครรภ์โยมแม่แล้ว

จิตในวัยทารกแบเบาะนั้น มันรู้เห็นไปสารพัด บางทีก็รู้ล่วงหน้าว่าอะไรจะเกิดขึ้น อยากพูด อยากบอก แต่มันยังพูดไม่ได้

เกิดเป็นมนุษย์นี้ กว่าจะเติบโตขึ้นมาได้ต้องรับทุกขเวทนา ต้องอดกลั้นอดทนมากทีเดียว เพราะสังขารร่างกายที่เป็นมนุษย์นั้น มันเติบโต รู้ภาษาตามวัย พอลุกขึ้นยืนได้ ก็ต้องค่อยๆ ย่างเดิน เพราะขายังไม่แข็งแรงพอ ไม่เหมือนวัว ควาย ม้า พอคลอดออกมาก็วิ่งได้

การพูดก็อยากพูดเหลือเกิน แต่มันพูดไม่ได้ ต้องอ้อๆ แอ้ๆ คนฟังเขาก็ไม่รู้เรื่อง จนรำคาญตัวเอง มีอารมณ์หงุดหงิดบ้าง

พออายุได้ ๓ ขวบ ค่อยโล่งอกไปที เดินได้ วิ่งก็ได้ พูดจาก็รู้เรื่องมากขึ้น ตอนนี้แหละมันอยากจะสวดมนต์ไหว้พระ โยมพ่อ โยมแม่กับพี่ๆ เขาลงไปอยู่ข้างล่าง บางคนก็ไปโรงเรียน บางคนก็ช่วยขายของหน้าร้าน อาตมาก็โอ้เอ้อยู่ข้างบน เห็นเงียบสงัดดีก็เข้าห้องพระ กราบแล้วก็เริ่มสวดมนต์ หนังสือยังอ่านไม่ออก วัดก็ไม่เคยไป มันสวดได้เองเสียงแจ๋ว ๗ ตำนาน ๑๒ ตำนาน มันสวดไปได้เอง และด้วยคล่อง

โยมพ่อขึ้นมาเพราะสงสัยว่าพระที่ไหนมาสวดมนต์ เมื่อโผล่หน้าเข้ามาในห้องพระ จึงเห็นลูกชายคนเล็กนั่งสวดมนต์เหมือนที่พระสวดตามวัด ก็แปลกใจว่าสวดได้อย่างไร ต้องไปตามโยมแม่ขึ้นมาฟังด้วย

อาตมาตอนนั้นไม่สนใจใครเลย นั่งหลับตาสวดจนจบ แล้ก็ทำสมาธิต่อ การนั่งสมาธิก็นั่งได้อย่างถูกต้อง เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ตั้งตัวตรง ดำรงสติมั่น ทุกอย่างมันเป็นไปเอง

โยมพ่อโยมแม่เห็นอย่างนั้น ก็ถอยกลับลงไปซุบซิบอยู่ข้างล่างอย่างอัศจรรย์ใจ นี่มันเกิดอะไรขึ้น เป็นไปได้อย่างไร ใครมาสั่งสอนแต่ก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ อายุเพิ่งแค่ ๓ ขวบ ตั้งแต่เล็กก็ไม่เคยไปวัด

การนั่งสมาธิครั้งแรกนั้น ใช้คำภาวนาว่า "พุทโธ" นั่งไปสักพักหนึ่ง จิตก็รวมตัวตั้งมั่นในสมาธิ แล้วก็เกิดรู้ขึ้นมาเอง เห็นหมด โยมพ่อโยมแม่กำลังทำอะไรอยู่ข้างล่างก็เห็น พี่สาวกำลังวิ่งเล่นที่โรงเรียนก็เห็น ยังได้ยินโยมพ่อโยมแม่คุยกันชัดเจน โยมแม่บอกให้โยมพ่อขึ้นมาดูว่าเลิกนั่งสมาธิหรือยัง เป็นห่วงกลัวจะหิว

แต่อาตมาตอนนั้น ไม่รู้สึกหิวเลย มันอิ่มเอิบไปหมด นั่งอยู่ได้เป็นชั่วโมงๆ โยมพ่อขึ้นมาถึง ๒-๓ ครั้ง จึงได้ออกจากสมาธิ

โยมพ่อถามว่า "ลูกเป็นอะไร"

อาตมาก็ตอบว่า "ลูกสวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิ"

"ลูกทำได้อย่างไร ไม่เคยร่ำเรียนมาก่อน ใครมาสอนลูกหรือ"

"ไม่มีใครสอน ลูกอยากทำก็ทำได้เอง"

โยมพ่อจูงมือลงไปข้างล่าง ให้โยมแม่หาอาหารให้กิน ไม่รู้จะถามอะไรอีก ยังหาคำตอบไม่ได้ว่า เป็นไปได้อย่างไร แต่ก็สังเกตว่าทั้งสองท่านชื่นชมยินดี พูดกันว่าลูกเราคงเป็นผู้มีบุญมาเกิด จึงใฝ่ใจในทางกุศลตั้งแต่ยังเล็ก

ที่น่าพอใจก็คือ ท่านไม่ห้ามปรามแต่อย่างใด อาตมาก็สวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิทั้งตอนเช้าและตอนค่ำ ไม่ชอบลงไปวิ่งเล่นกับเพื่อนๆ ชอบนั่งเงียบๆ ดูกายดูจิตอยู่ตามลำพัง ตอนนั้นปฏิบัติได้ถูกต้อง แต่เรียกไม่ถูกว่าปฏิบัติอะไร มารู้ภายหลังว่าทำตามแนวสติปัฏฐาน ๔ มีการพิจารณา รูป เวทนา จิต ธรรม ทบไปทวนมา ที่รู้ภายหลังนี้ก็ตอนเข้าวัดศึกษาทางปริยัติ เป็นสามเณรแล้วห่างกันอีกหลายปี

ตอนเป็นเด็ก อยู่กับโยมทั้งสอง อาตมาได้สร้างความแปลกใจให้กับโยม และเพื่อนบ้านอยู่เสมอ คราวหนึ่งโยมพ่อบ่นกับโยมแม่ว่า "หมู่นี้ร้านเราขายของไม่ดีเลย ไม่รู้เป็นอย่างไร"

อาตมานั่งอยู่ข้างๆ ก็ชี้มือไปที่หน้าร้าน บอกว่า "ผู้ขัดขวางเขามานั่งอยู่นั่น จะขายดีได้อย่างไร"

"ใครมานั่งอยู่ที่ไหน พ่อไม่เห็นสักหน่อย ลูกพูดอะไรของลูก"

อาตมาก็ยืนยันว่า "หนูเห็น เขาเป็นวิญญาณเร่ร่อนอดอยากมาพักอยู่หลายวันแล้ว พ่อทำบุญสังฆทานให้เขาซิ เขาจะได้ไปเกิด"

แต่แรกพ่อไม่ยอมเชื่อ หาว่าพูดเหลวไหล วันต่อมาแทบไม่มีคนเข้ามาซื้อของในร้านเลย ทั้งที่เคยขายของดี โยมแม่จึงบอกกับโยมพ่อว่า

"ลูกของเรา เขามีอะไรแปลกๆ มาตั้งแต่เด็ก สวดมนต์ไหว้พระทำสมาธิได้โดยไม่มีใครสอน และเขาก็ทำอยู่ทุกวันไม่เคยขาด ลองเชื่อลูก ทำสังฆทานให้วิญญาณกันดีกว่า"

โยมพ่อก็ตกลงตาม จัดการเตรียมเครื่องสังฆทาน นิมนต์พระมารับในตอนเช้า ตั้งแต่วันนั้น ปรากฏว่าของขายดีทั้งวัน และดีตลอดมา

ครั้งหนึ่ง มีสองคนผัวเมียท่าทางภูมิฐาน เอารถมาจอดริมถนนฝั่งตรงข้ามกับที่ร้าน แล้วพากันลงรถเดินเข้ามา ปรากฏว่าเป็นคนชอบพอคุ้นเคยกับโยมทั้งสองมานาน บอกว่านั่งรถผ่านมา คิดถึงจึงแวะมาเยี่ยม

ขณะที่นั่งคุยกัน ฝ่ายภรรยาปรารภให้ฟังว่า "ไปปลูกตึกแถวขายถึง ๒๐ ห้อง ทำเลดี เหมาะในการค้า แต่ปรากฏว่าตั้งแต่สร้างมาเป็นเวลาถึงสองปี ไม่มีใครมาซื้อเลย มาถามแล้วก็หายไป ลงทุนเข้าไปมาก ตอนนี้ก็แทบหาเงินส่งดอกเบี้ยธนาคารไม่ทัน ไม่รู้เป็นเพราะอะไร"

โยมแม่ถามว่า "เคยไปหาอาจารย์ทำนายทายทัก ให้รู้สาเหตุบ้างไหม"

สามีก็บอกว่า "ไปมาหลายแห่งจนอ่อนใจ ก็ไม่เห็นว่าอย่างไรเพียงแต่บอกว่า เมื่อนั่นเมื่อนี่จะขายได้ แล้วก็เงียบไป"

โยมแม่ก็เรียกอาตมาเข้าไปหา แนะนำให้รู้จัก บอกว่า "ลองถามพ่อลูกชายคนเล็กของดิฉันดูซิคะ บางทีเขาจะบอกอะไรได้"

สองสามีภรรยาทำหน้างงๆ เพราะไม่นึกว่าจะให้มาถามเรื่องสำคัญอย่างนี้กับเด็กตัวนิดเดียว แต่คงจะไม่ให้เสียมารยาท ก็เลยถามว่า "หลานดูได้หรือนี่"

"พอดูได้ครับคุณลุงคุณป้า ว่าแต่ตึกแถวอยู่ที่ไหน มีอะไรเป็นเครื่องหมายให้รู้บ้าง เขาเรียกว่าอะไร" อาตมาซักยังกับเป็นผู้ใหญ่

คุณลุงตอบว่า "ที่หน้าตึกแถว มีต้นฉำฉาขึ้นเรียงกันอยู่ ๓ ต้น เขาเรียกบ้านใหม่"

พอบอกอย่างนั้น อาตมามองเห็นหมด ทั้งที่ไม่เคยไปหรือเคยรู้จักเลย จึงถามว่า "เป็นตึกแถวสองชั้นครึ่งใช่ไหมคุณลุง"

"ใช่แล้วหลาน"

"ข้างนอกทาสีเขียว หลังคากระเบื้องสีน้ำตาล ใช่ไหมคุณลุง"

"เอ๊ะ! ยังกับตาเห็นเชียวนี่" คุณลุงอุทานแล้วตอบว่า "ใช่"

"คุณลุงรู้ประวัติที่นี่ไหม"

"พอรู้เพราะเป็นที่ดั้งเดิม มรดกตกทอดของลุง"

"ที่ตรงนี้เคยมีคนมาฆ่ากันตาย เขาสู้กันเลยตายทั้งคู่"

"โอ้โฮ! ยังกับตาเห็นจริงๆ หลานเห็นหรือจ๊ะ จึงได้บอกถูกต้องหมด" คุณป้าอุทานอีกคนหนึ่ง พร้อมทั้งถาม

"เห็นครับ ที่ขายตึกไม่ได้เพราะวิญญาณสองคนนี้ เขาคอยขัดขวาง อาละวาดอยู่ เขาต่อสู้กันทุกวัน เป็นวิญญาณพยาบาทไม่รู้จักจบสิ้น"

"แล้วลุงกับป้าจะทำอย่างไรดี"

"นิมนต์พระที่ปฏิบัติดี มาเทศน์โปรดวิญญาณ ให้เขาละทิฐิมานะ ละความโกรธแค้นพยาบาท แล้วถวายสังฆทาน ๔ ชุด อุทิศส่วนกุศลให้เขาไปผุดไปเกิด ทำเช่นนี้อาทิตย์ละครั้ง สัก ๓ อาทิตย์ต่อไปจะมีคนมาแย่งกันซื้อตึกของคุณลุงคุณป้าจนหมด ไม่เกิน ๓ เดือน ๖ เดือน"

อาตมาบอกไปอย่างนั้น ไม่ได้คิดว่าคุณลุงคุณป้า จะทำตามหรือเปล่า คิดว่าเราเป็นเด็ก ผู้ใหญ่อาจไม่เชื่อ

อีกสองเดือนต่อมา คุณลุงคุณป้าคู่นั้นกลับมาอีก หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มาถึงก็ถามหาอาตมาเลย แล้วบอกว่า

"ลุงกับป้าเอารางวัลมาให้ ๕,๐๐๐ บาท รับไว้ซิหลาน เก่งจริงๆ ตอนนี้ตึกของลุงกับป้าขายไปได้ ๕-๖ ห้องแล้ว ยังมาติดต่ออยู่อีกหลายเจ้า"

หลังจากนั้น ก็มีผู้มาให้ทำนายทายทักอยู่เสมอ แต่ใจไม่ชอบทำนายทายทักเลย เมื่อเขามาแล้ว มันเห็นมันรู้ ก็อดช่วยเขาไม่ได้ จะบอกว่าไม่รู้ไม่เห็น ก็เป็นการโกหกเขาไป

๔. เจอร่างตนเองในอดีตชาติ

ครั้งอาตมาอายุ ๑๕ ปี จึงขอโยมทั้งสองบวชเณร โยมเห็นแล้วว่า อาตมามีบุญวาสนามาทางนี้ ขืนห้ามปรามก็คงไม่สำเร็จจึงอนุญาตให้บวช เตรียมสบงจีวรนำมาหาอาจารย์เจ้าอาวาส และได้บรรพชาตามความประสงค์ แต่ก็ได้สั่งโยมพ่อโยมแม่ว่า ถ้าใครจะให้ทำนายทายทัก ก็อย่าบอกว่าลูกมาบวชเณรอยู่ที่วัดไหน เพราะไม่ต้องการจะทำนายให้ใคร

การศึกษาปริยัติ ตอนบวชเป็นสามเณร ก็แปลกอีก พอเห็นหนังสือเรียนนักธรรมตรี-โท-เอก ก็รู้ขึ้นมาว่า หนังสือเหล่านี้ อาตมาเคยเรียนมาหมดแล้ว และยังจำได้แม่นยำด้วย แต่ก็ไม่แน่ใจ จึงให้สามเณร ซึ่งเป็นเพื่อนกันคอยดูหนังสือ อาตมาท่องปากเปล่า อย่างพระวินัย เริ่มแต่ปาราชิก ๔ สังฆาทิเลส ๑๓ จนถึงเสขิยวัตร อาตมาท่องได้หมด ทำให้เณรด้วยกันแปลกใจไปตามๆกัน

เรื่องนี้รู้ไปถึงท่านมหา ซึ่งเป็นครูประจำชั้น วันหนึ่งท่านก็เรียกไปที่หน้าชั้น ถามว่า "เณรจำพระวินัยได้หมดหรืออาจารย์สอนยังไม่ถึงเลย"

อาตมาตอบท่านว่า "คิดว่าจำได้ รู้สึกเหมือนเคยเรียนมาแล้ว"

ท่านมหาถามว่า "เคยเรียนจากที่ไหน จำได้ไหม"

"รู้ขึ้นมาเองขอรับว่า เคยเรียนและเคยสอนด้วย"

"เออ..แปลกจริง ไหนลองว่าให้ฟังซิ"

ท่านมหากางหนังสือนวโกวาทออกดู เพื่อจะสอบทานไปด้วยอาตมาก็เริ่มท่องให้ฟัง ตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่มีติดขัดเลย เหมือนกับที่สอบทานกับสามเณรเพื่อนกัน ยังความแปลกใจให้แก่ท่านมหาเป็นอันมาก

เมื่อโยมพ่อกับโยมแม่มาเยี่ยมที่วัด ท่านมหาก็เล่าให้ฟัง ยิ่งทำความแปลกใจให้แก่ท่านมหามากขึ้นอีก เพราะได้ทราบจากโยมพ่อว่า ตั้งแต่อายุ ๓ ขวบ อาตมาก็สวดมนต์ ๗ ตำนาน ๑๒ ตำนานและทำสมาธิแล้ว เลยเป็นที่เลื่องลือกันไปทั้งวัด

นับจากนั้น ท่านมหาบอกว่า "เณรไม่ต้องเรียนแล้ว ถึงเวลาสอบก็ไปสอบกับเขา" จนกระทั่งสอบได้นักธรรมเอก

เป็นสามเณรอยู่หลายปี จนสอบได้นักธรรมเอก ก็ไม่คิดจะเรียนต่อ สนใจแต่ในทางปฏิบัติกรรมฐาน ตั้งแต่วันบวชก็ปฏิบัติมาเรื่อย ไม่เคยเว้นเลย การเรียนก็ไม่ต้องไปเรียน ถึงกำหนดสอบก็ไปสอบ นับว่ามีเวลาในการปฏิบัติมาก

ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์และท่านมหา เมตตาอาตมามาก เพราะเห็นว่ามีความประพฤติตัวดี ไม่ชอบเล่นหัวเหมือนเณรรูปอื่นๆ บางทีท่านมหาต้องไปกิจนิมนต์ภายนอกวัด ก็มาขอให้ไปสอนพระเณรแทน

เมื่อจบนักธรรมเอกแล้ว ก็เลยต้องเป็นครูสอนนักธรรมตรี ซึ่งพอปลีกเวลาไปสอนให้ได้ งานอื่นในการดำเนินกิจการของสงฆ์ ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ท่านก็ไม่รบกวน เพราะเห็นฝักใฝ่อยู่ในทางปฏิบัติกรรมฐาน

อันที่จริง ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของอาตมานั้น ท่านเป็นพระปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ถือธุดงควัตรเคร่งครัด เช่น ฉันหนเดียว ทำให้ต่อมาอาตมาก็ฉันหนเดียว ฉันในบาตรตามท่าน ตั้งแต่เป็นเณรสอบนักธรรมเอกใหม่ๆ

วันหนึ่ง ท่านมหามาชวนไปเป็นเพื่อน ที่วัดเดิมของท่าน เพื่อนมัสการอาจารย์อุปัชฌาย์ของท่าน ที่มรณภาพไปนานแล้ว พอไปถึง ท่านก็พาขึ้นไปบนศาลา พร้อมกับบอกว่า อาจารย์อุปัชฌาย์มรณภาพมาเกือบ ๒๐ ปีแล้ว แต่ไม่เน่าเปื่อย นั่งขัดสมาธิขณะมรณภาพ ตอนนี้เขาใส่ตู้กระจกไว้บนศาลา มีคนมากราบไหว้บูชาขอโชคขอลาภเสมอ

พอไปถึงตู้กระจกที่ใส่ศพ มองเข้าไป อาตมาก็ตกตะลึงจังงังเพราะจำได้ว่าเป็นร่างของตัวเอง นี่มันอะไรกัน รู้สึกตัวชาไปหมด เมื่อจุดธูปเทียนบูชาแล้ว อาตมายังตื่นเต้นจนพูดไม่ออก แต่ถึงจะพูดก็คงไม่กล้าพูดออกไป มันเป็นความรู้เฉพาะตัว ยิ่งกับท่านมหาด้วยแล้ว ขืนพูดคงไม่ดีแน่

ครั้นกลับวัดแล้ว ก็ได้ความรู้จากท่านมหาว่า อาจารย์อุปัชฌาย์ของท่าน ทรงแตกฉานในทางปริยัติมาก และเก่งในทางปฏิบัติด้วย ทางไสยเวทวิทยาคมก็ไม่น้อยหน้าใคร มีลูกศิษย์ลูกหาเต็มบ้านเต็มเมือง แต่อาตมาไม่รู้จะถามใครว่าทำไมอาตมาจึงจำได้ว่าอาจารย์อุปัชฌาย์ของท่านมหาเป็นตัวของอาตมาเอง และท่านมาเกิดเป็นอาตมาจริงหรือไม่ แต่ถึงอย่างไรก็ไม่กล้าถามใคร

๕. มีญาณหยั่งรู้ได้อย่างอัศจรรย์

การที่เป็นนักปฏิบัติ ทำให้อาจารย์อุปัชฌาย์กับอาตมารู้สึกมีความสนิทสนมกันมากเป็นพิเศษ เวลาเข้าไปปฏิบัติรับใช้ ต้มน้ำ ชงชาให้ท่าน บางทีก็นวดให้ท่าน ซึ่งเป็นประเพณีนิยมกันมา ท่านก็มักถามว่า การปฏิบัติของอาตมาเป็นอย่างไร ใครแนะนำมาก่อนหรือ ก็ได้เรียนความจริงให้ท่านทราบว่า ยังไม่มีใครแนะนำ มันรู้เองเป็นเอง อยากปฏิบัติมาตั้งแต่ ๓ ขวบ และก็ได้ปฏิบัติเรื่อยมา

ท่านก็บอกว่า "เป็นบุญวาสนาของเณร ติดต่อสืบเนื่องมาแต่อดีต ชาติก่อนคงปฏิบัติค้างอยู่ ชาตินี้จึงมาเกิดปฏิบัติต่อ ขอให้พากเพียรพยายามให้มาก จะได้พ้นทุกข์ในชาตินี้ เณรจะมีประโยชน์แก่พระพุทธศาสนามาก"

ตอนหนึ่งท่านถามว่า "เห็นโยมผู้ชายของเณรเล่าให้ฟังว่า เณรรู้เห็นอะไรมาตั้งแต่เด็กๆ เดี๋ยวนี้ยังรู้เห็นอยู่หรือไม่"

"ยังรู้เห็นอยู่ขอรับ ตอนยังไม่ได้บวชเณรมีคนมาให้ช่วยอยู่เสมอ บางครั้งก็รำคาญ พอบวชเณรแล้วกระผมจึงไม่ต้องการให้ใครรู้ บางครั้งเห็นเหตุการณ์จะเกิดขึ้นก็ไม่กล้าบอก เพราะรู้แล้วไม่มีเวลาปฏิบัติ กระผมเห็นว่าการรู้เห็นนั้น ไม่ใช่ทางพ้นทุกข์"

"ถูกต้องแล้วเณร การปฏิบัติธรรมกรรมฐานนั้น ต้องตัดช่องน้อย เอาตัวให้รอดเสียก่อน ดูพระบรมศาสดาเป็นตัวอย่าง พระองค์ตรัสรู้แล้วจึงสอนคนอื่น เณรมาได้ไกลแล้วนะ พยายามให้มากเข้า เออ..เรามาทดสอบกันดูซิ ตอนนี้ท่านมหาจำเริญกำลังทำอะไรอยู่"

อาตมายกมือพนมขึ้น เรียนท่านไปว่า "ท่านมหาจำเริญ กำลังไม่สบายใจมาก"

"ไม่สบายใจเพราะอะไร"

"เพราะโยมพ่อมาบอกว่า น้องสาวคนเล็กถูกคนฉุดเอาไป ยังตามไม่พบ ตอนนี้พอสรงน้ำเสร็จ จะมาปรึกษาหลวงพ่อว่าควรทำอย่างไร"

"เออ! เก่งจริง แล้วน้องสาวคนเล็กจะเป็นอะไรไหม"

"ปลอดภัยแล้วขอรับ ตอนนี้กำลังอยู่บนโรงพัก เจ้าคนฉุดสองคนก็ถูกจับได้"

"ทำไมจึงถูกจับ"

"ไปเจอตำรวจสายตรวจกลางทาง น้องสาวท่านมหาร้องให้ช่วย"

พูดเพิ่งจะจบ ก็เห็นท่านมหาจำเริญเดินขึ้นมาบนกุฏิ เข้ามานั่งกราบท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ แต่ยังไม่ทันจะพูด ท่านก็ยิ้มละมัย บอกว่า

"ท่านมหาไม่ต้องวิตก สั่งให้ใครไปบอกโยมที่บ้าน ให้ไปรับน้องสาวที่สถานีตำรวจเร็วเข้า"

"เอ๊ะ ท่านอาจารย์รู้ได้อย่างไร"

"อย่าเพิ่มถามตอนนี้ รีบๆ ไปเดี๋ยวจะดึกดื่น"

ท่านมหาลุกขึ้นกราบ แล้วลงกุฏิไป แต่ท่านไม่ได้ให้ใครไปบอก ท่านไปด้วยตนเอง สั่งโยมพ่อให้ชวนพรรคพวกไปสถานีตำรวจที่อำเภอ แล้วก็นั่งรออยู่ จนกระทั่งโยมพ่อพาน้องสาวกลับมาถึงบ้าน เอาใกล้สว่าง

กลับมาถึง ท่านมหาก็ตรงมาที่กุฏิท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ กราบท่านแล้วกล่าวว่า

"หลวงพ่ออาจารย์รู้เรื่องน้องสาวผมไปอยู่ที่โรงพักได้อย่างไร"

ตอนนั้น อาตมาก็อยู่ในที่นั้นด้วย เพราะไปเตรียมบาตรสำหรับท่านอุปัชฌาย์ออกบิณฑบาตตามกิจวัตร ที่ท่านไม่เคยขาดเลย นับเป็นธุดงค์ข้อหนึ่ง ท่านชายตายิ้มๆ มาที่อาตมา แล้วพูดขึ้นว่า

"ท่านมหาเอาแต่ทางปริยัติ ไม่เอาทางปฏิบัติด้วย เห็นจะเอาตัวไม่รอด อย่ามาสนใจว่ารู้ได้อย่างไร จงไปคิดดูว่าทำอย่างไรถึงจะรู้ได้ดีกว่า บวชเข้ามาสู่เพศสมณะแล้ว ต้องพยายามให้ครบศีล สมาธิ ปัญญา จึงจะยั่งยืนในพระศาสนานี้"

พูดจบท่านก็ลุกขึ้น เตรียมครองจีวรเพื่อไปบิณฑบาต ตอนนั้นท่านมหาก็หน้าสลดลง ลุกขึ้นกราบแล้วลงจากกุฏิไป

๖. ธรรมเกิด ปัญญาเกิด

ปีนั้นอายุอาตมาได้ ๑๙ ปีเต็ม พอออกพรรษา ท่านอาจารย์บอกว่า

"ออกพรรษานี้ เณรจะไปธุดงค์กับอาจารย์ไหม?"

อาตมาปีติยินดีอย่างบอกไม่ถูก ลุกขึ้นกราบแล้วตอบว่า

"ไปขอรับ"

จากนั้นก็ไปหาโยมทั้งสอง บอกว่าจะออกธุดงค์กับท่านอาจารย์ ขอบิณฑบาตกลด ๑ หลัง บริขารอย่างอื่นมีครบแล้ว โยมพ่อถามว่า

"ทำไมไม่รอให้บวชพระเสียก่อนค่อยไป ยังอายุน้อยนัก จะทนได้หรือ เพราะการเดินธุดงค์นั้นต้องเดินทางไกล บุกป่าฝ่าดง อดๆ อยากๆ"

อาตมาได้ตอบท่านไปว่า "หลวงพ่ออาจารย์บอกว่า จะให้ไปทดลองปฏิบัติดู ถ้าเห็นว่าทนไม่ไหวก็จะพากลับ"

เป็นอันว่า โยมทั้งสองตกลงยินยอม จัดหากลดให้ตามที่ต้องการ แม้จะมีความห่วงใยในฐานะที่เป็นบุตร แต่ท่านก็รู้ว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้อย่างไร กุลบุตรใดเมื่อบวชเข้ามาในพุทธศาสนาแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่มีญาติ ไม่มีบ้าน อาศัยป่าช้าเรือนร้างป่าเขาและถ้ำ เที่ยวไปเพื่อหาทางหลุดพ้น ซึ่งโยมทั้งสองก็ได้แต่อนุโมทนา

ก่อนออกเดินทางสองวัน ท่านมหาจำเริญมากราบนมัสการท่านอาจารย์ ขอคำแนะนำแนวทางที่จะปฏิบัติกรรมฐาน ควรจะเริ่มต้นอย่างไร ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์อนุโมทนาด้วย ที่ท่านมหาได้หันเข้ามาสู่ทางปฏิบัติ และได้แนะนำว่า สัญญาความจำได้หมายรู้ ที่ได้เล่าเรียนมาในทางปริยัตินั้น ขอให้ปล่อยวางให้หมด จงเริ่มต้นด้วยกรรมฐานให้ดีเสียก่อน เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ปัญญา

อนึ่งอย่าปฏิบัติแบบก้าวกระโดด อย่างที่สอนๆกันว่า พอทำสมาธิได้ถึงขั้นอุปจารสมาธิแล้ว ก็พอแก่การที่จะนำกรรมฐานอื่นๆ มาพิจารณาให้เกิดปัญญา เช่น กายคตาสติ อาการ ๓๒ มาพิจารณา เป็นอย่างๆ การปฏิบัติอย่างนี้เท่ากับเอาสัญญาความจำภายนอก ที่ได้เรียนทางปริยัติมาเป็นหลักพิจารณา ก็จะได้แต่ของนอกๆ ที่จดจำ หรือรู้อยู่แล้ว ไม่เกิดปัญญาจากภายในให้รู้ทะลุปรุโปร่งไปได้ เรียกว่า วนเวียนอยู่กับสัญญา อาการ ๓๒ มีอะไรบ้างก็รู้ แต่ไม่เห็นตัวอนิจจัง ชัดเจน นักปฏิบัติมาติดกันอยู่ตรงนี้ เพราะปฏิบัติแบบก้าวกระโดด ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ก็เพราะสมาธิแค่อุปจาระ มันยังไม่ตั้งมั่นพอ ยังมีอารมณ์กิเลสแทรกเข้ามาเป็นบางขณะ หรือจะเรียกว่าญาณยังไม่แก่กล้าพอ

ฉะนั้นผู้ปฏิบัติ จะต้องปฏิบัติกรรมฐานให้เต็มขั้นเสียก่อน คือให้ถึงขั้นอัปปนาสมาธิ หรือฌาน ๔ และต้องให้มีความชำนาญคล่องแคล่วในการเข้าการออก นึกจะเข้าถึงอัปปนาก็ได้ทันที ในสภาวะแบบนี้จะไม่มีอารมณ์กิเลสใดๆเข้ามาได้ จิตเป็นหนึ่ง คือเป็นเอกัคตา อุเบกขาไปเลย

เมื่อจะทำปัญญาให้แจ้ง จึงถอดจิตออกมาสู่อุปจารสมาธิ แล้วนำธรรมะอย่างใดอย่างหนึ่งมาพิจารณา เช่น พิจารณาอาการ ๓๒ ก็เอาแต่ส่วนเล็บอย่างเดียว หรือเพ่งการเกิดดับก็เพ่งไปตามถนัด เพราะเหตุที่จิตยังมีเชื้อของอัปปนาสมาธิ หรือเอกัคตาเนืองนองอยู่ ปัญญารู้แจ้งก็จะเกิดขึ้นมาเอง

รู้อย่างไร? ก็รู้ว่าเล็บที่เราเพ่งเป็นอารมณ์นั้น มีภาพเปลี่ยนแปลงขึ้นมาให้เห็นตามความเป็นจริง หรือการเกิดดับเราก็จะเห็น ภาพของการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย แม้กระทั่งตายลงไปแล้วร่างกายก็จะแปรปรวนไปให้เห็นว่า ผิวหนังมันขึ้นอืด พองเป่ง แตกปริ มีน้ำเหลืองไหล มีหนอนชอนไชเกิดขึ้น แล้วก็เห็นเข้าไปภายในตับ ไต ไส้ พุง เส้นเอ็น กระดูก

การเห็นอย่างนี้ บางคนก็เห็นโดยตลอด บางคนก็เห็นเป็นบางส่วน บางคนก็เห็นส่วนต่างๆ แยกออกมาเป็นส่วนๆ เป็นกองๆ แล้วก็กลับรวมกันอีก แต่จะเห็นอย่างไรก็ตาม ท่านก็ให้เพ่งพิจารณาอยู่ด้วยความมีสติ จนกระทั่งรู้แจ้งชัดว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเป็นอย่างไร ควรจะเกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนัดหรือไม่ อันนี้จึงเรียกว่าปัญญาเกิดเอง ธรรมเกิดเอง เป็นธรรมชาติที่นำไปสู่ความจริงแท้แน่นอน

ท่านมหาจำเริญเรียนถามว่า "เมื่อธรรมเกิดเองเช่นนี้ จะถือว่า เป็นการบรรลุขั้นสูงสุด คือถึงความหลุดพ้นหรือยัง เพราะในสมัย พระพุทธองค์ มีสาวกบางท่านได้ฟังธรรม ตรองตามจนเห็นจริงก็ได้บรรลุพระอรหันต์"

ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ยิ้มตอบว่า พระสาวกที่ได้ฟังธรรมแล้วสำเร็จเป็นอรหันต์เลยนั้น เป็นกรณีพิเศษ คือเป็นผู้ที่สร้างสมบุญบารมีมาหลายภพหลายชาติจนเต็มเปี่ยมแล้ว หรือถ้าจะพูดถึงความเบื่อหน่ายคลายกำหนัด ท่านก็เบื่อเสียจนล้นหัวอก จนแทบจะระเบิดออกมา เบื่อมาหลายภพหลายชาติเช่นกัน ท่านเหล่านี้เพียงสะกิดนิดเดียวก็สามารถละวางหลุดพ้นได้ พระพุทธเจ้าท่านก็เคยเบื่อ เมื่อเห็นสนมกำนัล นางบำเรอ นอนด้วยอาการต่างๆ ดูดุจซากศพในป่าช้า เคยเกิดเบื่อเมื่อเห็นสภาพความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่ถูกปิดบังไม่ให้แลเห็น ตั้งแต่ยังเป็นพระราชกุมาร แม้เช่นนั้นกว่าจะตรัสรู้ได้ ก็ยังต้องใช้เวลาอีก ๖ ปี

พระยสกุลบุตร ก็เหมือนกัน ท่านมีบุญวาสนาบารมีมาก เกิดมาเป็นลูกเศรษฐี มีปราสาท ๓ ฤดูอยู่ มีนางบำเรอพรั่งพร้อม ตื่นขึ้นมาในตอนดึก เห็นพวกนางบำเรอนอนไม่เป็นสมฤดี มีอาการต่างๆ ถ้าเป็นคนธรรมดาก็น้ำลายยืด แต่ท่านกลับเห็นว่าน่าเบื่อ น่าสังเวช เหมือนซากศพในป่าช้า แล้วอุทานออกมาว่าที่นี่วุ่นวายหนอ แต่งตัวใส่รองเท้าได้ ก็ลงบันไดเดินเข้าไปในป่า จนพบพระพุทธเจ้าในป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

แต่สำหรับเราๆนี้ เราไม่รู้ว่าในชาติภพก่อนๆ เราได้สร้างบุญบารมี เช่น ทาน ศีล ภาวนา มาแค่ไหน เต็มเปี่ยมหรือยัง หรือเบื่อหน่ายคลายกำหนัด เพราะเห็นไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาเต็มอกหรือยัง เมื่อมาปฏิบัติจนกระทั่งเห็นธรรมเกิดขึ้นเอง ก็ให้ถือว่าได้เห็นความจริงเป็นเบื้องต้นเท่านั้น เราจะต้องพากเพียรอดทนปฏิบัติต่อไปอย่างไม่ลดละ

ทั้งนี้ก็เพราะธรรมที่เกิดขึ้นเอง อาจทำให้เกิดเบื่อหน่ายคลายกำหนัดอย่างฉาบฉวย ไม่ถึงกับเบื่ออย่างเต็มที่ จนละขันธ์ ๕ รูปนามลงไปได้เด็ดขาด เรียกว่าตัดไม่ได้จริง ยังเบื่อไม่จริง เราต้องเฝ้าพิจารณา ดำเนินตามสติปัฏฐาน ๔

คือรูป เวทนา จิต ธรรม ซ้ำๆ ซากๆ จนมันเบื่อชนิดถอนรากถอนโคน เด็ดขาดลงไป ที่ว่าธรรมเกิดเอง ที่กล่าวมาแล้ว มันแค่เริ่มเบื่อรูปเท่านั้น ยังเบื่อไม่หมดด้วยซ้ำ ไป กาย เวทนา จิต ธรรม อะไรก็ยังไม่ได้พูดถึง

ฉะนั้น อย่าไปอยาก อย่าไปคิดอะไร ที่มันไกลตัวออกไป เอาเพียงปฏิบัติกรรมฐานให้เต็มขั้น มีสติตั้งมั่น คอยดูแต่ปัจจุบัน ในกายในจิตของเราเท่านั้น พยายามทำจิตให้สะอาด ปราศจากอารมณ์ กิเลสที่วิ่งเข้าวิ่งออก แวบไปแวบมา ทำจิตให้สว่าง คือ ว่างเปล่า จนสงบระงับลง เพียงแค่นี้ก็จะเป็นฐานเบื้องต้น ให้ธรรม ให้ปัญญา เกิดตามมา ข้อสำคัญก็ขอให้ปฏิบัติต่อเนื่องกันไป อย่าทำๆ หยุดๆ ขาดช่วง ขาดจังหวะ

จากนั้น ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ก็แนะนำในการนั่ง ในการเดิน จงกรม ซึ่งถือว่าสำคัญมาก และแนะนำถึงการถือธุดงค์ว่า ไม่ใช่รู้เฉพาะว่าธุดงค์มี ๑๓ อะไรบ้าง แต่ต้องเอามาปฏิบัติให้ได้ทุกข้อ การออกป่าเดินธุดงค์นั้น เป็นเพียงข้อหนึ่งเท่านั้น ยังมีอีก ๑๒ ข้อ ถึงอยู่ในวัดก็ปฏิบัติได้ บิณฑบาตฉันในบาตรหนเดียว ไม่รับอาหารหลังจากฉันแล้ว ล้วนเป็นธุดงค์ที่ทำได้ทั้งนั้น

ป่าหลังวัด มีต้นไม้ร่มเย็นมากมาย จะถืออยู่โคนไม้ก็ทำได้อีก ข้อสำคัญต้องเอามาฝึกทำดูว่า เราจะทำได้จริงหรือไม่ เท่ากับฝึกตนเองให้อยู่ในกรอบขอบเขต เมื่อออกป่าไปหาวิเวกจริงๆ ซึ่งยากลำบากกว่าในวัด ก็จะเคยชินทำได้ไม่แปลกอะไร

ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ ได้ถือโอกาสปรารภว่า "ที่วัดนี้แต่เดิม เขาสร้างวัดและปฏิบัติกันมาแบบตามใจชาวบ้าน ไม่ได้ตามธรรมวินัย ลูกชาวบ้านที่เข้ามาบวช ก็บวชตามประเพณี ๑ พรรษาบ้าง ๓ พรรษาบ้าง ก็สึกหาลาเพศกันไป จะเอาธรรมวินัยมากำกับอย่างเคร่งครัดก็ยาก กลัวชาวบ้านเขาจะเบื่อ ไม่มีใครอยากมาบวช เป็นสมภารไม่ตามใจชาวบ้านเขาก็ไม่ชอบ มักมีข้อขัดแย้งกันเสมอ

ลูกหลานใครสอบธรรมบาลีได้ ก็ถือว่ามีหน้ามีตา เอาไปเทียบแข่งขันกับวัดอื่น ใครจะได้มากกว่ากัน มีการฉลองกันเอิกเกริก แต่ไม่มีใครคิดถึงการปฏิบัติเลย กลายเป็นปริยัติสำคัญกว่าปฏิบัติไป เขาไม่เคยรู้ว่าเป็นปริยัติแล้วไม่ปฏิบัติ มันมีทางลงนรกได้ทุกขณะ ภิกษุถือศีล ๒๒๗ ข้อ แต่เมื่อไม่ปฏิบัติแล้ว พิจารณาให้ดีจะเห็นว่าแค่ศีล ๕ ยังไม่ครบเลย มองเห็นนรกอยู่ชัดๆ ผมมาเป็นสมภารที่วัดนี้ ๘ ปี ยังแก้ไขอะไรให้เป็นไปตามธรรมวินัย ให้พระหันเข้ามาในทางศีล สมาธิ ปัญญา ไม่ได้ เพราะเราตามใจชาวบ้านเขามาจนเคยตัว ได้ฟังท่านมหาบอกว่า จะหันมาในทางปฏิบัติบ้าง ผมก็ดีใจขออนุโมทนาด้วย ขอให้ปฏิบัติไปให้รู้จริงเห็นจริงด้วยตนเอง ท่านก็จะรู้ว่า พระพุทธศาสนาของเราจะยั่งยืนต่อไปได้ ไม่ใช่ปริยัติอย่างเดียว จะต้องปฏิบัติด้วย

จุดประสงค์ของพระพุทธเจ้า ที่ให้การอุปสมบท ก็เพื่อให้บรรลุ ถึงความพ้นทุกข์ ไม่ใช่เรียนแล้วไม่ทำ ไม่ประพฤติปฏิบัติ มันสืบอายุพระพุทธศาสนาไม่ได้จริง ทุกวันนี้ก็เห็นๆกันอยู่ ห่มผ้าเหลืองไปหลอกชาวบ้านเขากินเป็นของสนุก เดชะบุญที่ชาวบ้านเขายังอยู่ในฐานะยอมให้หลอกได้ มิฉะนั้นพุทธศาสนาคงจะถูกย่ำยีมากกว่านี้

หมั่นปฏิบัติเถอะท่านมหา ให้รู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติด้วย ชาวบ้านเขาจะได้เชื่อถือ จะได้ร่วมมือกันทำวัดของเราให้อยู่ในธรรมวินัย ตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง"

"ในเรื่องนี้ หลวงพ่ออาจารย์เคยมีโครงการไว้อย่างไรขอรับ" ท่านมหาเรียนถาม

"ก็ไม่ถึงกับเรียกว่าโครงการ มันฟังใหญ่โตเกินไป ผมเพียงแต่คิดว่า วัดเราก็มีเนื้อที่กว้างขวางถึง ๑๐๐ กว่าไร่ จึงคิดจะแบ่งเป็น สองส่วน คือ แบ่งเป็นฝ่ายตามใจชาวบ้านส่วนหนึ่ง ฝ่ายตามใจพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง

ฝ่ายตามใจชาวบ้านก็คือเราไม่ทำลายความนิยมของเขา นิยมบวชตามประเพณีก็บวชให้ นิยมเรียนธรรมบาลีก็มีให้ การบวชการสึกก็แล้วแต่เขา

อีกส่วนหนึ่ง จะรับเฉพาะคนที่มีศรัทธา ต้องการเข้ามาปฏิบัติจริงๆ เราจะรู้แน่ชัดว่าเขาศรัทธาจริงหรือไม่ ก็ต้องให้การบวชนั้นเป็นของยาก ก่อนบวชต้องมานุ่งขาวห่มขาว ถือศีล ๘ ก่อน ๓ เดือน ๖ เดือน สอนให้รู้ข้อวัตรปฏิบัติของพระ สอนให้รู้จักธุดงค์ สอนการปฏิบัติเบื้องต้นของพระ เมื่อบวชเข้ามาแล้วจะได้เป็นพระแท้พระจริง มีอาการสำรวม แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยเขาสมัครใจ นอกจากนี้ก็รับภิกษุที่เคยปฏิบัติมาแล้ว จะได้มาช่วยกันได้

เมื่อแบ่งส่วนออกไปเช่นนี้ ก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดี ให้ส่วนที่บวชตามประเพณีตามใจชาวบ้าน ได้รู้ได้เห็น ใครคิดได้จนเกิดศรัทธา ก็จะได้ปฏิบัติตาม

อีกอย่างก็จะให้ชาวบ้านเปรียบเทียบระหว่างพระปฏิบัติและไม่ปฏิบัติ อย่างน้อยเขาก็จะมองเห็นว่า ผู้มุ่งเข้ามาปฏิบัตินั้น เขาตัดประเพณีสิ้นเปลืองค่าบวชลงไปได้มาก ไม่ต้องมีพิธีรีตอง ไม่ต้องทำขวัญนาค จากชีปะขาวก็บวชเลย ไม่มีการแห่แหน เลี้ยงดู กินเหล้า เมายา ซึ่งเป็นบาปมากกว่าบุญ เมาเหล้าเข้าวัด ไปไม่ถึงสวรรค์

แต่ที่ผมยังทำอะไรไม่ได้ ก็เพราะยังขาดกำลัง ได้แต่รอๆ อยู่ ต้องมีคนช่วย ต้องมีคนทำ นำชาวบ้านเขาได้ ตอนนี้ก็ใกล้เข้ามาแล้ว ท่านมหาเข้ามาปฏิบัติผมก็เบาใจ ผมเองก็คงอยู่ไม่นาน ได้ท่านมหาทำแทนก็หมดห่วง"

แล้วท่านก็ชี้มาที่อาตมา บอกว่า "เณรนี้ไม่ใช่เณรธรรมดา ท่านมหาก็รู้ว่า เขาปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง มาแต่อายุได้ ๓ ขวบ จะเรียนนักธรรม เขาก็มีความทรงจำสมบูรณ์ ไม่ต้องสอนก็สอบได้ถึงนักธรรมเอก ผมเคยได้ยินเณรสวดปาติโมกข์อยู่ในกุฏิ เข้าไปดูไม่เห็นมี หนังสือให้ใช้ท่องสักเล่ม เณรสวดออกมาได้เอง ไม่ติดขัด ต่อไปก็จะเป็นกำลังสำคัญของท่านมหาอีกรูปหนึ่ง และเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วย เรื่องน้องสาวท่านมหาถูกช่วยไปที่โรงพัก เณรเขาก็บอกได้เช่นเดียวกับผมรู้"

ท่านมหาจำเริญ ท่านมีความรักความเอ็นดูสามเณรมาแต่ครั้งมาบวชใหม่ๆ ยิ่งเห็นความสามารถอันอัศจรรย์ตอนมาเรียนนักธรรม ก็ยิ่งชื่นชมยินดี บางครั้งถึงกับไว้วางใจให้ทำการสอนแทน จึงมีความสนิทสนมกับสามเณรคืออาตมาเสมอมา เมื่อเห็นท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ บอกเช่นนั้น ก็หันไปยิ้มกับสามเณร พูดว่า

"กลับจากธุดงค์คราวนี้ หลวงพี่คงต้องขอเป็นศิษย์เณรบ้าง ในทางปฏิบัติ"

สามเณรตอบว่า "ผมจะเป็นอาจารย์สอนหลวงพี่ได้อย่างไร เคยแต่เป็นลูกศิษย์ ผมไม่กล้าสอนหลวงพี่หรอก"

"ทางพุทธศาสนาของเรา ท่านไม่ถืออาวุโสหรือวัยวุฒิเป็นสำคัญ ท่านถือคุณธรรมสำคัญกว่า ในสมัยพุทธกาลสามเณรสอนพระเถระผู้เป็นพหูสูต ซึ่งเชี่ยวชาญธรรมวินัย ให้บรรลุพระอรหันต์ก็มี ทำไมจะสอนหลวงพี่ไม่ได้ เพราะหลวงพี่เองเอาแต่เรียนปริยัติ ส่วนทางปฏิบัติไม่รู้เรื่องเลย คิดไปก็น่าเสียดายเวลา นับว่าบวชมาเปล่าโดยแท้"

"มันเป็นอนิจจังครับหลวงพี่ มนุษย์และสัตว์ต่างก็หมุนเวียน ไปตามกรรมของตน ชาติก่อนผมอาจเคยเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ของหลวงพี่ มาชาตินี้ผมกลับมาเป็นลูกศิษย์ อะไรจะเกิดก็ให้มันเกิด อะไรจะดับก็ให้มันดับ หรือให้มันเป็นไปเถอะครับ อย่าไปหมายมั่น ปั้นมือ ว่ามันจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ถึงเวลาก็เป็นไปเอง หลวงพี่ คิดจะ

ปฏิบัติธรรม ก็เป็นกุศลที่น่าอนุโมทนา แต่ก็ต้องระวัง เพราะเป็นท่านมหานี่ชาวบ้านเขาชื่นชม ไม่ว่าหญิงหรือชาย สาวๆก็อาจนิยมมากเป็นพิเศษ หมั่นปฏิบัติวัตถาก หลวงพี่อย่าเผลอก็แล้วกัน เดี๋ยวจะไม่ได้ปฏิบัติ"

ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ได้ยินสามเณรโต้ตอบกับท่านมหาจำเริญ ก็หัวร่อชอบใจ "ฟังไว้นะท่านมหาฟังไว้ เณรพูดได้หลักแหลมทีเดียว มีท่าทางจะเป็นอย่างนั้นไหมละ?"

"ก็มีเค้าอยู่ขอรับ หลายคนเสียด้วย แต่ผมไม่ได้สนใจ หลีกเลี่ยงได้ก็หลีกเลี่ยง เพราะยังรักผ้าเหลืองอยู่"

"รักผ้าเหลืองอย่างเดียวไม่พอหรอก ต้องเอาทางปฏิบัติและธรรมวินัยเข้าช่วย ทางวินัยก็อย่ารับแขกสาวๆ ตามลำพัง ต้องให้พระเณรมานั่งเป็นเพื่อนด้วย แม้กระนั้นก็อย่าคุยนาน ต้องหากิจวัตรที่จะหลีกไปทำ เพื่อให้เขาจำเป็นต้องกลับไป ควรสำรวมอินทรีย์ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้มาก ทางปฏิบัติก็ต้องเร่งทำสมาธิให้มาก เพื่อให้เกิดสติเท่าทันกิเลส ความยินดีกำหนัด ไม่นำไปปรุงแต่ง ให้เป็นเรื่องราวยาวออกไป

ผู้หญิงมาทำตาหวานเยิ้มให้ ไม่ว่าใครก็อดคิดปรุงแต่งไม่ได้ว่าเขารักเรา พอมีคำว่ารักขึ้นหน้า มันก็เกิดความคิดปรุงแต่งกันไปใหญ่ท่านจึงแนะนำให้พระเราเข้าไปอยู่ในป่าช้าเสียบ้างเป็นวัตรได้ยิ่งดี จะได้พิจารณาอสุภกรรมฐานเห็นความตายเน่าเปื่อยผุพัง เปรียบเทียบกับความสวยงาม ซึ่งที่สุดก็จะเป็นเช่นเดียวกัน"

"หลวงพ่ออาจารย์พูดเช่นนี้ ผมชักไม่ไว้ใจตัวเองเสียแล้ว อยากติดตามหลวงพ่อไปธุดงค์ด้วย"

"อย่าเอาถึงอย่างนั้นเลย" ท่านอาจารย์กล่าวพร้อมกับเสียหัวเราะ แล้วหันไปทางเณร

"ว่าอย่างไรเณร ไปพูดให้ท่านมหาไม่ไว้ใจตัวเองเสียแล้ว"

"หลวงพี่ครับ การไม่ไว้ใจตัวเองเป็นความไม่ประมาท ผมมองเห็นว่า ถ้าหลวงพี่จะพากเพียรปฏิบัติอย่างจริงจัง ไม่ช้าก็จะได้เห็นธรรมที่เกิดขึ้นเอง จริตของหลวงพี่ คือ หมั่นพิจารณาอสุภกรรมฐานจึงจะได้ผล ไปถือธุดงค์ข้อที่ว่าอยู่ป่าช้าเป็นวัตรก็จะสิ้นเรื่อง กลางวันออกมาปฏิบัติกิจของคณะสงฆ์ กลางคืน ๖ โมงเย็นไปอยู่ในป่าช้า ปลูกกระต๊อบขึ้นสักหลังหนึ่ง เคร่งครัดปฏิบัติถวายชีวิตต่อพระพุทธเจ้า จะไม่มีอิตถีมาร หรือมารร้ายต่างๆมารบกวน"

ท่านมหาหันไปดูท่านอาจารย์ แล้วก็หันไปทางสามเณรถามว่า "เณรว่าอย่างนั้นจริงๆหรือ เอาล่ะ หลวงพี่จะทำตาม"

๗.ธุดงคจาริก

ต่อมาอีก ๒ วัน หลังจากอาจารย์กับศิษย์สามเณรฉันเช้าแล้ว ก็แบกกลด สะพายบาตรออกจากวัดที่สระบุรี มุ่งขึ้นไปทางภาคอีสาน จุดหมายปลายทางคือจังหวัดเลยและหล่มสัก เพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นดินแดนที่ป่ายังอุดมสมบูรณ์ เต็มไปด้วยภูเขาเป็นพืด และถ้ำมากมาย ดูเขียวชอุ่ม ชุ่มชื่นตลอดทั้งปี

การเดินทางครั้งนี้ ท่านพระอาจารย์อุปัชฌาย์พยายามเลี่ยงเส้นทางคมนาคมสายใหญ่ ที่มีรถรามาก โดยลัดเลาะไปตามทุ่งนาป่าเขา และไม่เดินให้ไกลนัก ห่วงสามเณรจะทนไม่ไหว เพราะเพิ่งจะออกธุดงค์เป็นครั้งแรก

จากสระบุรีก็แวะปักกลดที่แก่งคอย ในป่าช้าของวัดหนึ่ง ท่านอาจารย์เคยเดินเป็นประจำทุกปี จึงรู้จักทางที่จะลัดเลาะไปได้ดี

ภายในป่าช้าแห่งนี้ มีต้นไม้ปลูกเป็นแถวเป็นแนวร่มรื่น ดูเป็นป่าช้าที่พัฒนาแล้ว มีฮวงซุ้ยตั้งเรียงราย มีเมรุเผาศพที่สวยงามทันสมัย มีศาลาใหญ่สำหรับผู้มาเผาศพจะได้นั่งพักระหว่างทำพิธี ไม่มีสิ่งใดน่ากลัวเลย

มองเห็นจิตวิญญาณทั้งหลาย มีใบหน้ายิ้มแย้มผ่องใส มีอาหารที่ญาติพี่น้องมาทำบุญอุทิศให้อย่างอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นพวกจิตวิญญาณที่ใจดี

ฝ่ายอกุศลจิต จะมีจิตวิญญาณที่อยู่ในฐานะลำบาก เห็นพวกไม่มีญาติ ถูกเขาฆ่าตาย ชาวบ้านเอามาเผาที่ป่าช้านี้เป็นการสงเคราะห์ จึงมีความอดอยาก ไม่มีที่อยู่อาศัย หน้าตาเศร้าหมอง ซึ่งนับว่าน่าสงสาร

เมื่อท่านอาจารย์กางกลด จัดสถานที่เรียบร้อย จิตวิญญาณเหล่านั้นเขาก็ชื่นชม พากันมาขอฟังธรรมโดยเรียบร้อย หลวงพ่อเล่าให้ฟังตอนหลังว่า จิตวิญญาณบางดวง ก็เคยรู้จักคุ้นเคย เพราะท่านเคยมาเทศน์โปรดจิตวิญญาณในปีก่อนๆ เขายังไม่ถึงเวลาไปเกิด หรือย้ายไปจุติในภพภูมิอื่น

หลวงพ่อได้เทศน์โปรดระยะหนึ่ง อาตมามองไปที่พวกผีไม่มีญาติ เห็นเขานั่งอยู่ท้ายแถว หน้าตาไม่ผ่องใส เมื่อหลวงพ่อเทศน์เสร็จแล้ว ก็เรียกเขาเข้ามาใกล้ แผ่เมตตากรวดน้ำให้ บอกให้ไปเกิดในภพภูมิอื่นได้แล้ว อย่ามาเฝ้าป่าช้าให้ลำบากอยู่เลย เขาต่างก็พากันปีติยินดี กราบแล้วพากันถอยออกไป อย่างมีอาการลิงโลด

สัตว์ทั้งหลายต่างปรารถนาสุขด้วยกันทั้งสิ้น แต่ขาดสติที่จะพิจารณา ถึงกรรมดี กรรมชั่ว แยกแยะไม่ถูก เช่นเดียวกับมนุษย์ในสังคมของเรา บางกลุ่มบางพวกในขณะนี้ จึงมีทั้งคนที่ทำกรรมดี และทำกรรมชั่วมากมาย น่าสังเวชสลดจิต

แต่ผู้ที่มักทำกรรมชั่ว เป็นอกุศล ไม่รู้บุญรู้บาป บ้างก็เที่ยวตกปลา ล่าสัตว์ ทำลายชีวิตซึ่งกันและกัน มีอาชีพที่น่ากลัวอันตราย เช่น มือปืนรับจ้าง ยังมีพวกรับจ้างฆ่าคนโดยทางลับ ปล่อยคุณปล่อยไสย ให้เขาตายไปโดยไม่รู้สาเหตุ

การกระทำของคนเหล่านี้ ไม่เป็นความลับในโลกของวิญญาณ เขาจะต้องได้รับผลแห่งกรรม ตกนรกอเวจี

พวกหลอกลวงต้มตุ๋น โกหกมดเท็จ ทำให้ผู้อื่นเสียหายก็เช่นเดียวกัน พวกลักขโมยปล้นสะดม ฆ่าผู้อื่นเพื่อเอาทรัพย์สิน ทางโลกวิญญาณจะไม่มีวันยกโทษให้

พวกผิดลูกเมียผัวเขา แม้แต่คนใช้ในปกครองของเขา ต้องมีบาปหนักหนาสาหัส แม้บางคนเอาลูกมาบำเรอความใคร่ และแม้แต่คนใช้ เลขานุการ โดยอ้างเอาความกตัญญู หรือบุญคุณที่เขาจะต้องตอบแทนตน ก็เป็นบาป ถูกไฟนรกเผาไหม้ให้ได้รับทุกข์ทรมาน

อันที่จริง พระผู้เป็นเจ้าก็ย่อมจะทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ปรารถนา จะช่วยพาจิตวิญญาณขึ้นสวรรค์ไปทั้งหมด ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

แต่สาวกของพระองค์มีมากเหลือเกิน เป็นร้อยเป็นพันล้านคน ญาติพี่น้องของผู้ตายก็ผลักภาระไปให้พระองค์แต่องค์เดียว โดยเพียงแต่ปักไม้กางเขนเป็นเครื่องหมายให้พระองค์รู้เท่านั้น จะทรงขนจิตวิญญาณขึ้นสวรรค์ไปได้หมดสิ้นอย่างไร

ส่วนไทยเรา ไม่ยอมรอพระผู้เป็นเจ้า และไม่คิดจะผลักภาระให้ พระผู้เป็นเจ้าแต่องค์เดียว ต่างช่วยกันคนละไม้คนละมือ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้จิตวิญญาณของพี่น้องพ่อแม่ของตนอีกทางหนึ่ง แม้ยังไม่ได้ขึ้นสวรรค์ ก็ยังมีอยู่มีกินประทังชีวิตไปได้

ได้ส่งจิตไปถามหลวงพ่ออุปัชฌาย์ที่กลดซึ่งอยู่ห่างกันว่า "จะช่วย เขาได้อย่างไรดี ดูน่าสงสารมาก บางคนเขาเชื่อฟังพระผู้เป็นเจ้าดี ไม่ได้ทำบาป แต่ก็ไม่ได้ทำบุญ หรือไม่มีใครทำอุทิศให้ จะไปเกิดใหม่ บุญก็ยังไม่พอจะไปเกิดได้ บางคนอยู่นานเกินไป จนมืดมัวไปหมด ไม่รู้จะไปทางไหนถูก"

หลวงพ่อตอบมาว่า "พระพุทธเจ้าท่านสอนให้เมตตา ไม่เลือกว่าจะเป็นใคร ศาสนาไหน ชนชาติใด ย่อมเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น เราเข้ามาพักในป่าช้าของเขา ก็เป็นบุญที่เขาจะได้ไปผุดไปเกิดมากด้วยกัน จงแผ่เมตตา กรวดน้ำอุทิศกุศลของเราที่ เฝ้าบำเพ็ญเพียรมาให้แก่เขาเถิด"

การอุทิศส่วนกุศลนี้ เป็นเรื่องสำคัญมาก ก็อยากจะบอกกล่าวญาติโยม ที่เป็นคริสต์ศาสนิกชนว่า ถึงท่านจะทำบุญให้ทาน อย่างไทยพุทธไม่ได้ พระผู้เป็นเจ้าก็ไม่ทรงห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่เป็นกุศล ท่านอาจจะถือศีลแบบของท่าน อาจจะบริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ช่วยเด็กพิการอนาถา ท่านก็สามารถอุทิศกุศลไปถึงญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วให้เขาได้รับได้ โดยทำจิตของท่านให้สงบ นึกอุทิศด้วยการออกชื่อของเขา ก็จะทำให้เขาได้รับกุศลได้

ในสมัยทุกวันนี้ บาทหลวง แม่ชี (ซิสเตอร์) ต่างก็สนใจในการฝึกเดินจงกรม ทำสมาธิกันมากขึ้น เพื่อซักฟอกจิตของตนให้สะอาดบริสุทธิ์

อันนี้ ก็นับว่าเป็นกุศลเหนือสิ่งใดทั้งสิ้น เมื่อปฏิบัติจบสิ้นแล้ว ก็นึกอุทิศกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ที่เป็นญาติของท่าน หรือจะอุทิศให้สรรพสัตว์ไปด้วยก็ได้ บุญจะได้เพิ่มพูน ไม่รู้จักหมด

ที่นำเอาป่าช้าคริสต์มาเล่าแทรกไว้ ไม่มีเจตนาจะหมิ่นศาสนาใด แต่เป็นการบอกบุญ เพื่อประโยชน์สุขของจิตวิญญาณที่ถูกทอดทิ้งให้ อดอยาก เป็นที่น่าสงสาร และบอกทางที่ญาติพี่น้องจะอุทิศส่วนกุศลให้เขาได้ ถึงไม่ใช่อาหาร ก็จะทำให้เขาไปเกิด พ้นทุกข์ได้เร็วขึ้น

พระพุทธเจ้าของเรา ทรงมีเมตตาอย่างกว้างขวาง เผื่อแผ่ไปทุกสรรพสัตว์ สมัยพุทธกาลมีเจ้าลัทธิศาสนาเป็นอันมาก เมื่อข้องใจหรืออยากรู้ปัญหาธรรมที่ยังไม่กระจ่าง ก็มักจะมาตั้งปัญหาถามพระองค์ จนสิ้นความสงสัย เกิดศรัทธาบรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคลเป็นอันมาก บางทีก็มาแบบลองดีหวังเอาชนะ พระองค์ก็ไม่ถือสา เพราะทรงเมตตา หวังช่วยเขาให้เข้าใจตามความเป็นจริง

พระพุทธศาสนา จึงมีเมตตาธรรม ไม่เคยขัดเคือง เป็นศัตรูกับศาสนาใด ไม่เคยขัดแย้งจนถึงต้องทำสงครามศาสนากับชาติใด

เราอาจมีผู้นับถือน้อย เป็นที่สามของศาสนาอื่น เพราะเราไม่เคยเอาอำนาจทางการเมืองไปบังคับกดขี่ใครให้นับถือ อย่างที่เราถูกทำลายมาแล้วในชมพูทวีป หรือที่อื่นๆ แต่เราก็เป็นศาสนาที่มั่นคง

ใครมายอมรับนับถือ ปฏิบัติตามอย่างจริงใจ เขาเหล่านั้นก็จะเกิดความเชื่อมั่นไม่สั่นคลอน เพราะตระหนักว่าเป็นสัจธรรมที่ไม่มีใครจะเปลี่ยนแปลงได้

สัจธรรมนั้น จำเป็นต้องพิสูจน์ด้วยกาลเวลา แต่สักวันหนึ่ง เมื่อชาวโลกประสบทุกข์มากขึ้น ชาวโลกก็จะต้องยอมรับสัจธรรมที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา

ขณะนี้ รัศมีทองแห่งสัจธรรมกำลังกระจายออกไปในดินแดนต่างๆ ของโลกอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การปฏิบัติธรรมสมาธิ กำลังคืบหน้าไปกว่าวิธีการใดๆ

ในไม่ช้าชาวโลกจะพากันยึดมั่นเอาคำสอนของพุทธศาสนาเป็นเครื่องดำเนินชีวิต และรู้ชัดว่าสันติภาพแท้จริงนั้นหมายถึงอะไร

สันติภาพแท้จริง คือความยินดีในความสงบที่ออกไปจากจิตของชาวโลกทุกคนทุกชีวิต มันจะไม่มีการทำลายล้าง ไม่มีการหลงผิดไป ตามอำนาจของความโลภ โกรธ หลง ทิฐิมานะใดๆ ทั้งสิ้น มีแต่ความรัก ความเมตตา เอื้อเฟื้อ ปรารถนาดีเพียงอย่างเดียว

อาตมาก็เป็นชาวพุทธ จึงมุ่งแต่จะดำเนินตามรอยพระยุคลบาท พระบรมศาสดา หวังความสุขแก่ชาวโลกทั้งปวง อย่าหาว่าหมิ่นประมาทเลย

โดยเฉพาะเป็นพระเป็นสงฆ์ผู้ทรงศีลแล้ว เขาให้ความนับถือ ไม่กล้าผ่านไป แต่เมื่อเขาเข้าไปยังที่พำนักเขาไม่ได้ บางทีก็ทำให้เขาขัดเคือง กลั่นแกล้งเอาบ้าง ซึ่งพระธุดงค์ที่ยังไม่มีตาเห็นได้ มักจะถูกกลั่นแกล้งเสมอ

บางทีเขาก็เล่นงานหนักๆ ถึงเจ็บไข้ได้ป่วยไปก็มี บางทีก็แสดงเป็นพายุพัด ไม้ไร่หักระเนระนาด แต่พอเช้าขึ้น ทุกอย่างกลับเป็นปกติ เป็นการเตือนให้รู้ว่า เป็นพระต้องรู้จักการควรหรือไม่ควร

เรื่องนี้ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ เคยเล่าให้ฟังว่า พระที่จะออกธุดงค์ใหม่ๆนั้น ถ้าเป็นหมู่คณะมีครูบาอาจารย์ควบคุมไปด้วยก็พอค่อยยัง ชั่ว เพราะครูบาอาจารย์ท่านรู้จักระมัดระวัง

แต่ถ้าไปกันตามลำพังใหม่ๆ ด้วยกันรูปเดียวหรือสองรูป ยังปฏิบัติไม่ถึงขั้นรู้จักเอาตัวรอด หรือเป็นที่พึ่งของตนเองได้แล้ว นับว่ามีอันตรายมาก บางทีตกอกตกใจถึงเสียสติ ทิ้งบริขารวิ่งป่าราบไปก็มี เพราะเพียงแต่เขามาแสดงให้เห็นในขณะทำสมาธิ ด้วยลักษณะที่น่ากลัวต่างๆ

ฉะนั้นการออกธุดงค์ จึงไม่ใช่ของทำเล่นๆ นึกอยากไปก็ไป ทางที่ควรจะต้องเรียนรู้ฝึกฝน ในข้อวัตรของธุดงค์ให้ดี มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระอริยสงฆ์ อย่างแน่วแน่ ไม่หวั่นไหว เชื่อมั่นในศีล ในสมาธิ และมีสติพอรู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เกิด หรือพิจารณาสภาพแวดล้อมอย่างรอบคอบ

โบราณว่า คืบก็ทะเล ศอกก็ทะเล มีอันตรายเพราะมองไม่เห็น แต่กับป่าที่มองเห็นๆนี่แหละ ก็อวดดีไม่ได้ มักมีอาถรรพณ์ลี้ลับแฝงอยู่เสมอ

เพียงความไม่รอบคอบต่อสภาพแวดล้อม ได้ยินเสียงลมพัดปะทะ กับช่องอากาศเล็กๆ ในถ้ำ หรือหินผา ที่มีรูลึกเข้าไป เกิดเสียงหวีดหวิว ครวญครางเหมือนเสียงผีปีศาจ ก็ทำให้ใจหวั่นไหวหวาดกลัวได้ เสียงมาจากไหนก็ตาม ต้องมีสติสังเกตให้รู้แน่ว่าเป็นเสียงอะไร ถ้าเพียงได้ยินเสียงและไปคิดปรุงแต่งเอาเองว่าเป็นเสียงนั้นเสียงนี้ เราก็เสร็จ

ต้องเอาอย่างพราน เขาระมัดระวังทุกอย่าง เวลาออกป่าล่าสัตว์ เขาจะไม่ใส่เสื้อผ้าที่ซักใหม่เป็นอันขาด ต้องปล่อยให้เหม็นสาบเหม็นสางไปอย่างนั้น เขาว่ามิเช่นนั้นจะทำให้สัตว์มันผิดกลิ่น

การพูดจาเขาก็ระวังไม่พูดเสียงดัง ตะโกนกันโหวกเหวก หรือพูดตลกคะนอง พูดหยาบคาย แม้แต่ชื่อเขาก็ไม่เรียกออกชื่อกัน

การเดินก็ต้องดูให้ดี บางทีเขาขุดหลุมพราง ปักหลาวดักสัตว์ไว้ เอาใบไม้เกลี่ยปิด ถ้าสุ่มสี่สุ่มห้าเหยียบลงไปก็ไม่เหลือ หรือบางทีเขาขัดจั่นห้าว ขึงสายใยไว้ ถ้าเดินไปเตะถูกสายใยเข้า แหลนหลาวหรือปืนที่เขาขัดไว้ มันก็พุ่งใส่พุงเอา ที่พระพุทธเจ้าท่านสอนให้สำรวมอินทรีย์ คือต้องระมัดระวังสิ่งนี้เอง

ในป่าบางแห่ง พืชมีพิษนั้นมีมากด้วยกัน ต้องทำความรู้จักให้ดี เช่น ตะรังตัวช้าง ไปถูกมันเข้าก็ไข้ขึ้น ตัวต่อหลุมก็เหลือร้าย เผลอเหยียบลงไปในหลุมหรือรังใต้ดินใหญ่ๆ ถึงตายก็มี บางทีเดินเลาะลัดเข้าไปในป่าทึบ เห็นเถาวัลย์พันไม้ ห้อยเกะกะอยู่เหมือนท่อนไม้แห้ง บางทีมันก็เป็นงูพิษดูไม่ออก เพราะสีมันกลมกลืนกับเถาไม้

พระธุดงค์สมัยก่อนนี้ ท่านมักมีกาต้มน้ำร้อนติดไปด้วย เพราะรู้ว่ากรักกรองน้ำ ยังไม่ปลอดภัยพอ สำหรับกรองเชื้อจุลินทรีย์ ซึ่งอาจเป็นเชื้อโรคร้าย ไม่สะอาดพอเพราะมันเล็กมากมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า สู้ต้มไม่ได้ แน่ใจดี

มาสมัยนี้เห็นสะพายกระติกน้ำหุ้มผ้าสักหลาด เวลาน้ำหมดเจอลำธารน้ำไหลใสเย็น ก็เอาใส่ไว้ ดูก็โก้ดี เป็นพระทันสมัย แต่ไม่ปลอดภัยเลย น้ำบางแห่งทำให้ท้องร่วงท้องเดิน หรือทำให้เป็นไข้ป่าได้

แม้การอาบน้ำในห้วยลำธารซึ่งมีความเย็นเกินปกติ คนสมัยก่อนเขาก็ระวังกัน ไม่พรวดพราดลงอาบทันที ต้องค่อยๆวักน้ำลูบหน้าลูบตัวเสียก่อน เป็นการปรับอุณหภูมิในร่างกายให้รู้ตัว มิฉะนั้นไข้ป่าอาจถามหา สั่นงัก ไม่ทันขึ้นจากน้ำ

บางท่านคิดเอาว่า การออกธุดงค์นั้น ตนได้ถวายชีวิตแก่พระพุทธเจ้าแล้ว สุดแต่ท่านจะเมตตา เป็นตายอย่างไรก็ยอมทั้งสิ้น

อันนี้ก็ถูกที่เชื่อมั่นอย่างนั้น แต่พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนอย่างไร ท่านสอนว่าอย่าประมาทใช่หรือไม่ ถ้าเรามีความประมาท ไม่ระมัดระวัง ให้รอบคอบ ก็ผิดคำสอนของท่าน ผู้มีความประมาท เมตตาของพระพุทธเจ้า คงจะช่วยได้ไม่ทันกาล

๘. ดินแดนสัปปายะ

หลังจากธุดงค์ที่แก่งคอย ก็เลาะเลียบมาตามอรัญแนวป่า ถึงปากช่อง ดินแดนที่เคยปกคลุมที่ดงพญาไฟ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นดงพญาเย็น ดินแดนแห่งนี้แต่เดิมนั้นเป็นที่สัญจรของพระอริยเจ้า จนถึงพระธุดงค์ที่กำลังแสวงหาความหลุดพ้น บางรูปก็มามรณภาพในดงนี้ เนื่องจากไข้ป่าบ้าง หรือดับขันธ์ไปตามกาลเวลาบ้าง จึงมีจิตวิญญาณที่เป็นทิพย์ท่องเที่ยวอยู่เป็นอันมาก

เมื่อไปปักกลดอยู่ริมน้ำลำตะคอง ใต้กอไผ่ ก็ได้พบพระอริยเจ้าผู้ชราภาพมาแวะเยี่ยมเยียน บอกอุบายธรรมที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น แสดงว่าจิตวิญญาณอันเป็นอมตะธาตุทรงกุศลกรรม มิได้สูญหายไปไหน ยังมีครูบาอาจารย์ที่มรณภาพไปนานแสนนาน คอยปรากฏกายให้ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ได้เกิดความเชื่อมั่น เกิดปัญญาอยู่เสมอ

เราเดินทางกันต่อไป จนแยกทางเข้าด่านขุนทด ตัดออกชัยภูมิ จนถึงอำเภอภูเขียว ซึ่งมีป่าเขาลำเนาไพรมากขึ้น และเต็มไปด้วยหมอกขาว ปกคลุมไปทุกหย่อมหญ้า เนื่องจากเป็นฤดูหนาว

ชาวนากำลังระดมกันเก็บเกี่ยวข้าว แต่ชาวบ้านที่พานพบนั้น มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาน้อยมาก แต่เขายินดีถวายทานบิณฑบาต ให้พอดำเนินชีวิตท่องธุดงค์ต่อไปได้

ท่ามกลางอากาศอันหนาวเหน็บเช่นนี้ เราก็พากันเข้าไปบำเพ็ญภาวนาอยู่ในถ้ำ ที่ให้ความอบอุ่นดีกว่ากลางแจ้ง เราไม่ได้กำหนดว่า ถ้ำนั้นชาวบ้านเขาเรียกว่าอย่างไร สักแต่ว่าเป็นถ้ำ มีช่องอากาศถ่ายเทได้ ไม่อับชื้น ป้องกันหมอกหรือน้ำค้าง และให้ความอบอุ่นได้ ก็เป็นอันพอใจ

แม้กระนั้น พอเวลาใกล้ค่ำ อาตมาซึ่งเป็นสามเณรก็เที่ยวไปหาไม้แห้งอันมีอยู่มากมาย ทั้งท่อนเล็กและท่อนใหญ่ เข้ามาเก็บสะสมไว้ในถ้ำ พอค่ำลงก็จัดการก่อไฟใกล้ที่ปักกลดอยู่ในถ้ำชั้นในไว้กองหนึ่ง ก่อไว้ที่ข้างกลดอาตมา ซึ่งอยู่ใกล้ปากถ้ำอีกกองหนึ่ง เพื่อความอบอุ่นเพิ่มขึ้น

สำหรับที่กางกลดนั้น แม้จะเป็นในถ้ำ ก็ต้องแอบไปข้างใดข้างหนึ่ง อย่าไปกางปิดปากถ้ำและขวางทางเดิน เพราะตามทางเดินนั้น ย่อมมีจิตวิญญาณหรือโอปปาติกะ เดินเข้าเดินออกอยู่เสมอ

ตอนย่างเข้าสู่บริเวณหน้าถ้ำ ก็ได้เห็นเจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าถ้ำ อารักขเทวา มายืนเรียงรายกันอยู่หลายท่าน และยิ้มแย้มด้วยเมตตา แสดงอาการต้อนรับ เมื่อตาเห็นยังไม่รู้ว่าเป็นใครบ้าง ต่อมาสำรวมใจก็รู้ขึ้นมาเองว่า องค์นั้นองค์นี้เป็นใคร เห็นหลวงพ่ออุปัชฌาย์ท่านหยุดยืนสงบอยู่ ท่านคงเห็นอย่างอาตมาจึงได้หยุดด้วย แล้วแผ่เมตตาธรรมก่อน เสร็จแล้วก็ส่งจิตบอกว่า ที่มานี้ไม่ได้มุ่งหวังสมบัติพัสถานสิ่งใดที่อาจมีอยู่ ณ สถานที่นี้ แต่ต้องการจะมาหาความวิเวก บำเพ็ญภาวนาเพื่อแสวงหาธรรม อันเป็นทางหลุดพ้น เห็นทุกองค์พากันยิ้มพยักหน้า จึงพากันเดินเข้าไปสู่ภายในถ้ำ

เมื่อลึกเข้าไป ก็ได้เห็นแสงสว่างเป็นลำยาว ผ่านช่องหินบนยอดเขาลงมา ทำให้เกิดแสงระยิบระยับ เป็นประกายจากหินย้อยที่ห้อยระย้า เป็นช่อชั้นหลืบกั้น ดังวิสูตรม่านอันงดงาม และมีพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง ๓ ศอก เป็นองค์ประธาน สีทองงดงามด้วยพุทธลักษณะ

นอกนั้นก็มีพระพุทธรูปองค์เล็กองค์น้อย เรียงรายลดหลั่นกันเป็นระเบียบ บางองค์ก็เป็นพระสัมฤทธิ์ บางองค์ก็เป็นพระเงินขาวผ่อง บางองค์ก็เป็นทองคำสุกปลั่ง บางองค์ก็แกะด้วยไม้โพธิ์ ประมาณเกือบร้อยองค์ มีบาตรลูก

หนึ่ง บรรจุเต็มด้วยพระเครื่อง ทำด้วยผงว่านสีน้ำตาลอ่อน ก็ได้แต่ดูด้วยตา แสดงว่าถ้ำนี้ เคยเป็นที่กราบไหว้บูชามาแต่โบราณ ควรเลื่อมใสศรัทธาจรรโลงใจให้เบิกบานยิ่งนัก หลวงพ่อท่านเรียกถ้ำ แห่งนี้ว่า "ถ้ำพระ" และบอกว่า เคยมาปฏิบัติอยู่ที่นี่เป็นเวลาเดือนกว่า จึงไม่ใช่ผู้แปลกหน้าสำหรับผู้อารักขาที่นี่

ที่ถ้ำแห่งนี้ เป็นที่สงบสงัดควรแก่การเจริญภาวนายิ่งนัก เดินจากถ้ำไปทางทิศตะวันออก ประมาณ ๒ กิโลเมตร ก็จะพบหมู่บ้านประมาณ ๓๐ หลังคาเรือน

ทราบมาว่าบรรพบุรุษของเขา ได้พากันอพยพจากเวียงจันทน์ มาตั้งรกรากอยู่เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว ประกอบอาชีพทำนาทำสวน พอได้อาศัยดำรงชีวิตอยู่ไม่มากมายอะไรนักเพราะพื้นที่จำกัด มีเขาล้อมรอบเป็นส่วนมาก แต่ชาวบ้านก็ดูมีความสุขสบาย พอใจในความเป็นอยู่ของตน

เวลาบิณฑบาต พวกชาวบ้านก็ทำบุญใส่บาตรให้ โดยเฉพาะเขาใส่แต่ข้าวเหนียวเปล่า และมีชาวบ้านผู้ชายอายุประมาณ ๕๐-๖๐ ปี สองคน ช่วยกันรับกับข้าวของกินจากชาวบ้าน หาบตามมาส่งถึงถ้ำ ชาวบ้านเหล่านี้คุ้นเคยกับท่านอาจารย์มาก่อน จึงนับว่าถ้ำแห่งนี้เป็นที่สัปปายะ พอสมควร

ตกตอนเย็นประมาณ ๕ โมง ชาวบ้านหญิงชายส่วนมากมีอายุมากแล้ว จะมีหนุ่มสาวก็ ๒-๓ คนตามมาด้วย รวมกันประมาณ ๒๐ กว่าคน เข้ารับศีลและฟังธรรมจากท่านอาจารย์

ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ถามว่า "เป็นอย่างไรโยม ยังปฏิบัติทำสมาธิ กันอยู่หรือเปล่า"

"ตั้งแต่หลวงพ่อจากไปเมื่อปีก่อน ก็ปฏิบัติกันมาไม่ขาด ลูกหลานบางคนเขาก็พากันปฏิบัติด้วย"

"ปฏิบัติแล้วได้ผลอย่างไรล่ะโยม"

"จิตใจมันก็สงบเย็น อิ่มเอิบ บ่ค่อยมีเรื่องยุ่งยากเดือดร้อน ลูกหลานก็เป็นคนดี ว่านอนสอนง่าย เอาแฮงเฮ็ดการงานดีอยู่ ฝนฟ้าก็ดี ทำนาทำไร่บ่อดบ่อยากอย่างแต่ก่อน หลวงพ่อมาเยี่ยมมายามก็อบอุ่นใจหลาย"

"ปฏิบัติกันแค่นี้ก็ดีอยู่ แต่ยังบ่พอนะโยม ต่อไปก็ให้ปฏิบัติให้มากขึ้น เพราะจิตใจนั้น มันมีกิเลสเข้ามารบกวนหลาย ต้องคอยชำระสะสางให้มันมั่นคงบริสุทธิ์ให้มากขึ้น ให้ถึงมรรคถึงผล ให้พ้นความทุกข์ จริงๆ หมู่โยมอย่าพากันประมาท ความตายจะมาถึงยามใดก็บ่ฮู้ ต้องเอาสวรรค์นิพพานให้ได้ก่อนตาย จึงจะดีจะชอบ ตั้งหน้าปฏิบัติต่อไปเถอะ พระพุทธเจ้าท่านย่อมคุ้มครอง บให้อดให้อยากหรอก"

ชาวบ้านป่าที่นี่ นับว่ารู้เรื่องศีลธรรมดีพอสมควร ท่านอาจารย์เคยธุดงค์มาสั่งสอนเมื่อปีก่อนๆ อาศัยที่เขาเป็นคนซื่อ มีศรัทธา มีความเชื่อถือ สอนอย่างไรเขาก็ทำตาม

ระหว่างที่พักอยู่ที่ถ้ำนี้ ตกเย็นชาวบ้านหญิงชายจะมาฟังธรรม เสร็จแล้วก็แยกย้ายไปนั่งสมาธิ บางวันก็มาน้อยบางวันก็มามาก แล้วแต่เขาจะมีธุระอื่นหรือไม่ ถ้าเป็นวันพระก็มามากเป็นพิเศษ พอตกค่ำก็พากันกลับ จุดใต้ส่องทางไปเป็นแถว ท่านอาจารย์และอาตมาจึงมีเวลาปฏิบัติมากพอสมควร และจิตใจได้รับความสงบเยือกเย็นเป็นอันมาก

เหตุที่พระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ท่านยินดีในการแสวงวิเวกอยู่ตามป่าเขานั้น ก็เพราะธรรมชาติของป่าเขา มีความสงบอยู่ครึ่งหนึ่งแล้ว ในป่าเขาไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้จิตใจฟุ้งซ่าน ไม่มีสิ่งเย้ายวนล่อตาล่อใจ นอกจากเสียงจักจั่นเรไร เสียงน้ำไหลในลำห้วย เสียงกระรอก กระแตและนกร้อง จึงมีแต่ความสงัดเงียบ

บางทีเสียงธรรมชาติเหล่านี้ เราก็หยุดนิ่ง จนจิตของเราสงบไปเอง ยิ่งตอนกลางคืนแล้วสงบจนรู้สึกว่ากายเบาและจิตเบาไปหมด แม้แต่ ร่างกายที่อยู่ในท่านั่งสมาธิ มันก็เหมือนไม่มี มีแต่ตัวรู้คือสติเท่านั้น

๙. เทพบุตร เทพธิดา มาขอฟังธรรม

ดังได้เล่ามาแล้วว่า อาตมานั้นมีตารู้ หูได้ยิน อย่างที่เรียกว่าตาทิพย์ หูทิพย์ มาแต่เด็กๆ เป็นสิ่งที่ติดมากับจิตเดิมแท้ ที่เคยปฏิบัติมา แต่อดีตชาติ โดยเฉพาะชาติที่แล้ว เป็นพระชรามรณภาพในสมาธิ ในชาตินี้แม้ยังไม่ได้ปฏิบัติธรรม ก็สามารถเห็นได้เอง

อย่างที่เห็นเจ้าป่า เจ้าเขา เทวดาอารักษ์ ตอนที่มาถึงถ้ำนี้ เป็นการเห็นโดยไม่ได้หลับตา และเห็นตอนกลางวัน การเห็นนี้ นับว่าเห็นจนเคยชิน เป็นเรื่องธรรมดา เช่นเดียวกับที่เรามองเห็นมนุษย์และสัตว์ หรือทุกสิ่งในโลกนี้ แม้จะเป็นคนละมิติ คนละภูมิก็ตาม

ตอนที่อาตมาจะไม่เห็น ก็ตอนที่ปฏิบัติธรรมสมาธิ จิตเป็นเอกัคตา หรือเข้าสู่อุเบกขา กับตอนที่ถอนจิตออกมาสู่อุปจารสมาธิ พิจารณากายคตาสติ ไม่ได้สนใจกับสิ่งภายนอก ใช้แต่สติคอยดูคอยรู้กายกับจิตเป็นปัจจุบันเท่านั้น เมื่อออกจากสมาธิแล้ว จึงได้เห็นอย่างที่เคยเห็น

เมื่อปฏิบัติอยู่ในถ้ำนี้ ๗ วัน คืนที่ ๗ นั้น ขณะที่ออกจากนั่งสมาธิ เพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ ออกไปเดินจงกรมหน้าถ้ำ ซึ่งเป็นพื้นเรียบ ญาติโยมเขามาปัดกวาดไว้ให้สะอาดดี อาตมาก็ได้พบเจ้าป่าเจ้าเขา เทวดาอารักษ์ ที่เคยพบในวันแรก มานั่งพนมมือขวางหน้าอยู่ จึงถามในใจว่า "ท่านมี ธุระอะไรกับอาตมาหรือ"

เทวดาอารักษ์เป็นผู้ตอบว่า "ท่านสามเณรปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ บัดนี้ เทพบุตร เทพธิดา มีศรัทธาเลื่อมใส ประสงค์จะมาขอฟังธรรม รออยู่หน้าถ้ำประมาณ ๕๐๐ ตน ขอนิมนต์ท่านสามเณรไปโปรดด้วย"

อาตมาก็ตอบว่า "อาตมาเป็นเพียงสามเณร มีความรู้น้อย ไม่สมควรจะไปกล่าวธรรมแก่เทพบุตรเทพธิดา อีกประการหนึ่ง ก็มีครูบาอาจารย์มาด้วย อาตมาไม่กล้าทำเกินหน้าครูอาจารย์ เป็นการไม่เคารพท่าน ทำไมไม่ขอฟังธรรมจากครูบาอาจารย์ของอาตมา ซึ่งมีคุณธรรมสูงกว่าอาตมา"

"ท่านเทพบุตรเทพธิดา พากันแสดงความปรารถนาจะได้ฟังธรรม จากท่านสามเณรนะท่าน" เทวดาอารักษ์ตอบ "ทำไมหนอ เพราะอะไรหนอ จึงแสดงความปรารถนาเช่นนั้น ทำให้อาตมาลำบากใจนะคุณโยมอารักษ์ เอาอย่างนี้เถอะ คุณโยมอารักษ์ไปเรียนปรึกษาต่อหลวงพ่ออาจารย์เสียก่อน ท่านจะอนุญาตไหม ไม่เช่นนั้นอาตมาไม่กล้าจริงๆ"

"เอาอย่างนั้นก็ได้ท่านสามเณร"

ท่านอารักษ์ตอบแล้ว ก็ขยับเขยื้อนกายอันเป็นทิพย์นั้นเข้าไปยังถ้ำชั้นใน แต่แล้วหลวงพ่ออาจารย์ก็มาปรากฏตัวพร้อมกับพูดว่า

"เณรจงไปแสดงธรรมโปรดเขาเถอะ หลวงพ่ออนุญาต"

"หลวงพ่ออาจารย์จะให้กระผมแสดงธรรมด้วยข้อใดหรือขอรับ"

"ธรรมอันทำบุคคลให้เป็นเทวดานั้น ย่อมทำให้เทพเหล่านั้นชื่นชมยินดี เกิดปีติแก่เขา แต่จะทำให้เขายึดติดอยู่กับความหลงในความเป็นเทวดาของตน ซึ่งมีเหตุให้เสื่อมได้ ไม่ก้าวหน้าในธรรม ควรแสดงไตรลักษณ์ และความไม่ประมาทด้วย จึงจะชอบ"

เมื่อได้รับอนุญาตเช่นนั้น อาตมาก็ไม่มีทางหลีกเลี่ยง จึงเดินนำเทวดาอารักษ์ออกไปที่ปากถ้ำ ซึ่งในราตรีนี้เป็นยามข้างขึ้น ๑๔ ค่ำ ดวงจันทร์ใต้แผ่นฟ้าส่องแสงกระจ่างแจ่มใสไปทั่วหล้า เหล่าดาราที่เคยประดับฟ้าในคืนข้างแรมก็ถูกกลืนหายไป ทั้งที่ธรรมชาติของดวงดาวยังคงมีอยู่เช่นเดิม แสงจันทร์นั่นเองทำให้มองเห็นเทพบุตรเทพธิดาในชุดขาว นั่งกันอยู่เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน เทพบุตรนั่งรวมกันอยู่ทางซีกขวา เทพธิดานั่งอยู่ทางซีกซ้ายเว้นช่องทางเดินไว้ตรงกลาง

จากร่างในชุดขาวบริสุทธิ์นั้น มีแสงเรืองอ่อนๆ อยู่ทั่วกาย อาตมาได้แต่ชำเลืองดูตอนที่ออกไปยืนหน้าถ้ำเท่านั้น มิได้พิจารณาสังเกตอย่างถี่ถ้วน ว่าหน้าตาจะงดงามหรือไม่ เพราะต้องอยู่ในอาการสำรวมอินทรีย์ กาย วาจา ใจ ทอดสายตาไปไม่เกิน ๔ ศอก

ครั้นไปยืนอยู่หน้าถ้ำแล้ว เทพทั้งหลายต่างยกมือขึ้นนมัสการจรดเหนือหน้าผาก เทพองค์หนึ่งจิตรู้ว่าเป็นหัวหน้าพูดขึ้นด้วยเสียงอันมีกังวานไพเราะว่า

"พระคุณเจ้า เหล่าโยมซึ่งเป็นเทพบุตร เทพธิดา มากันเป็นจำนวน ๕๐๐ ตน มีความปรารถนาจะขอฟังธรรม ขอพระคุณเจ้าได้โปรดแสดงธรรม แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายเถิด"

อาตมาสงบอยู่ขณะหนึ่ง จึงกล่าวขึ้นว่า "คุณโยมเทพบุตร เทพธิดาทั้งหลาย ผู้มีความปีติสุข ความอิ่มเอิบในทิพยสมบัติเป็นเครื่องอยู่ เป็นผู้นิราศแล้วจากทุกข์ทั้งปวง แม้กระนั้นคุณโยมก็มิได้มีความประมาท หลงอยู่ในทิพยสมบัติ มีจิตปรารถนาจะได้รับรสพระธรรม เป็นที่น่ายินดีอนุโมทนา ความปรารถนาในกุศลธรรมนี้ นับเป็นบุญที่ควรอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง

อาตมาได้ออกมาแสดงธรรม ตามความปรารถนาของคุณโยมทั้งหลาย แต่ขอได้โปรดทราบว่า ธรรมที่นำมาแสดงนี้ เป็นธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงแสดงไว้ดีแล้ว เป็นธรรมที่ไม่มีกาลเวลา ผู้ส้องเสพซึ่งรสพระธรรมเมื่อใด ย่อมได้รับรสแห่งธรรมนั้นทุกเมื่อ นับเป็นธรรมของโลกโดยแท้

กุศลธรรมเหล่าใด อันทำให้บุคคลเป็นเทพบุตร เทพธิดา เสวยทิพยสมบัติอยู่ ณ บัดนี้ กุศลธรรมเหล่านั้น เป็นสิ่งที่คุณโยมทั้งหลายสมควรนำมาทบทวน กระทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรหลงลืมละเว้น เพราะเหตุแห่งทิพยสมบัติที่เสวยอยู่ มาปิดบังอำพรางไว้

อันทิพยสมบัติที่เสวยอยู่นี้ แท้จริงเป็นของเสื่อมได้ หมดได้ เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ด้วยเป็นเพียงโลกียสมบัติ เมื่อกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้หมดลงความสุขอันนี้ก็จะกลายเป็นทุกข์ หรือจะต้องไปเกิดใหม่ ตามภพภูมิ ตามกรรมดีกรรมชั่วของตน ที่ยังมีเชื้อเหลืออยู่

ทิพยสมบัติมิใช่อัตตาตัวตน ที่เราท่านจะยึดถือหวงแหนเอาไว้ได้ ด้วยเหตุนี้องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงตรัสย้ำเป็นคำสุดท้าย ก่อนปรินิพพานว่า ท่านทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม ความไม่ประมาทนั้น คือควรระลึกถึงกุศลกรรมที่ตนได้กระทำมาดีแล้ว และพากเพียรกระทำต่อไป มิให้ขาดสาย

โลกทิพย์ อันคุณโยมทั้งหลายเสวยทิพยสมบัติอยู่นั้น จงพิจารณาให้ดีก็จะเห็นว่า ยังเป็นโลกที่ไม่มีแก่นสารอยู่ อาจกล่าวได้ว่า เป็นโลกที่ไม่มีตัวตน เป็นแต่แสงสว่างแผ่ซ่านอยู่ เป็นโลกที่ละเอียดอ่อน

คุณโยมที่ปรากฏกายให้อาตมาเห็นนี้ ก็ด้วยอำนาจของจิตอธิษฐาน จะจัดว่าเป็นโลกของจิตพักอาศัยอยู่ก็ได้ ฤทธิ์อำนาจที่อาจบันดาลให้เป็นไปตามความปรารถนาได้ ก็ได้อาศัยจิตเท่านั้น สวรรค์ก็ดี วิมานก็ดี ล้วนเกิดขึ้น มีขึ้นด้วยอำนาจของจิตที่เป็นกุศลธรรมส่งเสริมให้เป็นเช่นนั้น

จิตเป็นนามธรรม ไม่มีรูปที่จะประกอบกรรมดีหรือชั่วได้อย่างมนุษย์ แต่จิตก็ใช่ว่าจะบริจาคทาน รักษาศีล เจริญสมาธิไม่ได้ แม้มนุษย์เองก็ได้อาศัยจิตทำให้กายกระทำ ตามที่ตนปรารถนา ฉะนั้นคุณโยมผู้เป็นเทพทั้งหลาย พึงใช้จิตบริจาคทาน ใช้จิตรักษาศีล ใช้จิตเจริญสมาธิเถิด

การบริจาคทานด้วยจิต ก็คือให้ความกรุณา ให้ความเมตตาแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ผู้ใดมีทุกข์ ก็พึงอธิษฐานให้เขาพ้นทุกข์ เอาจิตช่วยเขาให้เป็นสุข ผู้ใดผิดหวังก็เอาจิตช่วยให้เขาสมหวัง ซึ่งนับได้ว่าเป็นทานบารมีอันยิ่งใหญ่

ศีลก็ย่อมรักษาได้ด้วยจิต ระลึกถึงศีลที่ทำให้เป็นเทวดา ก็จะเห็นได้ว่า เพราะมีเมตตาละเว้นการฆ่าเบียดเบียนสัตว์อื่น เพราะมีเมตตาไม่กล่าววาจาให้เขาหลงผิดกระทำในสิ่งผิด เพราะมีเมตตาไม่ทำผู้อื่นเศร้าเสียใจต้องการละเมิดลูกเขาผัวเขาเมียเขา เพราะมีเมตตาไม่ถือเอาทรัพย์สินที่เจ้าของเขาหวงแหน ได้มาด้วยความทุกข์ยาก เพราะมีเมตตาต่อตนเอง บุตรภรรยา ไม่เสพของมึนเมา เช่น สุรา อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์โทษ ต่างๆ ดังนี้จึงเป็นศีล

จิตของคุณโยมเป็นกุศลจิต จึงนับว่าได้รักษาศีลไว้โดยสมบูรณ์ สมาธิก็คือทำจิตให้ตั้งมั่น อะไรที่เป็นอุบายให้จิตตั้งมั่นเล่า ก็คือการตามระลึกถึงอนุสติ ๑๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง มีนึกภาวนาถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า เป็นต้น จิตภาวนาคำว่าพุทโธ ให้เป็นอารมณ์จิตอยู่สม่ำเสมอ ต่อเนื่อง กุศลธรรมก็จะสูงขึ้นไปเป็นลำดับ

เมื่อหมดบุญกุศลที่ทำให้เป็นเทพ บุญแห่งการเจริญศีล เจริญ ภาวนา ก็จะมาเพิ่มเติมให้คงความเป็นเทพต่อไปอีก เมื่อพ้นจากเทพไปแล้ว ก็อาจไปจุติในมนุษย์โลก ในที่ดีมีสุข ได้ปฏิบัติอยู่ในทาน ศีล ภาวนา เกิดปัญญารู้แจ้งเป็นพุทธะต่อไป

เมื่อคุณโยมผู้เป็นเทพ ได้ตระหนักชัดว่า ความเป็นเทพนั้น ยังเป็น โลกียสมบัติซึ่งเป็นสิ่งสมมติ ไม่คงทนถาวร เสื่อมได้ หมดได้ สิ้นไปได้ ก็จงอย่ามีความประมาท เวลาในสวรรค์แม้จะยาวนานกว่าโลกมนุษย์ ถึงร้อยเท่าพันเท่า แต่จะพ้นจากไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นั้นไม่ได้ สิ่งสมมติทั้งหลายเกิดขึ้นแล้วย่อมดับ จงขวนขวายละสมมติ ไปสู่วิมุตติเถิด จึงจะพ้นจากการเวียนว่ายในวัฏฏะสงสาร

อาตมาสามเณรน้อย ได้อาราธนาธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเพื่อเป็นข้อระลึกของคุณโยมผู้เป็นเทพพอสมควรแล้ว ขอเจริญพรแผ่เมตตาให้คุณโยมอย่ามีทุกข์เดือดร้อน อย่ามีภัยอันตรายใดๆ อย่าเป็นผู้มีเวรมีกรรมต่อกันเลย จงเป็นสุขเป็นสุข ตามกุศลกรรมของตนเถิด"

เมื่อจบลงขณะนั้น เสียงแซ่ซ้องสาธุการของทวยเทพก็ดังสะเทือน เลื่อนลั่นไปทั่วขุนเขาไพรพนมทิพย์ แต่เสียงนั้นจะดังให้โลกรู้ก็หาไม่ ด้วยเป็นเสียงละเอียดที่ผู้มีจิตละเอียดได้ทิพยโสตเท่านั้นจึงจะสัมผัสได้

จากนั้นก็ได้เห็นเทพ พากันยกกรขึ้นเหนือนลาฏ แล้วก็ทยอยกันกลับ ด้วยกิริยาอันเรียบร้อยเป็นระเบียบ แล้วเลือนหายไป ท่ามกลางแสงจันทร์กระจ่าง

อาตมาก็กลับเข้าถ้ำ เข้าไปนมัสการอาจารย์อุปัชฌาย์ ตามแบบอย่างศิษย์กับอาจารย์ ซึ่งท่านก็ได้ยกมือพนมอนุโมทนากล่าวว่า

"เณรแสดงได้ไพเราะจับใจ เทพทั้งหลายปีติชื่นชม สมใจหลวงพ่อแล้ว"

ต่อจากนั้นก็เตือนให้เร่งความเพียรยิ่งๆ ขึ้นไป

หลวงพ่ออาจารย์กับอาตมา ได้เจริญภาวนาอยู่ในความวิเวก ต่อมาเกือบเดือน โดยไม่มีเหตุการณ์วุ่นวายมาแผ้วพาน จากนั้นจึงอำลาญาติโยมผู้มีอุปการะบริจาคทาน ให้มีกำลังปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้โดยสะดวก นับว่าญาติโยมเหล่านั้น ได้หว่านพืชแห่งกุศลของตน ลงไปในนาที่เป็นเนื้อนาบุญ ด้วยเหตุอันดี คงจะได้รับผลเป็นความสุขสืบไป

๑๐. ธรรมะจากป่า

จากนั้นก็เดินทางจากเขตป่าของอำเภอภูเขียว ขึ้นไปยังอำเภอเกษตรสมบูรณ์ ซึ่งเป็นโขดเขินเนินเขาสูงขึ้นไปอีกด้านหนึ่ง

ที่อำเภอนี้แต่โบราณมา ถือเป็นแผ่นดินทองแห่งหนึ่ง เพราะมีการร่อนเร่ส่งส่วยเข้าไปสู่เมืองหลวงตั้งแต่สมัยเจ้าพ่อพระยาแล ของชาวจังหวัดชัยภูมิ

อันที่จริง จากตัวจังหวัดชัยภูมิ จะมุ่งหน้าไปทางหนองหญ้าปล้อง ข้ามขึ้นเขาไปยังเพชรบูรณ์เลยก็ได้ แต่หลวงพ่อบอกว่าจะไปแวะเวียน เยี่ยมเยียนชาวบ้านที่เคยมีอุปการคุณ เมื่อครั้งธุดงค์เดี่ยวมาเมื่อปีก่อนๆ เขาจะได้สร้างบุญสร้างกุศลกันบ้าง จึงเดินทางสู่เกษตรสมบูรณ์ แวะเวียนเรื่อยมาไม่เร่งร้อน ที่ไหนเป็นที่สัปปายะ ปฏิบัติธรรมสมาธิรุดหน้าก็พักอยู่หลายวัน แล้วจึงธุดงค์ต่อไป

การธุดงค์แสวงหาวิเวกนั้น ครูบาอาจารย์แต่เดิมมาท่านไม่ให้ติดที่อันเป็นสัปปายะ ต้องไปกันเรื่อยๆ ลำบากบ้างสบายบ้าง อดบ้าง กินบ้าง ก็ไม่ให้ยึดถือ ให้เห็นเป็นธรรมดาเป็นธรรมชาติ สิ่งใดเกิดขึ้น แล้วย่อมดับไป ทุกข์เปลี่ยนเป็นสุข สุขเปลี่ยนเป็นทุกข์ หิวแล้วอิ่ม อิ่มแล้วก็หิว สิ่งใดที่เราไปยึดมั่นถือมั่น จะต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้บางที ก็ไม่เป็นดังที่หวังไว้

ความผิดหวัง สมหวัง ล้วนขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรมที่มนุษย์พากันกระทำขึ้นทั้งสิ้น กรรมดีก็คลาดเคลื่อนได้ เพราะดียังไม่จริง ยังไม่สมบูรณ์ กรรมชั่วก็คลาดเคลื่อนได้ ถ้ายังมีกรรมดีมาประคับประคอง ผลมาจากเหตุก็จริง แต่เหตุนั้นต้องสมบูรณ์ก่อน จึงจะได้รับผล

มองไปตามพื้นดินในป่าใหญ่ มองเห็นธรรมหล่นเกลื่อนกลาด ธรรมเหล่านั้นก็คือใบไม้แห้ง ซึ่งแสดงสภาวธรรมให้เห็นถึงความเป็น อนิจจัง มันหลุดร่วงจากต้น กำลังจะถูกเหยียบย่ำ ให้เป็นดินเป็นทรายไป เมื่อเป็นดินแล้ว เมล็ดพันธุ์ของมันหล่นลงมาอีก มันก็กลายเป็นฐานรองรับให้เมล็ดนั้นงอกงามเป็นต้นเป็นใบขึ้นมาใหม่ แล้วค่อยๆโตขึ้นสูงขึ้น ผลิดอกออกใบอ่อน ใบอ่อนก็เปลี่ยนเป็นใบแก่ ใบแก่จากเขียวเป็นเหลือง แล้วก็หลุดร่วงจากก้านสู่พื้นดินเป็นใบไม้แห้งเป็นดิน หมุนเวียนอยู่เช่นนี้

เมื่อเงยหน้าจากพื้นดิน ใบไม้บนต้นยังมีอยู่มากเป็นแสนล้านเท่า พระพุทธเจ้าจึงรับสั่งแก่ภิกษุ ๕๐๐ รูปว่า ธรรมที่พระองค์แสดงมาแล้ว เป็นเพียงใบไม้แห้ง ๑ กำมือเท่านั้น ส่วนธรรมที่ยังไม่ได้แสดงตลอดอายุของพระองค์ ยังมีมากเท่าใบไม้ในป่า

ช่างละเอียดลึกล้ำสุดจะประมาณได้ ท่านจึงห้ามเอาไว้ว่า อย่าไปรู้จักโลกเลย ไม่ว่าใครๆ เป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิตชั้นไหน ก็ไม่มีวันจะรู้จักโลกได้ทั้งหมดนอกจากพระบรมศาสดาของเรา แม้กระนั้นก็ยังไม่อาจแสดงความรู้ของพระองค์ได้หมดสิ้น

ฉะนั้นจงมองโลกให้แคบเข้าแคบเข้า จนเหลือแต่กายและจิตนี้เท่านั้น เมื่อรู้จักกายและจิตแล้วก็จะรู้จักโลกทั้งหมดตลอดพิภพจักรวาล

แต่เพียงกายและจิตนี้ ก็ยังมีมนุษย์นับเป็นร้อยๆ ล้าน ไม่เคยมอง ไม่เคยรู้จักตามที่มันเป็นจริง เจ้ากายและจิตนี้นับเป็นกองขยะที่ยิ่งใหญ่ รกไปด้วย กิเลส ตัณหา อุปาทาน กระจัดกระจายเกลื่อนกลาดไป ด้วยละอองแห่ง โลภะ โทสะ โมหะ ที่หนาเตอะเหนียวแน่น ยากจะกวาดล้างทำลายให้สะอาดได้ แม้จะสิ้นเปลืองภพชาติเกิดตายไปนับไม่ถ้วน

แต่สิ่งที่เกิดเป็นรูปธรรม ที่เห็นอยู่ในโลกนี้ ก็มีสภาวธรรมอย่างเดียวกัน ประกอบด้วยธาตุทั้ง ๔ เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ เล็กสัตว์ใหญ่ จะผิดก็แต่รูปร่างที่แตกต่างกันออกไป แม้กระนั้นในสิ่งที่เราสมมติเรียกอย่างเดียวกัน มันก็ยังแตกต่างกันออกไปอีก คำว่า "ปลา" คำเดียว แต่มีปลากี่พันชนิดในโลกนี้ "นก" คำเดียว ก็ยังมีชื่อต่อท้ายอีกเป็นพันชนิด

แม้แต่ "เต่า" คำเดียว ก็ยังมีเต่าสีสวยเลี้ยงไว้ดูเล่น เต่าตะนุในทะเลที่ไข่ของมันราคาแพงมีรสมัน เต่านา เต่าบก เมื่อบุกเข้าไปในป่ากาญจนบุรี อาจได้พบเต่า ๖ ขา ขึ้นไปบนภูกระดึงจะได้พบเต่าขึ้นต้นไม้เก่ง หางยาวตั้งศอก ที่เขาเรียกว่า "ปูเลย" อ้าวแล้วคำว่าปูเลยในภาคเหนือ กลายเป็นไพลหัวที่มาตำพอกแก้เคล็ดบวม

คำว่า "สุนัข" มันมีกี่พันธุ์ที่แตกต่างกันออกไป แม้แต่เราสมมติเรียกตัวเองว่า "มนุษย์" ก็มนุษย์ในโลกนี้มีกี่เผ่าพันธุ์ มนุษย์กินมนุษย์ก็ยังมี แต่ถึงอย่างไรมันก็เป็นสภาวธรรมอันเดียวกันนั่นเอง

พระพุทธองค์คงจะเห็นว่า จะให้มนุษย์รู้จักโลกได้ทั้งโลก ก็จะทำให้ฟุ้งซ่าน เวียนเกิดเวียนตายไม่รู้จักจบ จึงทรงกำหนดให้รู้จักแต่กายในกาย จิตในจิต แม้อย่างนั้น การทำความรู้จักกายกับจิตตามสภาพความจริงของมัน ก็ต้อง

ข้ามภพข้ามชาติเหมือนกัน กว่าจะรู้ว่า กายก็ดี จิตก็ดี สุดท้ายนั้น ก็เป็นอนัตตาไปทั้งสิ้น มนุษย์พากันยึดถือผูกพันกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่มีรูปร่าง ไม่ใช่ของตนเป็นวักเป็นเวร

อันที่จริง ความเจริญทางวัตถุ การพัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้า พัฒนาโลกอะไรเหล่านี้ ก็นับว่าเป็นของดี ทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สะดวกขึ้น ถึงใครจะไปคัดค้านว่าไม่ดี มันก็หยุดไม่ได้ เพราะมนุษย์มีความรู้ความฉลาด มีปัญญามากขึ้น ก็ต้องพัฒนากันเรื่อยไป

แต่มันก็ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ไม่มีแนวร่วมที่จะคิดจะทำอย่างมีจุดหมายปลายทาง มีขีดจำกัดว่า เราจำเป็นแค่ไหน อะไรจำเป็นหรือไม่ เลยไม่มีคำว่า "พอดี" ความคิดประดิษฐ์ทำจึงเป็นไปอย่างฟุ้งซ่าน ไร้ขอบเขต ใครคิดทำอะไรเป็นพิเศษก็ว่าดี ยกย่องกัน จึงแข่งกันคิดแข่งกันทำอย่างจบไม่ได้ หรือหยุดไม่ได้ คิดไกลไปถึงจัดสรรบ้านขายกันที่โลกพระจันทร์ และโลกอื่นๆ พยายามจะทำความฝันให้เป็นจริงให้ได้

แต่ความคิดสร้างสรรค์ก็ยังนับว่าดีอยู่ แต่การคิดทำลายนี้ มากกว่าร้อยเปอร์เซ็นต์ เพียงกดปุ่มปั๊บเดียว โลกก็ถูกทำลายแล้วอย่างนี้ มันมีความจำเป็นแก่ชีวิตมนุษย์ไหม ทำเพื่อประโยชน์อะไร สร้างแล้วเตรียมเครื่องทำลายไว้จะสร้างกันไปทำไม ผลที่สุดก็จะมีแต่ความว่างเปล่า ลมๆ แล้งๆ มนุษย์ที่ยังเหลือรอดอยู่ จะอยู่ในสภาพไหน

ความคิดทำลายนี้ แท้จริงก็มาจากความโลภ อยากเป็นชาติที่มีอำนาจเหนือชาติอื่น เหนือโลก มาจากความโกรธที่ไม่สามารถทำให้ชาติอื่นอยู่ในอำนาจของตน มาจากความหลงที่ไม่รู้จริงในเรื่องของไตรลักษณ์ ซึ่งไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ ทุกสิ่งเกิดขึ้นย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไป ทุกสิ่งเกิดขึ้นย่อมเป็นเหตุแห่งความทุกข์ ทุกสิ่งเกิดขึ้นย่อมสูญสลายไป ปราศจากตัวตน เมื่อสภาพแท้จริงเป็นเช่นนี้ทำไมจึงไม่คิดทำเท่าที่มีความจำเป็น และให้เกิดความ "พอดี"

ชีวิตมนุษย์เรา ที่เกิดมาเป็นสัตว์สังคมนี้ จริงๆ แล้วต้องการอะไรเป็นเครื่องดำรงชีวิต?

พระพุทธเจ้าตรัสถึงเครื่องดำรงอยู่ว่า คือปัจจัย ๔ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ถ้าปัจจัย ๔ พอดี หรือ ขาดแคลนบ้าง ก็พออยู่ได้

ตามชนบทหรือบ้านป่าบ้านดง เราจะเห็นว่าแต่เดิมมานั้น เขาอยู่ กันด้วยปัจจัย ๔ จริงๆ ที่เดือดร้อนต้องดิ้นรนเพื่อเอาชีวิตรอดก็เพราะมันไม่พอดี ขาดแคลนมากเกินไป จนทนไม่ไหว ถ้าขาดแคลนเล็กๆ น้อยๆ ก็ยังพออยู่กันได้ นี่สำหรับชาวโลก

ถ้าเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ปัจจัย ๔ ก็ให้มี แต่ย่อส่วนลงไปให้น้อยกว่าชาวบ้าน เพราะต้องอาศัยชาวบ้านเขากิน ต้องทำตนเป็นคนเลี้ยงง่าย "อาหาร" ชาวบ้านเขากิน ๒-๓ เวลา แต่พระก็ฉันเวลาเดียว "ยารักษาโรค" ก็ให้ฉันได้เท่าที่จำเป็น ไม่เป็นโรคเอายามากินเล่นก็เป็นอาบัติ "เครื่องนุ่งห่ม" ก็ให้มีไตรจีวรชุดเดียว จะมีมากก็เป็นอาบัติ

ในสมัยพุทธกาล เคยห้ามไม่ให้เอาของใหม่มาใช้ ให้ไปเที่ยวเก็บผ้าที่เขาทิ้งตามกองขยะหรือป่าช้า มาเย็บต่อกันเป็นจีวร ต่อมาผ่อนผันให้รับผ้าใหม่จากทายกได้ในภายหลัง

ส่วน "ที่อยู่อาศัย" ก็ให้อยู่ตามโคนต้นไม้ในป่า หรืออยู่เรือนร้าง ที่เจ้าของเขาทิ้งแล้ว หรืออยู่ในถ้ำเพิงผาก็อนุโลมให้ ในฤดูเข้าพรรษาไม่มีที่จะหลบฝน ก็อนุญาตให้ทำกระต๊อบมีที่มุงที่บังได้ แต่ก็ให้ไม่เกินส้วมของเศรษฐีมีเงินใน

เมือง และไม่ให้ยึดถือว่าเป็นสมบัติของตน หมดหน้าฝนแล้วก็ต้องไปอยู่ตามโคนต้นไม้ ตามถ้ำ ไม่ให้อยู่เป็นที่ ให้แสวงวิเวกเรื่อยไป แต่ก็ดำรงชีวิตอยู่ได้เพื่อปฏิบัติธรรม ให้ถึงความพ้นทุกข์

แต่การดำรงอยู่ของมนุษย์ในสังคมทุกวันนี้ อยู่กันอย่างแบ่งฐานะ ๓ ระดับคือ

๑. อยู่อย่างขาดแคลน
๒. อยู่อย่างพอดี
๓. อยู่อย่างส่วนเกิน

มนุษย์ในชนบทหรือป่าดง อยู่ในสองฐานะแรกเป็นส่วนมาก คือ ขาดแคลนกับความพอดี แต่มนุษย์ในเมืองอยู่ใน ๓ ฐานะ อย่างใด อย่างหนึ่ง และที่เห็นๆ ในบ้านเมืองนั้น มักเห็นว่าอยู่อย่างส่วนเกินไม่น้อยเลย เพราะความเจริญทางวัตถุ ทำให้เกิดส่วนเกินขึ้นมากมาย จนกลายเป็นข้ออ้างว่า "จำเป็น" สำหรับชีวิตประจำวัน

ในสมัยพุทธกาล คนที่ดำรงชีวิตอย่างส่วนเกินก็มี เรียกกันว่า "เศรษฐี" แต่คำว่าเศรษฐีนั้น ท่านแปลว่า "ผู้มีโรงทาน" เศรษฐีเล็กก็มี โรงทานเล็ก หรือมีโรงเดียว เศรษฐีใหญ่ก็มีโรงใหญ่ หรือหลายโรง

มีไว้ทำไม? ก็มีไว้สำหรับแบ่งส่วนเกินของเขา ให้แก่คนที่ไม่มีหรือขาดแคลน ไม่ให้เอาเปรียบสังคมมากเกินไป ความนิยมเรื่องโรงทานนี้ พระเจ้าแผ่นดินในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ท่านก็เคยทำกันมา

แต่สังคมไทยสมัยนี้ เศรษฐีไม่มีโรงทาน มีแต่บ้านใหญ่เก็บสะสมส่วนเกินเอาไว้เท่าที่จะมากได้ ไม่ยอมแบ่งให้ใครง่ายๆ เมื่อเกิดเศรษฐีส่วนเกินมากขึ้น ก็ทำให้ความพอดีของคนส่วนใหญ่ต้องขาดแคลนลง คำว่าเอารัดเอาเปรียบก็ตามมา ความไม่เป็นธรรมในสังคมก็ตามมา และชักจะมองหน้ากันไม่ได้ ฉันคนรวย แกคนจน คบกันไม่ได้เสียแล้ว นี่คือการเป็นชาวพุทธ แต่ไม่ได้อยู่กันอย่างชาวพุทธ ไม่มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ความโลภ โกรธ หลง มันมาพอกหน้า เห็นแต่แววตาที่เห็นแก่ตัว ความพอดีก็หายไป

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งความ "พอดี" ต้องการให้ ชาวโลกรักษาระดับแห่งความพอดีเอาไว้ให้ได้ ความเจริญทางวัตถุ ก็ให้อยู่ในความพอดี เท่าที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ความเป็นอยู่ก็ให้พอดี

เรื่องความร่ำรวยเป็นเศรษฐี มหาเศรษฐีนั้น ท่านไม่ได้จำกัดไว้ เพราะถือความมีความจน เป็นผลของกรรมดีกรรมชั่ว แต่ท่านให้รู้จัก ปรับตัว ให้อยู่ในความพอดี ถ้าชาวไทยหรือชาวโลก ยึดถือเอาความ พอดีเป็นอุดมการณ์ ก็จะอยู่กันอย่างสันติสุข เป็นสันติภาพแท้จริง

แม้ภิกษุในพระพุทธศาสนานี้ ก็ต้องยึดถืออุดมการณ์ ให้เป็นแบบอย่างแก่ชาวโลก ให้เขาเห็นว่าภิกษุท่านดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความพอดี ถึงแม้ว่าจะน้อยกว่าชาวโลกเสียอีก แต่ท่านยังอยู่ได้ ทำไมเราจะอยู่ไม่ได้

ภิกษุส่วนมากในสมัยนี้ ไม่ได้อยู่ในอุดมการณ์ของความพอดี พากันแสวงหาส่วนเกินมากกว่าชาวโลกเสียอีก เมื่อไม่รักษาอุดมการณ์เอาไว้ให้ได้ ก็เท่ากับไม่อยู่ในธรรมวินัย เพราะธรรมวินัยท่านกำหนดเอาไว้เพื่อให้เกิดความพอดีอยู่แล้ว ภิกษุประเภทนี้แม้จะมีผ้าเหลืองเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นภิกษุ ก็ไม่ถือว่าเป็นภิกษุ อาศัยเครื่องหมายหากิน หลอกลวงชาวบ้านไปวันๆ เป็นเนื้อนาบุญไม่ได้ ตายไปก็ลงนรกท่าเดียว

ที่อาตมาพูดมานี้ก็ได้จากการพิจารณาธรรมะในป่าเข้าไปหาในเมือง และเพื่อให้เห็นว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะเผยแพร่อุดมการณ์แห่งความพอดีให้กว้างขวางออกไป เป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงอยู่ของชาวโลกให้ได้เสียก่อน เพราะการที่จะปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป ก็จะต้องปฏิบัติตามความพอดีเช่นกัน เรียกว่ามีความพอดีเป็นพื้นฐาน และมีความพอดีเป็น "ญาณ" ก้าวไปสู่อมตธรรม คือ "พระนิพพาน"

๑๑. ท่องธุดงค์แสวงหาที่วิเวก

หลวงพ่ออาจารย์กับอาตมา ท่องธุดงค์แสวงวิเวกในป่าแถบนี้ จนบรรลุถึงบ้านบึง ๑๔ แผ่นดินที่อุดมชุ่มชื่นเนื่องจากไอเย็นที่กระจายจากน้ำตก ต้นลำแม่น้ำชี ข้าว พืช ผลไม้มักงอกงาม ต้นส้มโอของบ้านนี้ลูกใหญ่ดูเป็นพวงระย้าไปทั้งต้น แต่เพราะห่างไกลความเจริญ จึงไม่มีค่าเอาไปซื้อขายได้

ชาวบ้านว่าเคยบรรทุกเกวียนเข้าไปขายในเมือง ได้เพียง ๔ ลูกบาศก์ ไม่คุ้มกัน จึงเห็นเด็กๆ เอาส้มโอมาเตะเล่นต่างฟุตบอลเป็นที่สนุกสนาน ความใหญ่ของส้มโอเท่าลูกมะพร้าวทีเดียว

ในป่าและท้องนาของหมู่บ้านนี้ มักมีเก้งและกระต่าย วิ่งไปมาชุกชุมมาก เป็นสัตว์ขนาดเล็กที่ไม่อยู่ในสายตาของชาวบ้านในการนำมาเป็นอาหาร สัตว์ที่เราใช้เป็นอาหารอย่างน้อยก็ต้องเป็นกวาง ขึ้นไปถึงวัวป่าและกระทิง

วัวป่าชนิดหนึ่งมีขนเป็นปุยรอบช่วงคอ เขาเรียกว่า "เมย" มีชุกชุมเป็นฝูง แต่ถ้าชาวบ้านเขาไม่อดจริงๆ ก็จะไม่ล่ามาเป็นอาหาร ที่เขาชอบมากก็เป็นพวกปลา ที่พอหาได้ในลำห้วยเหนือหรือใต้น้ำตกลงไป

ชาวบ้านที่นี่ เป็นคนใจดี อารมณ์แจ่มใส และใจบุญ เวลาไปบิณฑบาต เขาก็พากันใส่ทั้งข้าวทั้งกับ พอได้ขบฉันอาตมาและหลวงพ่อ ปักกลดห่างหมู่บ้านประมาณสัก ๑ กิโลเมตร ตอนเย็นๆ หรือตอนบ่าย เขาจะมาขอฟังธรรมด้วย แล้วก็ไม่รบกวนอะไร อย่างการขอเลขเบอร์หวังร่ำรวยนั้นไม่มี เพราะหมู่บ้านเขาอยู่ไกลเกินกว่าจะเดินไปซื้อหาที่อำเภอ

การอยู่ไกลความเจริญนั้นก็ดีไปอย่างหนึ่ง ไม่มีเครื่องยั่วยวนให้ใจฟุ้งซ่านเกิดกิเลสตัณหาเท่าใดนัก รู้สึกว่าเขาอยู่กันด้วยความพอดี แม้ไม่มีใครมาสั่งสอนเรื่องธรรม เขาก็มีธรรมอยู่ตามธรรมชาติของเขาเอง เรียกว่าธรรมก็คือธรรมชาติ หรือธรรมชาติก็คือธรรม ถึงจะมีการผิดศีลบ้าง เช่น การฆ่าสัตว์ก็เป็นไปเพื่อความมีชีวิตรอด ไม่ได้ถือเป็นอาชีพ

จิตใจของคนที่อยู่กับธรรมชาติแห่งนี้ จึงอยู่ในความสงบสุข และพึ่งตนเองได้ เสื้อผ้าก็ทอใช้เอง ปลูกฝ้ายเอง ปลูกต้นครามไว้ย้อมผ้าเอง สิ่งที่เขาจะต้องซื้อก็คือเกลือ

ชาวบ้านเขาเล่าให้ฟังว่า ในป่าแถบนี้มีสัตว์ป่าชุกชุมมาก เสือก็มีมากเช่นกัน แต่ไม่เคยเข้ามารบกวนในหมู่บ้านเนื่องจากมีสัตว์ที่เป็นอาหารของเสืออยู่ทั่วไป เข้าป่าไปหาฟืนเก็บหน่อไม้ เห็นกันก็ไม่ทำอะไร เขาบอกว่าเสือที่จะทำอันตรายคนก็ได้แก่เสือที่ถูกเขายิงบาดเจ็บ หรือที่เรียกว่าเสือลำบาก กับเสือแก่วิ่งไล่จับสัตว์ไม่ไหว ก็มักมาคอยดักกินคน แต่ที่นี่ไม่เคยมีใครไปยิงเสือให้ลำบาก แม้แต่เสือแก่นอนอยู่เฉยๆ ก็มีกระต่ายวิ่งมาเข้าปากเอง เพราะมันชุมมาก ชาวบ้านเขาเล่าอย่างติดตลก

หลวงพ่อกับชาวบ้านแถวนั้นคุ้นเคยกันดี เพราะท่านเคยธุดงค์มาถึงหลายครั้ง บางคนก็ปฏิบัติธรรมสมาธิตามที่หลวงพ่อเคยสอนไว้

การแสดงธรรมของหลวงพ่อ ไม่ได้ทำอย่างมีพิธีการอะไร มักสนทนากันแบบกันเอง เช่นคุยกันเรื่องศีล ท่านก็จะอธิบายว่าศีลมีอะไรบ้าง ทำไมจึงต้องละเว้น หรือให้ถือศีล ๕ เป็นประจำ

กลางคืนมีโยมมานั่งปฏิบัติธรรมด้วยหลายคน เท่ากับมาอยู่เป็นเพื่อนดูแลอุปัฏฐากเรื่องน้ำเรื่องไฟ เวลานอนเขาจะอยู่ห่างจากกลด พูดกันค่อยๆ ไม่ได้ยิน พวกเขาช่างกินง่ายอยู่ง่ายจริงๆ เพราะอยู่กับดินกินกับทรายมาเสียจนชิน จะเป็นเพิงหน้าถ้ำ โคนต้นไม้ เขาก็หลับได้ ไม่ต้องระแวงหวาดกลัวอะไร แต่ไฟนั้นขาดไม่ได้ จะเป็นหน้าร้อนหน้าหนาว เข้านอนแล้วต้องสุมไฟ เพราะไฟทำให้สัตว์รู้ ไม่เข้ามาใกล้

จากบ้านบึง ๑๔ ก็ลงเขาขึ้นดอย ไปออกทางบ้านนาสวน มุ่งเข้าสู่จังหวัดเลย ที่เลยนี้จะเรียกว่าเป็นเมืองภูเขาก็ได้ มองไปรอบๆ ทางไหน จะเห็นเขาน้อยใหญ่เรียงกันเป็นพืดไป แม้ตัวจังหวัดเลยเองก็ตั้งอยู่บนหลังเขา เรื่องหนาวไม่ต้องพูดถึง บางปีต้องขุดรูกันอยู่ หรือเข้าไปนอนหมกอยู่กับกองฟาง แม้แต่ต้นกล้วยก็มีน้ำในกาบกล้วยแข็งตัว ทำให้เป็นสีดำเหมือนถูกไฟไหม้ ก็เป็นเหตุให้ต้นกล้วยตาย

อาตมาและหลวงพ่อไม่ได้เข้าไปในเมือง ถือธุดงค์ไปตามป่าแถว ภูกระดึงและวังสะพุง มีถ้ำให้อาศัยหาความอบอุ่น แต่ตอนเช้ามืดจะรู้สึกหนาวเหน็บสะท้านไปทั้งตัว ก็ต้องเริ่มออกบิณฑบาต แต่เดินไปสักพักหนึ่ง ก็ค่อยยังชั่วแล้วกลับมีเหงื่อซึมเสียอีก

ทำให้ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า ที่ทรงสอนให้เดินบิณฑบาต เดินจงกรม เดินธุดงค์ เป็นการรักษาสุขภาพร่างกายเอาไว้ได้ ไม่เมื่อยขบ ไม่หนาว หรือทนหนาวได้

พระพุทธเจ้านั้น ท่านสมเป็นพระบรมศาสดา เป็นครูของมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ท่านสอนให้รู้ละเอียดรอบคอบไปหมด เดินบิณฑบาตมีประโยชน์อย่างไร จะต้องเดินอย่างไร จึงจะเป็นการสำรวม การเดินสำรวมต้องมีสติ เอาจิตจับอยู่ที่ลมเข้าออก ไม่มีอะไรก็ภาวนาคาถาบทใดบทหนึ่งไป เช่น "พุทโธ"

เวลาเข้าไปรับบาตร ก็ให้มองลงในบาตร เพื่อไม่ให้ตามันสอดส่ายไปดูคอเสื้อสีกาเข้า เดี๋ยวมันจะปรุงแต่งไปกันใหญ่

การคิดปรุงแต่งมันเกิดขึ้นได้ทุกขณะจิต ถ้าตาไปเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส แม้ไม่ได้สัมผัส จิตมันก็ปรุงแต่งจากสัญญาขึ้นมาได้ เมื่อสัมผัสแล้วทำอย่างไร ท่านก็ให้พิจารณาถึงสิ่งตรงกันข้ามเสีย เห็นสวยก็ให้คิดถึงความสวยให้ถึงที่สุดว่า สวยแล้วมันจะกลายเป็นไม่สวยได้ หรือพอแก่หนังเหี่ยวมันจะสวยไหม พอเวลาตายผิวมันจะบวมฉุแตกปริ เน่าเฟอะ ส่งกลิ่นเหม็นมันจะสวยไหม ท่านบอกไว้ทุกทาง แม้กระนั้นเจ้าความอยากในกามคุณ มันก็ยังเล็ดลอดออกไปได้ ท่านก็สอนให้มีสติ คอยระวังรักษาจิต คอยรู้เท่าทันอารมณ์กิเลส

ชาวบ้านชาวโลก มีความอยากมากมาย เพราะอยู่ในสิ่งแวดล้อม ที่ทำให้เกิดความอยาก ให้เกิดการปรุงแต่ง ก็ต้องหัดให้รู้จักระวังรักษาจิต คอยรู้เท่าทันความอยากเสียบ้าง ไม่ใช่อยากแล้วก็ไม่รู้จักยับยั้ง ปล่อยตามใจความอยากเรื่อยไป เพราะความอยากบางอย่าง เราทำให้สมอยากไม่ได้ ยังไม่ถึงเวลาจะอยาก เมื่อไม่สมอยากก็เศร้าโศกเสียใจ เสียดาย อาลัยหา ซึ่งทำให้เกิดทุกข์แก่ตนเอง

วัตถุทั้งหลาย เช่น ของใช้ ถ้าเรามีอยู่พอใช้ได้ก็ใช้ไปก่อน ขืนไปอยากเข้าอีกแสวงหามาอีก มันก็ไม่พอดี เกินความจำเป็นไป

พระพุทธเจ้าละเอียดยิ่งกว่าพ่อแม่ของเราเสียอีก จะตอบแทนคุณท่านได้อย่างไร เพราะท่านไม่ต้องการให้เราตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น ท่านมีพระประสงค์จะให้สาวกหรือชาวโลกปฏิบัติเพื่อตัวเอง ทำเพื่อตัวเอง ทรงตรัสว่า "อัตตาหิ อัตตะโน นาโถ" ซึ่งแปลว่า "ตนเป็นที่พึ่ง ของตน"

คำสอนของพระองค์ แม้จะประเสริฐยอดเยี่ยมอย่างไร ถ้าไม่ปฏิบัติด้วยตนเองแล้ว ก็ยากที่จะพ้นทุกข์ได้ ถึงเราจะประกอบงานอาชีพ อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่ทำด้วยตนเอง อาศัยจมูกคนอื่นหายใจ คอยให้เขาทำให้ ก็จะไม่เกิดผลแก่ตน และคงจะไม่มีใครมาทำแทนเราได้

ธรรมปฏิบัติที่จะทำให้พ้นทุกข์ได้ เราต้องรู้ด้วยตนเอง เห็นด้วยตนเอง จึงจะเกิดปัญญารู้แจ้งถึงทางพ้นทุกข์นั้น การตอบแทนคุณท่าน ก็คือปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ ด้วยการปฏิบัติเพื่อตนเอง จะไปหวังพึ่งพระเจ้าองค์ไหน ไม่ได้ทั้งสิ้น

คำสอนของพระองค์เป็นสัจธรรม ไม่มีธรรมหมวดใด ที่จะทรงกล่าวอย่างเหลวไหล พิสูจน์ไม่ได้ เว้นแต่เราจะไม่รู้จริง หรือไม่ยอมพิสูจน์เท่านั้น สิ่งที่เราจะเห็นง่ายๆ ด้วยการพิจารณาจากชีวิตประจำวันของเราเอง ก็คือ อริยสัจ แต่เราก็ไม่ค่อยสนใจกันว่า อริยสัจ ๔ คืออะไร

เมื่อเรามีทุกข์ บางทีเราก็ไม่สนใจว่ามันเป็นทุกข์ เราพากันเรียก ทุกข์ว่า "ปัญหา" ปัญหาในการงาน ปัญหาในชีวิต

แต่ที่จริงตามความหมายในพุทธศาสนา ก็คือทุกข์นั่นเอง เมื่อปัญหาหรือทุกข์เกิดขึ้น ก็เป็นสิ่งที่เราทนนิ่งดูดายไม่ได้ บางปัญหา ถ้าเราไม่หาทางแก้ไข อาจเดือดร้อนมากมาย อาจทำให้บ้านแตกสาแหรกขาดก็มี ทำให้ล่มจมก็มี ทำให้ติดคุกติดตะรางก็มี ทำให้สูญเสียทรัพย์สมบัติก็มี ทำให้ถึงตายก็มี

เรารู้สึกวิตกกังวลหรือไม่ ถ้าเรารู้สึกวิตกกังวลทนนิ่งอยู่ไม่ได้ นี่แหละเป็นตัวทุกข์แล้ว

ชาวโลกทั่วไป เมื่อเกิดทุกข์ขึ้นเช่นนี้ ก็จะต้องหาทางแก้ไข เราจะแก้ไขได้อย่างไร ก็ต้องค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ให้ได้เสียก่อน หรือจะเรียกว่า ให้รู้ตัวปัญหาว่าทุกข์มันเกิดขึ้นจากอะไร ถ้ารู้ตัวปัญหาแล้ว เราก็จะมีทางแก้ได้หลายอย่างตามความเหมาะสม เรียกว่ารู้ทางดับทุกข์ เมื่อรู้ทางดับทุกข์ และดับมันเสีย ทุกข์ก็ย่อมจะหมดไป สัจธรรมของ พระองค์เป็นอย่างนี้ เราท่านจะปฏิเสธได้หรือว่า ไม่เป็นความจริง

เมื่อรู้ว่ามีทุกข์ ท่านให้หาเหตุว่า ทุกข์เกิดจากอะไร เมื่อรู้เหตุแล้ว ก็หาทางแก้ เมื่อแก้ได้ก็สิ้นทุกข์ แต่การที่เราจะรู้เหตุแห่งทุกข์ รู้วิธีแก้ทุกข์นั้นก็จะต้องมีสติ การที่จะมีสติระลึกรู้ได้ ก็ต้องมีความสงบ

คนที่จิตใจคิดฟุ้งซ่าน กลัดกลุ้มไปร้อยพันเรื่อง ไม่มีทางจะแก้ได้ ถึงแก้ได้ก็ด้วยการตัดสินใจอย่างง่ายๆ บางคนคิดฆ่าตัวตายไปให้สิ้นเรื่อง บางคนเป็นหนี้ ดันไปคิดฆ่าเจ้าหนี้ เพราะเมื่อเจ้าหนี้ตายเสียแล้ว ตนจะได้พ้นจากการเป็นหนี้ แต่ไม่คิดว่า ไปฆ่าเขาตาย เขาจับได้จะเป็นอย่างไร เรียกว่าคิดสั้นๆ อย่างคนโง่เขลาเบาปัญญา ฉะนั้นจึงต้องมีความสงบ มีสติไตร่ตรองให้รอบคอบ ให้มองเห็นเหตุ จึงเห็นทางแก้

ท่านจึงสอนว่า ให้หมั่นทำใจให้สงบ ให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิกันเอาไว้บ้าง เมื่อมีสมาธิ ความเยือกเย็นสุขุม ก็จะเกิดขึ้นมา พิจารณาถึงทางแก้ไข เรื่องของชาวโลกเรามันก็มีอยู่ง่ายๆ แค่นี้ แต่เราไม่คิดทำกัน เมื่อเกิดปัญหาหรือทุกข์เล็กน้อย ก็กลายเป็นปัญหาหรือทุกข์ใหญ่ แก้ปัญหาด้วยตนเองไม่ได้ ต้องวิ่งให้คนอื่นเขาช่วยแก้ ปัญหาของหนุ่มสาว รักๆ ใคร่ๆ ก็แก้ไม่ได้ เห็นให้ทางหนังสือพิมพ์ช่วยตอบให้มากมาย แทนที่จะเป็นมนุษย์ผู้ประเสริฐกับเขาได้ ก็กลายเป็นมนุษย์โง่ๆ ที่ไปประกาศความโง่ของตนเอง ให้โลกเขารู้ ให้เขาเอาคำถามไปประจาน ในหน้าหนังสือพิมพ์

นี่เป็นอริยสัจ ๔ ของชาวโลก ที่มีอยู่เป็นอยู่ในชีวิตคนเราเป็นประจำวันทีเดียว แต่ยังมีอีกขั้นหนึ่งในทางธรรมลึกซึ้งขึ้นไปอีก มันเป็นอริยสัจของชีวิต ที่พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่า ชีวิตทั้งหลาย ต่างก็ต้องเวียนเกิด เวียนแก่ เวียนเจ็บ เวียนตายอยู่เช่นนี้ หลายร้อยภพหลาย ร้อยชาติ ด้วยกรรมต่างๆกัน เป็นที่น่าเบื่อหน่ายนัก การเกิดมาก็ต้องเผชิญกับทุกขเวทนา ไม่มีวันสิ้นสุด ทั้งที่แท้จริง ชีวิตไม่ว่าคนหรือสัตว์ ก็เป็นอนัตตา มิใช่ตัวตนของเราหรือของใครทั้งสิ้น จะยึดมั่นถือมั่น ว่าเป็นของเราก็ไม่ใช่ ทรงเห็นอย่างนี้แล้ว ก็ทรงเบื่อหน่ายคลายกำหนัด ไม่ประสงค์ที่จะเวียนเกิดเวียนตายต่อไปอีก จึงทรงออกบวช เพื่อแสวงหา ความไม่เกิดไม่ตาย อันจะเป็นทางพ้นทุกข์

การออกบวช เพื่อแสวงหาการไม่เกิดไม่ตาย อันเป็นทางพ้นทุกข์นั้น เพียงหาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ เราท่านที่ไม่เคยคิดถึงเรื่องนี้ ก็คงจะมึนงงแทบไม่รู้เรื่องเอาทีเดียว มันสลับซับซ้อนเกี่ยวพันกัน เป็นรายละเอียดมากมาย จะทำให้รู้แจ้งแทงตลอดได้ ก็ด้วยการทำจิตพิจารณา ให้เห็นด้วยปัญญาของตนเอง ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงลำบากยากเข็ญมาแล้ว กว่าจะค้นหาเหตุอันนี้พบ

แต่เมื่อพบแล้ว ก็ยากที่จะอธิบายให้ชาวโลกเข้าใจได้ถึงความเป็นจริง เพราะระดับจิตใจระหว่างผู้พบความจริงด้วยจิตที่เกิดปัญญาขึ้นเอง กับปัญญาอย่างโลกๆ นั้นแตกต่างกัน ยากที่จะเข้าถึงกันได้

ถ้าจะนำมากล่าวกันย่อๆ ประการแรก ท่านก็บอกว่า วิญญาณมีขึ้นเพราะนามรูปเป็นปัจจัย และนามรูปมีขึ้นเพราะวิญญาณเป็นปัจจัย ถ้าไม่มีสองสิ่งนี้ ก็ไม่มีวิญญาณและนามรูป ไม่มีมนุษย์สัตว์เกิดขึ้น

แต่มันไม่ใช่อย่างนั้นเท่านั้น ยังมีสิ่งอื่นประกอบด้วย เช่น ท่านว่า อายตนะ ๖ ประการมีเพราะนามรูปเป็นปัจจัย, และอายตนะ ๖ ประการเป็นปัจจัยของผัสสะ, ผัสสะเป็นปัจจัยแห่งเวทนา, เวทนาเป็นปัจจัยแห่งตัณหา, ตัณหาเป็นปัจจัยแห่งอุปาทาน, อุปาทานเป็นปัจจัยแห่งภพ, เครื่องเกิดภพเป็นปัจจัยแห่งชาติ ชรา มรณะ อันเป็นนิตยทุกข์ ความโศกร่ำไร ทุกข์โทมนัส อุปายาสทั้งหลายทำให้ทุกข์เกิดขึ้น เพราะชาติความเกิดเป็นปัจจัย กองทุกข์ทั้งสิ้นจึงมาเกิดขึ้น ทรงมีพระปรีชารู้แจ้งว่า มันเกิดขึ้นพร้อมกัน

เมื่อรู้เหตุแห่งทุกข์แล้ว ก็ทรงแสวงหาทางดับทุกข์ให้สนิทลง ทรงตั้งปัญหาถามพระองค์เองว่า เมื่ออะไรไม่มีเล่าหนอ ชรา มรณะจึงจะไม่มี, เพราะความดับไม่เหลือแห่งอะไร ชรา มรณะ จึงจะดับไปโดยไม่เหลือ, จึงเกิดความรู้ด้วยปัญญาว่า เมื่อชาติความเกิดไม่มี ชรา มรณะ ก็ไม่มี, อาศัยชาติดับสนิท ชรา มรณะ ก็จะดับไปโดยไม่เหลือ, อาศัยชาติ ดับสนิท ชรา มรณะ จึงจะดับสนิทได้, เพราะภพดับสนิท ชาติจึงจะดับสนิทได้, เพราะอุปาทานดับสนิท ภพจึงจะดับสนิท, เพราะตัณหาดับสนิทลง อุปาทานจึงจะดับสนิทไป, เพราะเวทนาดับสนิท ตัณหาจึงจะดับสนิทได้ , เพราะผัสสะดับสนิท เวทนาจึงจะดับสนิทได้, เพราะอายตนะ ๖ ประการดับสนิทลง ผัสสะจึงจะดับสนิท, เพราะนามรูปดับสนิทลง อายตนะ ๖ ประการ จึงจะดับสนิทได้, เพราะวิญญาณดับสนิท นามรูปจึงดับสนิท

อันนี้ เป็นการรู้ทางที่จะดับทุกข์ ซึ่งพระองค์ได้ทรงทบทวน เป็นอนุโลมปฏิโลม จนเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้นในพระทัย ไม่มีข้อสงสัย พระองค์ทรงตรัสรู้แล้ว และการตรัสรู้นี้ก็เพราะพระองค์ได้ทรงดำเนินตามมรรค ๘ เป็นลำดับไป ด้วย

ทรงมีความเห็นชอบ, ดำริชอบ, เจรจาชอบ, ทำชอบ, เลี้ยงชีวิตชอบ, พยายามชอบ, ระลึกชอบ, ตั้งใจไว้ชอบ, ซึ่งล้วนแต่ดำเนินไป ตามกุศลธรรมทั้งสิ้น

มนุษย์เราก็เช่นกัน เมื่อประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในมรรค ๘ นี้แล้ว ก็ย่อมจะนำตนให้พ้นทุกข์อย่างโลกๆได้ ไม่มีเวรภัยต่อผู้ใด ที่เป็นพระสงฆ์สาวกถ้าปฏิบัติตามที่พระองค์สอน ไม่ว่าจะเป็นสมัยพุทธกาล ที่ยังทรงมีพระชนม์อยู่ หรือแม้ปรินิพพานไปแล้ว นานกว่า ๒,๕๐๐ ปีเศษ ก็จะได้บรรลุมรรคผลเช่นเดียวกับพระองค์ เช่นเดียวกับที่พระองค์ยังทรงพระชนม์ เพราะธรรมะของพระองค์คือตัวแทนของพระตถาคต

ยังมีอีก ที่เราชาวพุทธควรจะตริตรอง พิจารณาธรรมที่พระองค์ตรัสไว้ดีแล้ว งามแล้ว ชอบแล้ว เพื่อตนเองจะได้มีปัญญารู้แจ้งแทงตลอดด้วยตนเอง ไม่มีสิ่งใดที่ทรงปิดบังไว้ ทรงสั่งสอนให้เป็นที่แจ่มแจ้ง และหลากหลายด้วยอุบายวิธี ที่จะนำมาปฏิบัติให้ถึงสัจธรรมและความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เพียงแต่เราท่าน ยังมัวเมาตกอยู่ในอำนาจของ โลภ โกรธ หลง กิเลส ตัณหา อุปาทาน ขันธ์ ๕ ก็ค่อยๆ พิจารณา ความเป็นมาแห่งชีวิตของตน เราเกิดมาได้ทำดีทำชั่ว หรือสร้างกรรมดี กรรมชั่วอะไรมาบ้าง สิ่งใดที่ควรทำให้มากขึ้น ก็ทำต่อไป สิ่งใดที่ไม่ดี ควรทำให้น้อยลง หรือไม่ทำต่อไปอีก ก็คงจะทำให้ชีวิตนี้ราบรื่น ปลอดโปร่ง สบายขึ้น

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า ทำไมท่านจึงตรัสอย่างนั้น ก็เพราะทรงเห็นด้วยญาณอันบริสุทธิ์ว่า กรรมนั้นไม่ว่าจะดีหรือชั่ว ย่อมมีผลสนองตอบเสมอ การทำกรรมดีนั้นไม่จำเป็นต้องพูดถึง แต่กรรมชั่วนั้นซิ มีผลอันน่าสะพรึงกลัวยิ่งนัก

เพียงละเมิดศีล ๕ ซึ่งเป็นศีลประจำชีวิตของมนุษย์ทุกคน เป็นเครื่องแสดงถึงความประเสริฐ ของความเป็นมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม ผู้ใดละเมิดซึ่งศีล ๕ ก็แสดงว่า ยังเป็นมนุษย์ไม่สมบูรณ์ตามความหมาย นี่เป็นสิ่งที่เราพอมองเห็นกันได้

อย่าพูดถึงนรกเลย อาตมาไปเห็นมาแล้ว ถึงไม่ต้องไปก็มีดวงตาเห็นได้ ว่าในแผ่นดินนรกนั้นเป็นแผ่นดินไฟ มีแต่ไฟลุกอยู่อย่างร้อนแรง พร้อมที่จะเผาผลาญความชั่วร้ายให้พินาศเป็นจุณไป ผู้ละเมิดศีล ๕ มักต้องไปให้ไฟนรกเผาไหม้ทรมาน ไม่มีวันได้หยุดพักหายใจ ถ้าจะบรรยายให้ละเอียด ก็คงจะยืดยาว จงคิดพิจารณาเอาเองเถิด

พูดอย่างที่เราท่านพอมองเห็นได้ โลกนี้ก็มีนรกสวรรค์ คือ ความดี ความชั่ว ให้มองเห็นได้ คนที่ทำความดี ให้ทานรักษาศีล ทำสมาธิให้ใจ ตั้งมั่นสงบ เมื่อนึกถึงความดีที่ตนได้กระทำ ก็ย่อมจะรู้สึกอิ่มเอิบเป็นสุข ผู้ที่รู้สึกอิ่มเอิบเป็นสุข ก็จะมองเห็นทุกสิ่งดีงามไปหมด มักมองโลกในแง่ที่ดี และเห็นคนอื่นดีเหมือนตน ย่อมดำรงตนอยู่ได้ด้วยความเป็นผู้มีมิตรที่ดี ครอบครัวก็สงบราบรื่น มีกำลังใจที่จะทำการงาน เพื่อความสุขของครอบครัว ทำให้มีฐานะดีขึ้น

ส่วนผู้ที่ทำแต่กรรมชั่ว เมื่อคิดถึงกรรมที่ตนกระทำมา เช่น ไปฆ่าเขา ใจก็ไม่อิ่มเอิบเป็นสุข คอยหวาดระแวงว่า พี่น้องมิตรสหายของเขาจะมาแก้แค้น ทำกับตนบ้าง เมื่อมีความหวาดระแวง ก็จะเห็นคนอื่นเป็นศัตรูไปหมด คนนั้นก็ไว้ใจไม่ได้ คนนี้ก็ไว้ใจไม่ได้ กลายเป็นคนมองโลกในด้านร้าย เป็นคนมีอารมณ์หงุดหงิด ในครอบครัวก็คอยแต่จะมีปากเสียง ทะเลาะวิวาททำร้ายกัน คนที่มีจิตใจอย่างนี้ ก็เหมือนตกอยู่ในนรก ให้ร้อนรุ่มกระวนกระวายอยู่เป็นนิตย์ เอาเพียงเท่านี้ ก็คงเห็นนรกสวรรค์ในมนุษย์โลกได้แล้ว ว่าแตกต่างกันอย่างไร

ผู้ที่คิดว่า ตนเป็นคนมีปัญญาความคิด มักพูดกันถึงความยุติธรรม เขาต้องการความยุติธรรม เรียกร้องหาความยุติธรรม แต่ตามที่เป็นจริงแล้ว เขาต้องการความยุติธรรมเพื่อตนเอง มากกว่าที่จะหยิบยื่นความยุติธรรมให้แก่

ผู้อื่น สิ่งใดที่เขาไม่ได้ประโยชน์ หรือเสียประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เขาจะบอกว่าไม่ยุติธรรม แต่ถ้าเขาได้ประโยชน์ โดยทำให้ผู้อื่นเสียประโยชน์ หรือเขาได้ประโยชน์บนความเดือดร้อนทุกข์ยากของผู้อื่น เขาจะบอกว่ามันยุติธรรมดีแล้ว เพราะเขาฉลาดกว่า และมีอำนาจมากกว่า สิ่งเหล่านี้เป็นปกติวิสัยของมนุษย์ ที่มัวเมาอยู่ใน ความโลภ ความโกรธ ความหลง มัวเมาอยู่ใน กิเลส ตัณหา อุปาทาน ซึ่งก็ช่างเถอะ เพราะสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม

แต่เมื่อคิดพิจารณาให้ลึกเข้าไปอีก ในระหว่างรูปธรรมกับนามธรรม หรือกายกับจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นคนละส่วน แต่อยู่ด้วยกัน เราก็ไม่มีความยุติธรรมจะให้ ทั้งที่รู้ว่ากายยาววาหนาคืบนี้ มีธรรมชาติเกิดขึ้นแล้ว ดับไปในที่สุดก็เป็นอนัตตาไม่มีตัวตน ยึดถือเป็นเราของเราไม่ได้ แต่เราก็ ยังงมงายทนุถนอมบำรุงบำเรอกายสารพัด

แม้แต่อาหารก็ต้องให้กินดีๆ มีโภชนาการ อาหารที่บ้านไม่อร่อย ต้องออกไปกินตามเหลาตามภัตตาคาร ซึ่งมีอาหารเลิศรสราคาแพง สั่งเข้ามาเต็มโต๊ะ จนกินไม่เข้า เพราะแท้ที่จริงจะดีหรือเลว ก็กินได้เพียงอิ่มเดียวเท่านั้น

ร่างกายตอนไหนสัดส่วนไม่ดี ก็พากันไปเพิ่มเติมเสริมแต่ง หน้าตาผิวพรรณโดยธรรมชาติก็งามดีอยู่แล้ว ยังไม่พอใจ ต้องไปเสริมสวย ต้องหาอะไรมาพอกมาเขียนให้มันดีขึ้นอีก จนดูเป็นงิ้วหรือตัวตลก ทั้งๆที่ รู้ว่าพอถึงยามแก่เฒ่า หน้าตาผิวพรรณมันต้องเหี่ยวย่นเหนียงยานจนได้ ท่วงท่าเชิดหน้ายังกับนางพญาหงส์ มันจะต้องงองุ้มคุ้มลง ต้องถือไม้เท้ายักแย่ยักยัน เราก็ไม่ยอม ขอให้สวยไว้ก่อน

การพักผ่อน แม้การงานไม่หนัก ก็ต้องพักผ่อนให้มาก พามันไปเที่ยวตากอากาศ บางทีก็ไปถึงต่างประเทศ ให้กินอาหารดีๆ แล้วนอนมากๆ เป็นอะไรนิดหน่อยก็ต้องรีบวิ่งไปหาหมอ รวมความว่าเราเอาใจ ทนุถนอมร่างกายนี้อย่างเต็มกำลังความสามารถ

แต่จิตวิญญาณของเราล่ะ เราให้อะไรกับจิตวิญญาณของเราบ้าง จิตวิญญาณไม่ต้องการกินดีอยู่ดีอะไรเลย ขอเพียงให้ได้พักผ่อนบ้างเท่านั้น ก็ยังไม่มีโอกาสได้พัก กายกินแล้วหลับสบาย แต่จิตวิญญาณกลับถูกใช้ให้คิด ให้ทำงานไม่ได้ว่างเว้น กระทั่งนอนก็ยังต้องครุ่นคิดอยู่ทั้งคืน คิดโครงการ วางนโยบาย คิดถึงความเสียหาย คิดถึงผลประโยชน์ ไม่มีท่าจะให้คิดอะไรก็ให้นอนฝัน เพื่อเอาความฝันมาตีเป็นตัวเลขแทงหวย เราท่านให้ความยุติธรรมแก่จิตวิญญาณ ซึ่งมีอยู่ในตนดีแล้วหรือ จะไปคิดถึงสังคมสิ่งภายนอก เรื่องความยุติธรรมได้อย่างไร ในเมื่อกายกับจิตของตนเอง เราก็ยังลำเอียง ให้ความยุติธรรมไม่เท่ากัน ไม่รู้ว่าเราบ้าหรือดี ฉลาดหรือโง่กันแน่

เราท่านทั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงตระหนักดีว่า นามรูปไม่มี จิตวิญญาณก็ไม่มี โดยตรงกันข้าม ถ้าจิตวิญญาณไม่มี นามรูปก็มีไม่ได้เช่นกัน นามรูปนี้เกิดจากจิตวิญญาณเป็นผู้ให้ปฏิสนธิ ไม่มีจิต ก็ไม่มีกายไม่มีจิต กายถึงมีก็เป็นดุจท่อนไม้ จิตเป็นผู้บันดาลให้กายเป็นผู้กระทำกรรมทั้งหลาย จะดีก็ตามจะชั่วก็ตาม ล้วนเป็นไปได้ด้วยจิต

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ทุกสิ่งสำเร็จได้ด้วยจิต เมื่อกายถึงกาลแตกดับไปแล้ว จิตจะยังคงดำรงอยู่ เพื่อไปรับผลที่ตนเป็นผู้บงการ ให้กายกระทำ จิตคือตัวเวียนว่ายตายเกิด สร้างภพสร้างชาติ ละจากกายนี้แล้ว ย่อมไปเกิดขึ้นในกายอื่น ไปเกิดในนรกสวรรค์ ไปปรากฏขึ้นทันที เป็นกายทิพย์ ถอดจากกายเนื้อไป กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ เริ่มต้นในท้องมารดา คลอดออกค่อยๆ เจริญวัยเป็นรูปกายขึ้นมาเป็นเวลาช้านาน น่าเบื่อระอายิ่งนัก

ธรรมชาติของจิตที่มาเกิดกับกายเนื้อนี้ มีความหมายอยู่ ๒ ประการ คือ เกิดมาเพื่อชดใช้กรรม ที่ตนได้กระทำไม่ดีต่อผู้อื่นในอดีตชาติ ไม่ว่ากรรมใหญ่กรรมเล็กก็ต้องใช้ไปให้หมด บางทีก็เผลอไผลไปสร้างกรรมไม่ดีขึ้นมาอีก เพราะถูกกิเลส ตัณหา อุปาทาน มารตัวร้ายเข้าครอบงำ

หากทุกคนเกิดมาเพื่อสร้างสมความดี มีทาน ศีล ภาวนา เพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งหลุดพ้น ถ้าไม่มีมารร้ายมาขัดขวาง ก็จะเดินทางสู่นิพพานได้ทุกคน แต่ก็มักขัดขวางเสียเป็นช่วงเป็นตอน ต้องทำดีบ้าง ชั่วบ้าง เพราะกรรมเก่ามันยังไม่หมด

ด้วยเหตุนี้ จึงพากันเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารช้านาน เป็นเวลาพันภพแสนชาติ กว่าจะหลุดพ้นบ่วงมารไปได้

ดังได้กล่าวแล้วว่าทุกสิ่งสำเร็จด้วยจิต ถ้าตั้งใจที่จะทำความดี เอาชนะมารร้ายให้ได้ ด้วยการบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ระวังตัว ให้อยู่ในมรรค ๘ สม่ำเสมอ ทางเดินในวัฏฏะมันก็จะแคบเข้า และสั้นเข้า เพราะการเกิดเป็นมนุษย์นี้ นับว่ามีโชคดีอยู่อย่างหนึ่ง คือมีสิทธิ์ที่จะเลือกทำดีทำชั่วได้อย่างสมบูรณ์ มันอยู่ที่ตัวเราเองจะเลือกเอาอย่างไหน ถ้าใจอ่อนตามใจ เจ้ามารร้ายมันก็จะบงการให้เราทำแต่ความชั่ว ถ้าใจแข็งเอาชนะมันให้ได้ เราก็จะทำกรรมดีได้สำเร็จ ความสำเร็จมันอยู่ที่จิตใจของเราเอง ว่าจะทำตามความหมายเดิมที่เกิดมาเป็นมนุษย์หรือไม่

การบำรุงบำเรอให้อาหารแก่จิต ก็ไม่สิ้นเปลืองอะไรนัก ให้จิตได้ทำบุญทำทานบ้างตามสมควร เช่น ใส่บาตรบ้าง เอื้อเฟื้อคนยากจนบ้าง สงเคราะห์เด็กอนาถาบ้าง ก็จะทำให้จิตมีความสุขอิ่มเอิบ อย่าไปทำเสียจนหน้างอกออกมารับสายสะพายเครื่องราชก็แล้วกัน ทำด้วยศรัทธา เชื่อมั่นในความดีก็ใช้ได้แล้ว ยิ่งให้จิตได้รักษาศีล ฟังธรรม เจริญภาวนา ยิ่งไม่เปลืองอะไรนอกจากเวลา แต่ผลนั้นเกินคาด เจริญภาวนาไปเรื่อยๆ จนจิตตั้งขึ้นอยู่เหนือมารร้าย ก็จะใกล้นิพพานเข้าไป

อาตมากับหลวงพ่ออาจารย์ แสวงวิเวกอยู่ตามป่าเขาเขตจังหวัดเลย ล่วงเข้าเขตเพชรบูรณ์ การเดินก็เดินด้วยกรรมฐาน ภาวนาพุทโธไป การนั่งก็นั่งอยู่กับพุทโธ การคิดพิจารณาก็อยู่ในขอบเขตของมรรค ๘ จึงจัดเป็นกรรมฐาน เพื่อปัญญารู้แจ้ง ไม่มีเหตุการณ์ใดๆ มาทำลายความวิเวก ที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติได้

จิตที่ปฏิบัติธรรมสมาธิ เมื่อปฏิบัติต่อเนื่องกันไป ก็เป็นดังสายน้ำไหล อารมณ์แนบเนื่องอยู่กับเอกัคตา จิตใจไม่คลอนแคลน เราจะรู้แจ้งเห็นจริงตามธรรมชาติ อันเป็นสัจธรรมได้ก็ในตอนนี้แหละ ธรรมใดที่ไม่เคยรู้ก็จะรู้ขึ้นมาเอง ส่วนจะรู้มากรู้น้อย ก็แล้วแต่บุญวาสนาบารมียังมีน้อยอยู่ หรือเต็มเปี่ยมแล้ว สิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือความเพียร เราเพียรกระทำต่อเนื่องกันไป ก็ย่อมจะเกิดธาตุรู้ขึ้นจนได้ มหาวิทยาลัยที่ใหญ่ยิ่งก็คือธาตุรู้ เมื่อรู้ขึ้นมาเองได้วิทยาการทั้งหลายก็จะกว้างขวางออกไปเอง

๑๒. เจอกายทิพย์

เมื่ออาตมายังเด็ก ก็มีตาเห็น หูได้ยิน เป็นปกติ คือเวลาเห็นก็เห็นทั่วไปหมด แม้แต่จิตวิญญาณก็เห็นเราเดินไปมาขวักไขว่เช่นมนุษย์เรานี้ หูนั้นใครพูดคุยก็ได้ยินไปหมด จนบางครั้งก็รำคาญว่า คนเรานี่ มันช่างพูดกันไม่รู้จักจบสิ้นจนชินไปเอง ครั้นออกธุดงค์คราวนี้ ก็สามารถกำหนดได้ คือไม่ต้องการให้เห็นก็ไม่เห็น ไม่ได้ยิน ถ้าต้องการจึงจะเห็นจึงจะได้ยินได้ จึงเป็นการตัดรำคาญไปได้อย่างหนึ่ง คือไม่ต้องเห็นต้องได้ยินตามบารมีเก่า ที่ติดมาแต่อดีตชาติอย่างพร่ำเพรื่อ

บางครั้งเมื่อจิตเป็นพุทโธ มีพุทโธอยู่ในจิต ถึงความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มีอารมณ์สนุกอยากจะเห็นสภาพป่า ที่ไกลจากบริเวณที่นั่งอยู่ มันก็เห็นทะลุปรุโปร่งออกไปอย่างกว้างไกล ไม่มีขอบเขต ได้เห็นเสือ เห็นหมี บ้างเดิน บ้างนั่ง บ้างนอน อยู่กับความสงบเงียบ เห็นฝูงกวาง พากันเลาะเล็มยอดไม้ใบหญ้าที่กำลังแตกใบอ่อนไปตามประสาตน

อาตมาได้เห็นพระภิกษุสงฆ์ แบกกลดเดินธุดงค์บ้าง บางรูปก็บำเพ็ญภาวนา บางรูปก็เดินจงกรม บางทีก็เห็นชีปะขาว แม่ชี ที่นั่นที่นี่อยู่ทั่วไป ฤาษีชีไพรผมยาวเคราๆรุงรังก็เห็นมีอยู่เช่นกัน ข้อแตกต่างที่สังเกตเห็นได้ ถ้าเป็นภิกษุสงฆ์ที่ยังเป็นมนุษย์อยู่ จะเห็นได้ที่ท่านมีกลดอยู่กับตัว ไม่แบกเดินไปก็นั่งกางกลดอยู่ตามโคนไม้ ส่วนที่ท่านเป็นกายทิพย์ คือละสังขารทิ้งกายเนื้อธาตุขันธ์ไปแล้วจะไม่มีกลด บางรูปนั่งอยู่ในสมาธิ ช้านานไม่มีกำหนด บางรูปก็นอนเอกเขนกสบายอารมณ์อยู่ตามแท่นหิน หรือหน้าถ้ำริมธารน้ำไหล หรือบนพื้นหญ้าเรียบๆ ท่ามกลางหมู่ไม้ดอกและใบ บางรูปก็เลื่อนลอยไปเหนือพื้นดิน บางรูปพิสดารขึ้นไปนั่งรับลมอยู่บนยอดไม้ ดูไปช่างมากมายเสียจริงๆ จนทำให้คิดว่าป่าในเขตจังหวัดเลยและเพชรบุรีนี้เปรียบเหมือนป่าหิมพานต์ เป็นแผ่นดินธรรมค้ำจุนโลก เป็นแดนบุญของบ้านเมือง เทพยดาอารักขเทวา ที่เป็นสัมมาทิฐิก็มีอยู่ทั่วไป เห็นได้จากเมื่อพระอริยสงฆ์ที่เป็นกายทิพย์ ท่านไปนั่งเข้าฌานสมาบัติอยู่โคนต้นไม้ เขาจะรีบลงมาอยู่ข้างล่างทันที ด้วยมีความนอบน้อมเคารพ

ในป่าเขาแห่งนี้ มีหมู่บ้านสำหรับพวกกายทิพย์อยู่หลายแห่ง ไม่เฉพาะแต่ที่บนเขาภูกระดึงเท่านั้น พวกกายทิพย์นี้ก็คือพวกลับแล หรือบังบด มีฤทธิ์อยู่อย่างหนึ่ง คือ เขาจะให้มนุษย์เห็นก็ได้ ไม่ให้เห็นก็ได้ เป็นพวกมีศีล ชอบทำบุญให้ทาน ที่หมู่บ้านเชิงเขาภูกระดึงนั้น เขาเคยมาร่วมตักบาตรทำบุญที่วัดเสมอ คนช่างสังเกตจึงจะรู้ได้ ภิกษุสงฆ์ที่ท่านเป็นกายทิพย์ท่านไม่ต้องฉันอาหาร แต่พระภิกษุสงฆ์ที่เป็นมนุษย์ยังต้องฉันอยู่ พวกบังบดจึงมักมาใส่บาตรแก่พระที่เขาเห็นว่าปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีจิตเบาละเอียดเสมอเขา พระที่มาถือธุดงค์อยู่ในป่าแถบนี้ ถ้าปฏิบัติจริงๆ แล้วไม่อด ธรรมย่อมรักษาแน่นอน

๑๓. เล่นกสิณ

หลวงพ่ออาจารย์กับอาตมา ไม่ได้ออกจากป่าไปบิณฑบาต ตามหมู่บ้านมนุษย์เป็นเดือนๆ เพราะระยะทางห่างไกลมาก ก็ได้อาศัยญาติโยมชาวบังบดลับแลนี้ เอาอาหารมาใส่บาตรให้

สังเกตอาหารที่เขาใส่ให้ เป็นข้าวสีเหลืองอ่อนๆ มีกลิ่นหอม อาหารก็มีถั่วงาเป็นพื้น ไม่มีเนื้อสัตว์เลย ฉันครั้งหนึ่งก็ชุ่มชื่นอิ่มเอิบไปได้หลายวัน

แต่ตามปกติ เมื่อจิตอยู่ในขั้นอุเบกขาแล้ว เรื่องอาหารไม่เคยได้เอาใจใส่ จะฉันหรือไม่ฉันมันก็อิ่มและวางเฉยอยู่ เป็นสิ่งประหลาดมากกว่า จิตที่ฝึกดีแล้วสามารถดำรงกายอยู่ได้ โดยไม่เดือดร้อนกระวนกระวาย การออกธุดงค์ครั้งแรกตอนเป็นสามเณรนี้ ทำให้การปฏิบัติธรรม เจริญรุดหน้าไปเป็นอันมาก

ครั้งหนึ่งหลวงพ่ออาจารย์ท่านพูดเปรยๆ ว่า

"จิตของเณรดีเข้าขั้นแล้ว นึกสนุกก็เอากสิณมาเพ่งดูบ้าง ถือว่าเป็นของเล่นของจิต"

อาตมาก็ทำตาม ได้ไปนั่งอยู่บนก้อนหิน ที่ริมลำห้วยใหญ่ อันมีน้ำใสไหลเย็น นั่งเพ่งน้ำในลำห้วยอยู่อย่างนั้น จนกระทั่งมองเห็นพื้นน้ำติดตา ลืมตาก็เห็น หลับตาก็เห็น

เมื่อชำนาญคล่องแคล่วแล้ว ก็นึกให้น้ำแห้งจนติดก้นลำห้วย น้ำก็แห้งอย่างคิด นึกให้น้ำเต็มฝั่ง ก็ขึ้นมาเต็มฝั่ง แล้วนึกให้พื้นน้ำแข็งเหมือนแผ่นดิน เดินไปมาได้ นึกให้น้ำไหลอย่างเก่าก็เป็น อันนี้เป็นสิ่งที่สำเร็จด้วยจิต ซึ่งได้จากการฝึกกสิณน้ำจนชำนาญ เพียงนึกก็เป็นดังประสงค์

ต่อไปเมื่อคิดจะเอากสิณอย่างอื่น ในกสิณทั้ง ๑๐ มาเพ่ง ไม่ต้องเอาวัตถุใดมาเพ่ง เพียงแต่นึกถึงกสิณ ก็เกิดเป็นผลสำเร็จขึ้นมาทันที ทั้งนี้ก็เพราะระดับจิต เป็นระดับเดียวกัน เมื่อได้กสิณน้ำแล้ว อย่างอื่นก็ได้ด้วย เพียงแต่ทำให้คล่องแคล่ว ชำนาญเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ เมื่อนึกจะขึ้นไปเดินจงกรมในอากาศ กายก็ลอยขึ้นไป นึกจะเดินทะลุภูเขา มันก็ทะลุออกไปได้ นึกจะดำดินไปโผล่อีกแห่งหนึ่งก็ทำได้ นึกอยากจะไปถึงที่ไหนก็ไปถึงได้ทันที นี่เป็นฤทธิ์อภิญญาที่มีสอนไว้ในพระพุทธศาสนา ถ้าทำได้จริงก็จะไม่แพ้ฤทธิ์ของลัทธิใด เพราะเป็นฤทธิ์อภิญญาบริสุทธิ์ ไม่มีใครทำลายได้ ไสยศาสตร์มนต์ดำ หมดความหมายไปเลย

แต่เมื่อสำเร็จทางกสิณแล้ว หลวงพ่ออาจารย์ท่านก็เตือนว่า อย่าไปติดนะ ไม่จำเป็นก็อย่าไปแสดงให้ใครเห็น ถือว่าเป็นเพียงของเล่นทางผ่านเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นหลุดพ้นได้ ต้องพากเพียรปฏิบัติต่อไป ซึ่งอาตมาเองก็คิดเช่นนั้น นอกจากทดลองอยู่แต่ในป่าในเขา เพื่อให้รู้ว่าสำเร็จหรือยัง แล้วก็วางเสีย หันมาปฏิบัติธรรมสมาธิ

ต่อมาอาตมาก็ฝึกฝนอบรมจิตมาตามลำดับขั้นตอน จนกระทั่งจิตเข้าสู่อุเบกขาชำนาญ คือนึกจะวางเฉยเมื่อไรก็วางได้เมื่อนั้น ไม่ต้องมานั่งภาวนาพุทโธ หรือลมเข้าลมออกอะไรอีก เห็นว่าสมถะมั่นคงแล้ว มีสติสมบูรณ์แล้ว จึงเห็นว่าควรเข้าวิปัสสนา เพื่อความรู้แจ้งในธรรม เพื่อความพ้นทุกข์ต่อไป

๑๔. อบรมจิตตามแนวสติปัฏฐาน ๔

เมื่อจิตอยู่ในอุเบกขาพักหนึ่งเป็นที่สบายแล้ว ก็ถอนจิตออกมา เป็นอุปจารสมาธิ ที่ยังมีเชื้อของความสงบเหลืออยู่ เริ่มพิจารณาตามแนว "สติปัฏฐาน ๔" อันได้แก่ รูป เวทนา จิต ธรรม ไปตามลำดับ คำว่าตามลำดับนี้ ไม่ใช่ครั้งเดียวหนเดียว แต่พิจารณาไปตลอดเลย พิจารณาเป็นอย่างๆ

เริ่มต้นด้วย "รูป" อันรูปคนอื่นที่เป็นสิ่งนอกตัวนอกตนนั้นก็ช่างเขา เอารูปกายยาววาหนาคืบ ที่ว่าเป็นเราของเรานี้พิจารณาก่อน เพราะเพียงคำว่ารูปที่เรียกว่า "กายคตาสติ" นี้ มีปลีกย่อยออกไปถึง ๓๒ และใน ๓๒ ประการนี้ ก็ยังแยกย่อยออกไปอีก เช่นคำว่า กระดูก ไม่ได้หมายเฉพาะกระดูกร่างกายร่างหนึ่งเท่านั้น แต่มันยังแยกออกไปอีกถึง ๓๐๐ ท่อน เส้นเอ็นก็นับไม่ถ้วน

นอกจากนี้ท่านก็ให้แยกพิจารณา เช่น ผม ท่านก็เอามาคำนวณ ออกได้ถึงสามแสนเส้น

เล็บ ก็เอาเล็บมาพิจารณา จนเกิดเห็นขึ้นมาเองว่า เล็บเกิดอย่างไร เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ ธาตุรู้ก็จะเห็นขึ้นมาเองว่าเล็บแปรปรวนไป ไม่คงทน เห็นยาวก็ตัดออก ก็ขึ้นมาใหม่ หรือไม่ตัดปล่อยให้ยาว ก็จะหักเอง นี่มันไม่เที่ยง เกิดดับเห็นๆ อยู่

ลึกเข้าไปอีก เมื่อเราตาย คงจะหลุดหายไป การพิจารณาอย่างนี้ ยังเอาสัญญาเข้ามาพิจารณา เราเพียงเพ่งดูเล็บจนกว่าธาตุรู้จะเห็น ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมาเองชัดเจน จึงจะใช้ได้

ต่อไปก็เอา ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง มาเพ่งพิจารณาไปทีละอย่าง เมื่อธาตุรู้เห็นชัดแล้ว ก็เปลี่ยนใหม่จนครบอาการ ๓๒ นี่เป็นการพิจารณา กายคตาสติ อันประกอบด้วยอาการ ๓๒ หรือจะไปพิจารณาของจริงทั้งกาย อันเรียกว่าอสุภะหรือศพ ตั้งแต่เพิ่งตาย ให้ติดตาติดใจจนหลับตาเห็นก็ได้

เมื่อเราพิจารณารูปกายผ่านไปแล้ว ย่อมเกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนัด เมื่อเบื่อหนักเข้าก็จะรู้ขึ้นมาว่า รูปกายนี้ไม่ใช่เราของเรา เป็นอนัตตาไม่มีตัวตน มาเฝ้าเป็นบ้าเป็นหลังมายึดถืออะไรอยู่ ก็จะปล่อยวางลงไปเอง

ที่นี้ก็ให้เอาเวทนา มาเพ่งพิจารณา เวทนาที่ท่านเรียกกัน มีทั้งทุกข์ เรียกว่าทุกขเวทนา มีทั้งสุข เรียกว่าสุขเวทนา แต่ตามความเป็นจริงล้วนแต่สุขเพื่อจะทุกข์ต่อไปทั้งสิ้น สุขแท้ๆ ที่จีรังยั่งยืนไม่มี

ทุกขเวทนานั้น ที่มองเห็นก็เกิดที่กายที่จิตนี้เอง ตื่นเช้าขึ้นมาก็ปวดท้องถ่าย จะกลั้นไว้ไม่ได้ ร่างกายก็สกปรก ต้องชำระร่างกาย ทำความสะอาดให้ เดี๋ยวมันหิวขึ้นมาแล้วต้องหาให้มันกิน ไม่กินก็แสบท้องแสบไส้ ที่ขวนขวายดิ้นรน ต่อสู้แข่งขันแย่งชิง เอาดีเอาเด่น ได้ประโยชน์ เสียประโยชน์ ต้องรบราฆ่าฟันกันทุกวันนี้ ก็เพียงเรื่องกินเท่านั้น

ความเกิดก็เป็นทุกข์ เพราะผู้ให้กำเนิดพอรู้ว่าตั้งท้องก็เริ่มเดือดร้อน ต้องเตรียมหาเงินค่ายา ค่าหมอ เตรียมเลี้ยงดูอุปถัมภ์ ตลอดจนเติบโตเล่าเรียน เวลาจะคลอดแม่นั้นทุกข์กว่าเพื่อน เจ็บปวดทรมานกว่าเพื่อน กว่าจะคลอดออกมาได้

แต่ทุกข์เหล่านี้ เป็นทุกข์ของพ่อแม่ ตัวเรายังไม่ทุกข์หรอกตอนนั้น แต่ก็เป็นทุกข์ได้เหมือนกันกับความร้อน ความหนาว ความเจ็บปวด ที่ยังบอกใครไม่ได้ พูดไม่เป็น

เกิดแล้วก็ต้องเจอกับความแก่ เจ้าความแก่นี่ก็เป็นทุกขเวทนา ทำให้วิตกกังวลไปต่างๆ กลัวจะหมดสวยหมดงาม ต้องหาวิธีดึงความแก่เอาไว้ ไม่ให้แก่เร็ว

ความเจ็บ ก็เป็นเรื่องใหญ่ เจ็บปวดทรมานแสนสาหัส ยิ่งเป็นโรคที่หมอรักษาหายยาก ก็เป็นทุกข์ร้อนกลัวจะตายตะลอนๆ เที่ยวหาที่จะชุบชีวิตได้ เจ้าความกลัวตายนี้ จะว่าไปมันทุกข์ยิ่งกว่าความตายจริงๆ เสียอีก

ชีวิตคนเรา พระพุทธเจ้าท่านว่าเป็นทุกข์ เกิดมาไม่เหมือนกัน สุดแต่กรรมจะจำแนกแจกให้เป็นไป บางคนเกิดมาในกองเงินกองทอง พ่อแม่ร่ำรวย เป็นสุขสบายเมื่อยังเล็กอยู่ ครั้นเติบโตขึ้นกลับทำให้พ่อแม่กลับยากจนลง ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากลำบากก็มี ที่เกิดมายากจนก็ต้องทนอดมื้อกินมื้อ เหนื่อยยาก ต้องทำงานหนัก แต่ไม่พอกิน ล้วนเกิดทุกขเวทนาทั้งนั้น ชีวิตไม่มีอะไรแน่นอน การพลัดพรากจากของรักของชอบใจ ก็มีอยู่ทุกผู้ทุกคน

การเพ่งพิจารณาเวทนาให้เห็นตามความเป็นจริง ตัวเราได้เผชิญมาอย่างไรบ้าง เคยจากพรากทุกข์โศกมาบ้างหรือไม่ ถ้ายังมีการเกิดการตาย ทุกขเวทนาก็จะตามมาอยู่ด้วย ไม่ปล่อยปละละเว้น มันจะตามไปทุกภพทุกชาติ เมื่อพิจารณาอยู่อย่างนี้ ก็จะเกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนัด

ได้กล่าวถึง กาย เวทนา แล้ว มาพูดถึงจิตบ้าง ถ้าเราได้ฝึกฝนทำสมาธิ เราจะมีเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่เรียกสติการระลึกรู้ เราก็จะรู้จักจิตของเราดีขึ้น จิตคิดไปได้ทุกอย่าง ฟุ้งซ่าน ปรุงแต่งไปได้สารพัด รวดเร็วเหมือนสายฟ้าแลบ

ที่ท่านให้เฝ้าดูจิตด้วยสติ ก็เพื่อจะได้รู้ว่าจิตเป็นอย่างไร อารมณ์กิเลสเข้ามาทางไหน มาดีหรือมาร้าย ถ้ามาไม่ดีคิดข้างกิเลส ตัณหา อุปาทาน คิดไปในทาง โลภ โกรธ หลง เราก็ได้รู้เท่าทัน ยับยั้งมันเสีย ถ้าคิดไปในทางดี ก็อยู่ในขอบเขตของมรรค ๘ เราก็คอยดูว่าเป็นอย่างไร

จิตที่คิดอยู่ในขอบเขตของมรรค ๘ ย่อมเป็นต้นเหตุให้เกิดธรรม เราท่านผู้ปรารถนาให้พ้นทุกข์ จงเฝ้าดูต่อไป จะเกิดธรรมให้รู้แจ้งแทง ตลอดในภายหลัง

การตามสติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ที่กล่าวมาอย่างสั้นๆ นี้ ท่านให้ทบทวนกลับไปกลับมา เพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้งถึงไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ว่าชีวิตไม่ว่าของเราหรือใคร ก็จะเป็นเช่นเดียวกัน และความรู้นั้นต้องเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากจิตอย่างที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้มาแล้ว อย่างที่เรียกว่า "ธรรม" เกิดขึ้นเอง จะเอาสัญญาความจำได้หมายรู้ที่ได้มาจากปริยัติ ซึ่งเป็นความรู้อย่างนอกๆ นั้นไม่ได้

๑๕. เมตตาจิตเต็มเปี่ยม

ธุดงค์อยู่ในป่านี้ บางแห่งมีเสือชุกชุมมาก เป็นเสือลายพาดกลอนตัวใหญ่ๆ ขณะที่เดินจงกรมอยู่ บางตัวเขาจะมานั่งดูเราที่ข้างทางเดิน บางตัวเมื่อเราอยู่ในกลดเขาจะมานอนหมอบอยู่ใกล้ๆ เวลาเราออกไปบิณฑบาตเขาจะเดินตามกันไปหลายตัวจนพ้นเขตป่า

เราจะต้องพิจารณาให้รู้ว่า เขาเป็นเสือจริงๆ หรืออย่างไร ส่วนมากจะเป็นเสือเจ้าป่าและเสือเทพารักษ์ ท่านเนรมิตเป็นเสือ มาคอยพิทักษ์รักษาคุ้มครอง เมื่อเสือเนรมิตนี้อยู่ เสือจริงๆ จะไม่เข้ามาใกล้

สิ่งที่พระธุดงค์จะขาดไม่ได้ ก็คือเจริญเมตตากรวดน้ำให้แก่สรรพสัตว์ เรามักจะต้องทำกันเป็นประจำ ตื่นเช้าขึ้นทำจิตให้เป็นสมาธิแล้ว เจริญเมตตากรวดน้ำ ก่อนเริ่มทำสมาธิและหลังจากสวดมนต์ทุกครั้ง แล้วหลังจากถอนจิตจากสมาธิอีกครั้งหนึ่ง หากทำสมาธิครั้งใดก็ทำเรื่อยไป ผลแห่งการแผ่เมตตาและการกรวดน้ำนี้ จิตวิญญาณที่ท่องเที่ยวอยู่ เขาก็มีโอกาสจุติในภพภูมิอื่น หรือเกิดเป็นมนุษย์ได้

จิตวิญญาณที่ท่องอยู่ในป่านั้น ส่วนมากแล้วเขาต้องอยู่กันนานๆ ไม่ค่อยได้ไปผุดไปเกิด เพราะกุศลยังหนุนไม่พอ เฉพาะอย่างยิ่ง ไม่มีใครคอยแผ่ส่วนกุศลไปให้ เรียกว่าลืมกันเลยทีเดียว วนเวียนอยู่มาเป็นร้อยเป็นพันปี

ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของพระธุดงค์ เมื่อเข้าไปวิเวกอยู่ในป่าแล้ว ต้องหมั่นเจริญเมตตา และกรวดน้ำเพื่อช่วยเขา เมื่อเขาได้รับการแผ่เมตตา แม้กุศลยังไม่พอไปเกิดใหม่ เขาก็จะมีน้ำใจไมตรีคอยช่วยเท่าที่เขาจะช่วยได้ ไม่ให้มีอันตรายเกิดขึ้น

อันที่จริงก็เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายพระธุดงค์เอง เมื่อมีจิตเมตตาอยู่เต็มเปี่ยมแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้ศีลบริสุทธิ์ จิตอยู่ในกุศลธรรม เมื่อจิตอยู่ในกุศลธรรมก็เป็นศีล เป็นจิตที่พร้อมจะทำสมาธิภาวนา เมื่อจิตอยู่ในสมาธิภาวนาตั้งมั่นดีแล้ว ก็จะเป็นที่งอกงามของปัญญา เป็นที่งอกงามของญาณ แม้เวทมนตร์คาถาวิชาความรู้ใดๆ ก็ต้องอาศัยสมาธิภาวนานี้ เป็นที่งอกงามและสำเร็จประโยชน์ ผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ถูกโมหะครอบงำ จะไม่มีทางสำเร็จประโยชน์ได้เลย

๑๖. กลับสู่วัด พบความเปลี่ยนแปลง

เมื่อใกล้เข้าพรรษา หลวงพ่ออาจารย์ก็ชวนอาตมาธุดงค์กลับวัด ระหว่างเดินทางหลวงพ่ออาจารย์ยิ้มแล้วก็ถามว่า

"ดูมหาจำเริญบ้างหรือเปล่า ตอนนี้เป็นอย่างไร"

"มหาจำเริญตอนนี้หรือครับ ท่านเป็นไปตามที่หลวงพ่อตั้งความหวังไว้ เข้าป่าช้าทุกวันเลยครับ ต่อไปก็คงจะช่วยเป็นกำลังสำคัญ ให้ชาวบ้านมาปฏิบัติกันได้มากๆ"

"หลวงพ่อก็คิดอย่างนั้น เห็นมหาจำเริญปฏิบัติเคร่งครัด สำรวมอินทรีย์ยิ่งกว่าแต่ก่อน เพราะเรื่องบาปบุญคุณโทษนี้ หากไม่ปฏิบัติด้วยตัวเองก็มองไม่เห็นว่าเป็นนาม ผิดศีลเล็กๆ น้อยๆ แต่มีผลใหญ่ ก็ไม่รู้สึกสนใจอะไรกัน ตอนนี้คงรู้แล้วนะ เพราะมีสติมากขึ้น หลวงพ่อก็ต้องอนุโมทนา"

"แต่หลวงพ่อครับ"

"อะไรหรือเณร"

"หลวงพ่อเห็นหรือยังว่า ตอนนี้เรายังจัดตั้งสำนักปฏิบัติไม่ได้ คงจะต้องใช้เวลา ๔-๕ ปีข้างหน้า"

"อือ...เห็น! อะไรมันยังไม่เกิดมันก็ไม่เกิด แต่เราก็ต้องเริ่มสร้างคนให้รู้ทางเสียก่อน ชาวบ้านข้างวัดที่เห็นว่าพอมีวาสนาบารมีก็มีอยู่หลายคน ชวนเขาให้มาปฏิบัติ ไม่ช้าเขาก็จะนำเอาคนอื่นมาด้วย"

"งั้นพรรษานี้ หลวงพ่อก็ลงมือได้แล้ว"

"เณรก็ต้องช่วยหลวงพ่อเหมือนกันนะ"

"ก็ยังไม่ถึงเวลาอีกนะครับ หลวงพ่อ"

"อือ...ก็จริงของเณร ต้องอุปสมบทเสียก่อน เมื่ออุปสมบทแล้ว เณรก็ต้องออกธุดงค์ไปตามลำพังอีก อย่างน้อย ๕ พรรษา คงพอจะกลับมาสร้างความเชื่อถือให้ชาวบ้านได้"

"ที่จริงผมควรไปธุดงค์กับหลวงพ่อ จะได้คอยดูแลปฏิบัติหลวงพ่อด้วย เพราะหลวงพ่ออายุมากแล้ว"

"หลวงพ่อจะหยุดออกธุดงค์แล้วนะ ตั้งแต่บวชมาก็ ๓๐ กว่าปี ไม่เคยขาดเลย ตอนนี้ออกธุดงค์หรือไม่ จิตก็เป็นอย่างเดียวกัน จึงคิดอยากจะอยู่ช่วยมหาจำเริญต่อไป จนกว่าจะละสังขาร"

"หลวงพ่อยังอยู่อีกนาน ยังไม่ละสังขารง่ายๆ หรอกครับ"

"ละไม่ละ ก็เท่ากันนะเณร เพราะหลวงพ่อไม่ได้ไปยึดถืออยู่กับความเกิดความตายแตกดับอะไรอีก แต่เณรเองก็เบาใจได้แล้วนี่"

"ครับ! ผมไม่มีความสงสัย ในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์อีกแล้ว แต่ยังไม่จบพรหมจรรย์ คงต้องประคับประคองจิตไปอีกสักระยะหนึ่ง ถึงจะไม่ย้อนกลับก็ประมาทไม่ได้ ผมไม่อยากเสียเวลาไปเป็นพรหม"

"ถูกแล้วเณร แต่ดูดีแล้วหรือว่า บุญบารมีจะพอในชาตินี้"

"ตอนนี้ยังไม่พอครับ แต่ก็คงจะสร้างสมได้ทัน อุปสมบทแล้ว พรรษานี้ พอออกพรรษาก็จะต้องไปสร้างบารมีอีกสักพัก คงจะแสวงวิเวกอย่างเดียวไม่ได้"

เมื่อกลับไปถึงวัด ปรากฏว่าที่ป่าช้ามีกุฏิมุงแฝกเพิ่มขึ้นอีก ๓ หลัง เพราะภิกษุในวัดเห็นการปฏิบัติของมหาจำเริญก็เกิดความเลื่อมใส ขอเข้าไปปฏิบัติด้วย

ตอนนี้มหาจำเริญมีอาการสำรวมมากกว่าแต่ก่อน ราศีก็ดูผ่องใส กว่าแต่ก่อน

นี่แหละแสดงว่ากายตามจิต เมื่อจิตละเอียดมากเข้า กายก็ละเอียดประณีตตาม คือมีความสำรวมระวังมากขึ้น แม้ปุถุชนคนทั่วไปก็ตาม เราก็จะเห็นความแตกต่างระหว่างคนที่จิตเป็นกุศลมีคุณธรรม หรืออย่างน้อยเป็นผู้ที่มองโลกในด้านดี มักจะมีกิริยาทางกายวาจา อ่อนโยนสุภาพราบเรียบ เป็นที่รักนิยมของผู้อื่น ส่วนคนที่มีจิตเป็นอกุศลไร้คุณธรรม โหดเหี้ยมอำมหิต ซึ่งเป็นจิตหยาบกร้าน ก็มักมีกายวาจาหยาบกระด้าง ใครเห็นก็ชิงชังไม่อยากเข้าใกล้

แต่ในทุกวันนี้ ชาวโลกเราปล่อยให้จิตตามกาย เป็นเบี้ยล่างของกาย เป็นทาสของกาย มีความโลภ โกรธ หลง เป็นพลังส่งเสริมให้เห็นผิดเป็นชอบ กายต้องการอะไร ต้องหามาปรนเปรอให้จงได้

กิเลส ตัณหา อุปาทาน ก็ประดังกันมา จนเกินความสามารถของจิตที่จะปฏิบัติตามได้ เมื่อเกินความสามารถ ทำอะไรลงไปก็ประสบความพ่ายแพ้ ผิดหวัง เศร้าเสียใจ สุดแต่จะเป็นไป ถึงกับทำลายตนเอง ทรัพย์สินให้พินาศย่อยยับไปก็มี

ชาวโลกแบกตัวพ้นทุกข์ไว้ด้วย "อวิชชา" คือ ความรู้ไม่จริงของตนเอง แล้วก็ทำหน้าชื่นอกตรมไปตามประสาของคนที่ถูกอวิชชาครอบงำ

ธุรกิจการงานทั้งหลาย ที่มนุษย์ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมนั้น ท่านว่าต้องมีหลักการ และดำเนินไปตามหลักการ จึงบรรลุความสำเร็จ ใครที่ละทิ้งหลักการ ทำไปตามอารมณ์ของตน ธุรกิจการงานนั้นก็จะพังทลายได้โดยง่าย ชีวิตก็เช่นเดียวกัน

ทางพระพุทธศาสนาท่านถือว่า มนุษย์ก็ต้องอยู่ในหลักการเหมือนกัน คือ ต้องขึ้นอยู่กับการเวียนว่ายตายเกิด ขึ้นอยู่กับอสังขธาตุ มี ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ธาตุอากาศ วิญญาณธาตุ และต้องขึ้นอยู่กับกรรม

ใครจะเชื่อหรือไม่ก็ตาม ว่าชีวิตมนุษย์เรา มีการเวียนว่ายตายเกิดมานับครั้งไม่ถ้วน ต้องเป็นความจริงอยู่เช่นนั้น การเวียนว่ายตายเกิด ก็ขึ้นอยู่กับธาตุที่กล่าวมาแล้ว เมื่อธาตุรวมตัวกันขึ้นก็เกิด เมื่อธาตุแยกตัวกันออกก็ตาย การจะเกิดหรือตายก็ต้องอาศัยกรรมเป็นเครื่องจำแนก จะไปเกิดเป็นอะไร จะตายเมื่อไร ขึ้นอยู่กับกรรมที่ตนได้กระทำขึ้นทั้งสิ้น ทำกุศลไปเกิดเป็นเทวดา พระอินทร์ พระพรหม หากทำอกุศลก็ไปเกิดเป็นเปรต อสุรกาย สัตว์นรก จำแนกกันอย่างนี้ นี่เป็นหลักการดั้งเดิมในชีวิตของมนุษย์และสัตว์

ต่อมาเพราะมีการจำแนกการเกิด ก็มีอวิชชาเกิดขึ้น คือ ทำให้มีความไม่รู้ เป็นเครื่องปิดบัง ให้ทำผิด คิดผิด ไปตามอารมณ์ชอบ

อันที่จริงอวิชชานี้ เป็นต้นเหตุให้เกิดการแสวงหาความรู้ เช่นเดียวกับกิเลส ถ้าเราไม่มีกิเลสก็ไม่ต้องหาทางดับกิเลส ถ้าไม่มีตัณหา ก็ไม่ต้องหาทางดับตัณหา

ถ้าจะเปรียบอวิชชาเป็นภูเขาลูกใหญ่ ที่ขวางหน้าเราอยู่ ฟากเขาด้านหลังเป็นวิชา ฟากเขาด้านหน้าเป็นอวิชชา เมื่อเราต้องการข้ามไปหาวิชา เราก็ต้องข้ามอวิชชา คือ สันเขาขึ้นไป จนถึงด้านหลังเขา พอข้ามอวิชชาไปได้ เราก็ได้วิชา

พระพุทธเจ้าจึงทรงให้ดับอวิชชา เมื่อดับอวิชชาได้เด็ดขาด ก็เป็นอันสิ้นทุกข์ ไม่เกิดไม่ตายอีกต่อไป แต่อวิชชาก็ไม่ใช่สิ่งที่จะดับได้โดยง่าย เพราะเป็นตัวโลภ โกรธ หลง ต้องพากเพียรพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อชำระล้างตัวไม่รู้ให้หมดสิ้นไป

อาตมากลับถึงวัดแล้ว ก็ได้ไปเยี่ยมท่านมหาจำเริญที่กุฏิมุงแฝกในป่าช้า รู้สึกว่าท่านมีความยินดีมาก ที่ได้พบอาตมา คำถามแรกของท่านก็คือ

"ลำบากไหมเณร"

"ไม่ลำบากเลยครับ มีแต่ความสงบสบาย"

"ออกพรรษาหน้านี้แล้ว หลวงพี่คงได้ไปบ้าง"

"อย่าเพิ่งเลยครับหลวงพี่ ผมว่าปฏิบัติเอาที่ป่าช้านี่แหละ ให้พอตัวเสียก่อนจะดีกว่า อีกอย่างหลวงพ่ออุปัชฌาย์ท่านจะไม่ออกธุดงค์อีกแล้ว ว่าจะอยู่ช่วยท่านมหาสร้างสำนักปฏิบัติ ตามที่คิดกันไว้"

"เณรว่าปฏิบัติให้พอตัวเสียก่อน หมายความว่าอย่างไร"

"หมายความว่า เมื่อออกธุดงค์อยู่ในป่า พบอันตรายต่างๆ ก็เอาตัวรอดได้ แต่ตอนนี้การปฏิบัติของหลวงพี่ แม้จะดีขึ้นมาก แต่จิตก็ยังไม่ถึงขั้นอัปปนาสมาธิ หรือฌาน ๔ ได้แต่เพียงความปีติ ความสุข อิ่มเอิบอยู่เท่านั้น"

"เณรรู้ได้อย่างไร"

"ก็จริงไหมล่ะหลวงพี่ เชื่อผมเถอะ หลวงพี่ต้องเร่งความเพียรทางสมถะอย่างเดียวให้ได้เสียก่อน ถ้ายังไม่ได้ขั้นอัปปนา หรือได้แล้วยังไม่ชำนาญพอ อย่าเพิ่งเอาวิปัสสนาเข้ามาแทรก เพราะจะไม่ได้อะไรเลย จะได้แต่สัญญานอกๆ ที่จดจำมาจากหนังสือ หรือประสบการณ์ ยังไม่เป็นธรรมที่เกิดรู้ขึ้นมาเอง

ที่ผมพูดนี้ ไม่ใช่มาสอนหลวงพี่นะ เพราะผมได้ปฏิบัติมาแล้ว ไม่อยากให้หลวงพี่หลงงมอยู่ อย่างที่ผมเคยหลงมาแล้ว"

"ก็เห็นจะต้องเชื่อเณร เพราะเณรปฏิบัติมาก่อนหลวงพี่ ว่าแต่ไปธุดงค์คราวนี้ เณรคงได้อะไรเพิ่มเติมมาอีกมาก"

"สิ่งที่ผมได้เพิ่งเติมมานั้น แท้จริงก็ได้ความไม่มีอะไรนั่นเอง หรือจะว่าความยึดถือตัวเราของเรามันน้อยลง เบาบางลง

หลวงพ่ออุปัชฌาย์ท่านว่า การที่เรามาปฏิบัติสมถะและวิปัสสนากันนั้น จุดหมายก็คือความไม่มีอะไร ความเป็นอิสระ ความไม่เกิด ไม่ตาย"

๑๗. อุปสมบททดแทนคุณ

ครั้นใกล้จะเข้าพรรษา อายุอาตมาครบบวชแล้ว ก็ไปหาโยมพ่อโยมแม่ทั้งสอง บอกความประสงค์จะทำการอุปสมบท ซึ่งโยมพ่อโยมแม่ก็มีความยินดี ตระเตรียมการให้ด้วยความศรัทธาเลื่อมใส ไม่ท้วงติงแต่อย่างใด เพราะท่านตัดใจได้มานานแล้วว่า ลูกชายท่านคนนี้ คงจะเอาดีทางพระ ไม่สนใจในทางโลกแน่นอน

เมื่ออุปสมบทแล้ว ก็ได้ไปเยี่ยมโยมพ่อโยมแม่ทั้งสอง และพี่ชายพี่สาว บอกว่า

"จะขอบิณฑบาตโยมทั้งสองอีกสักอย่างจะได้ไหม ต่อไปจะไม่ขออะไรอีก"

โยมต่างก็ถามว่า "ท่านจะขออะไรก็ขอให้บอกเถอะ โยมยินดีจะถวายทั้งสิ้น ที่สามารถจะถวายได้"

"อาตมาพิจารณาดูแล้ว เห็นโยมพี่ทั้งสอง เรียนสำเร็จแล้ว ก็มีความรู้ที่จะทำการค้าขายเจริญก้าวหน้าต่อไป ส่วนโยมพ่อและโยมแม่ อายุมากขึ้นแล้วควรจะละความห่วงใยลงเสีย หันมาประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อตัวของโยมเองจะดีกว่า โยมพ่อโยมแม่จะทำได้หรือไม่ อาตมาขอเพียงแค่นี้แหละ

และการที่อาตมาบวชมานี้ โยมจะได้บุญกุศลก็เพียงเล็กน้อย ไม่สามารถจะพาโยมไปสวรรค์นิพพาน เพื่อความพ้นทุกข์ได้ โยมจะต้องขวนขวาย พากเพียรพยายามปฏิบัติเอาด้วยตัวของโยมเองทั้งสิ้น

บุญกุศลที่โยมทำมาแล้วในอดีตชาติ ได้ส่งผลให้โยมมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าผู้อื่น มีลูกที่ดีอยู่ในโอวาททุกคน แต่บุญในอดีตชาตินั้น ย่อมหมดลงได้ ถ้าไม่สร้างสมทำเพิ่มขึ้นอีก

ทาน โยมก็ได้ทำมาดีแล้ว ศีล โยมก็รักษาดีแล้ว แต่บุญที่ยิ่งใหญ่เหนือกว่าทานกว่าศีลก็คือ สมาธิภาวนา ซึ่งจะเป็นทางเอาตัวรอด พ้นจากทุกข์ ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดนับไม่ถ้วนชาติอีกต่อไป"

โยมพี่ชายได้ถามว่า "ท่านคิดว่าพี่สองคนจะดำเนินกิจการต่อไปได้หรือ"

"โยมพี่ทั้งสอง ก็เรียนกันมาทางค้าขาย ไม่เห็นจะมีปัญหาอะไร ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไข ก็จะทำให้กิจการก้าวหน้าไปกว่าเดิมเสียอีก โยมพี่ชายนะไม่ต้องวิตกอะไร อีก ๕ ปีข้างหน้า ก็จะได้แต่งงาน มีผู้มาช่วยการงานดีขึ้น ขอให้รักษาความดี ความซื่อสัตย์เอาไว้ให้มั่นคง

ส่วนโยมพี่หญิง ขอบอกให้รู้ว่า เกิดมาไม่มีเนื้อคู่กับเขาหรอก เพราะอดีตเป็นนักบวช ถึงเวลาพอสมควรก็จะหันหน้าเข้าวัด"

ที่สุด โยมพ่อโยมแม่ทั้งสองก็รับปากจะขอปฏิบัติธรรม ตามที่อาตมาขอบิณฑบาต แต่จะไม่เข้าวัดถือบวชระคนด้วยหมู่คณะ จะไปอยู่บ้านสวน ซึ่งมีความสงบดีพอสมควร แล้วค่อยปฏิบัติไป

อาตมาก็บอกว่า "ไม่จำเป็นจะต้องเข้าวัดเพื่อถือบวช เป็นอุบาสก อุบาสิกา อยู่กับบ้านก็ปฏิบัติธรรมสมาธิได้ ความเป็นอยู่ก็ไม่ต้องห่วงใยอะไรแล้ว เพียงตั้งใจปฏิบัติก็จะถึงความสุขได้"

ในพรรษานั้น ก็ได้ช่วยท่านมหาจำเริญแบ่งเบาภาระในการสอนนักธรรม ซึ่งตอนนี้ก็มีพระนักธรรมเอก และเปรียญ ๓, ๔ ประโยค อีกสองรูป มีผู้เข้ามาบวชเรียนมากขึ้น ก็พอดีช่วยกันได้

อาตมาได้ชักจูงภิกษุสามเณรที่บวชเก่า และบวชใหม่ให้หันมาปฏิบัติธรรมสมาธิ ควบกับการเรียนปริยัติไปด้วย แต่แรกก็มีวอกแวก หละหลวม ไม่เอาจริงกันบ้าง อาศัยที่คอยตรวจสอบวาระจิต ใครคิดอะไร ก็คอยทักท้วงให้รู้ว่าที่คิดอย่างนั้น อาตมารู้นะ หรือใครไปทำ อะไรที่ไหน ก็บอกได้หมด

จนภิกษุสามเณรภายในวัดแปลกใจว่า อาตมารู้ได้อย่างไร ก็ได้แต่บอกว่า ถ้าภิกษุสามเณรตั้งใจปฏิบัติ ก็สามารถจะรู้เห็นเช่นอาตมาได้ จึงไม่มีใครหลีกเลี่ยง ตั้งใจปฏิบัติกันดี

พรรษาแรก ถึงวันธรรมสวนะ ๑๕ ค่ำ อาตมาก็ได้รับมอบจากหลวงพ่ออาจารย์ให้สวดปาติโมกข์ตลอดพรรษา

๑๘. แสวงวิเวกตามลำพัง

ครั้นออกพรรษาแล้ว อาตมาได้อยู่ช่วยจนภิกษุสามเณรเข้าสอบธรรมที่สนามหลวงจนเสร็จ จึงได้กราบลาหลวงพ่ออาจารย์ ออกธุดงค์ แสวงวิเวกไปตามลำพังต่อไป

ตอนแรก ท่านมหาจำเริญ และภิกษุ ๓ รูป ที่ไปปฏิบัติอยู่ในป่าช้า จะขอตามไปด้วย แต่หลวงพ่ออาจารย์ทักว่า

"ปฏิบัติอยู่ที่วัดไปก่อนเถอะ ยังไม่ถึงเวลาจะไป การออกธุดงค์ต้องมีจิตที่แก่กล้ากว่านี้"

ท่านมหาจำเริญบอกว่า

"ไปกับท่านคงจะช่วยคุ้มครองให้ได้"

หลวงพ่ออุปัชฌาย์บอกว่า

"ได้นะได้หรอก แต่จะไปเป็นกังวลเปล่าๆ ที่ว่ายังไม่ถึงเวลา ก็เพราะบารมียังไม่พอ อาจจะเกิดอันตรายได้ จึงไม่อยากให้ไป หากอยู่ก็จะได้ช่วยกันทางนี้"

เมื่อครูอาจารย์ทักท้วง ก็ไม่มีใครกล้าขัดขืน เพราะต่างก็รู้คุณพิเศษของท่านเป็นอย่างดี

ออกธุดงค์แต่ลำพังคราวนี้ ไม่ได้ย้อนกลับวัดตอนใกล้เข้าพรรษา และไม่ได้ไปขอจำพรรษาที่วัดไหนเลย

พอเข้าพรรษาก็อธิษฐานเข้าพรรษาอยู่ในถ้ำใดถ้ำหนึ่งจนครบ ๓ เดือน แล้วออกธุดงค์ต่อไป โดยมากก็วนเวียนอยู่แถบจังหวัดเลย และ จังหวัดเพชรบูรณ์ เข้าไปอยู่ในป่าลึกๆ ไกลผู้คน เวลาต้องการอาหาร ซึ่งหลายๆ วันสักครั้งอยากจะโปรดหมู่บ้านไหน ก็ไปด้วยการอธิษฐาน ชั่วขณะหนึ่งก็ไปถึงชายป่าใกล้หมู่บ้าน แล้วจึงเดินเข้าไป นับว่าไปมา สะดวกรวดเร็ว ไม่ลำบากอะไร

ชาวบ้านบางคนก็ถามว่า ท่านพักอยู่ที่ไหน ก็ได้แต่ตอบว่า อยู่ไกล โยมเดินทางวันหนึ่งไม่ถึงหรอก ซึ่งชาวบ้านก็ได้แต่แปลกใจ

ส่วนมากการเดินธุดงค์นั้น อาตมาแสวงวิเวกเรื่อยไป จากภาคกลาง ขึ้นภาคอีสาน ตัดขึ้นภาคเหนือ แล้วลงไปภาคใต้

เมื่อบำเพ็ญสมาธิภาวนากล้าแข็งขึ้น ตาทิพย์และหูทิพย์ที่ได้มาแต่เด็กๆ ก็เห็นได้กว้างไกลยิ่งขึ้น อยากเห็นที่ไหน นั่งอยู่กับที่ก็ได้เห็นทะลุปรุโปร่งแจ่มแจ้ง เป็นการรู้เห็นแบบปัจจัตตังเฉพาะตัว ซึ่งไม่สามารถจะอธิบายให้ผู้อื่นเห็นตามได้ นอกจากเขาจะได้ปฏิบัติด้วยตนเอง

คำว่า "พุทโธ" ซึ่งเป็นบทภาวนาเบื้องต้น เป็นของดีอันประเสริฐ เป็นทางให้ไปสู่ความเป็นผู้รู้ คือรู้แจ้งในธรรมทั้งปวง เป็นทางให้ไปสู่ความเป็นผู้ตื่น คือ ตื่นจากกิเลสตัณหาที่ห่อหุ้มชีวิตอยู่ปราศจากนิวรณ์ทั้ง ๕ ตื่นตัวตื่นใจอยู่ทุกขณะ เป็นทางให้ไปสู่ความเป็นผู้เบิกบาน เพราะปราศจากความยึดมั่นถือมั่นเป็นตัวเราของเรา ดังที่อาตมาได้สัมผัสอยู่

แต่ชาวโลกนั้นเกิดมามีกรรมมีเวร มีอวิชชาครอบงำอยู่ ใครจะมาแนะนำชักจูงว่า ลองทำสมาธิเสียบ้างซิ เขาก็จะหลีกเลี่ยง อ้างว่าไม่มีเวลาบ้าง ใจไม่สงบบ้าง มีเรื่องยุ่งยากกับการงานครอบครัวบ้าง ซึ่งล้วนแต่เป็นข้ออ้างของกิเลสตัณหา โลภ โกรธ หลง ยึดนั่น ติดนี่ ซึ่งเป็น อวิชชาทั้งสิ้น

นับว่าชาวโลกส่วนมากเป็นผู้น่าสงสาร แต่ใครจะไปฉุดรั้งผลักดันเขาได้อย่างไร เมื่อเขาไม่เคยนึกสงสารตนเองเลย

สงครามในซีกโลกต่างๆ ทำให้ต้องฆ่ากัน ทำลายล้างกัน โดย ไม่มีสาเหตุจำเป็นเลย ก็เพราะอวิชชานี้ ทำให้ไม่รู้บุญรู้บาป รู้ผิดรู้ถูก ไปเที่ยวยึดถือเอาสิ่งภายนอกเข้ามาทำลายตน

นี่ก็พูดไปตามเนื้อผ้าหยาบๆ ของชาวโลก อาตมาไม่วุ่นวายเดือดร้อนด้วย เพราะได้ละวางแล้ว จิตที่อยู่เหนือทุกขเวทนา สุขเวทนา มันเห็นแต่ว่าสิ่งใดเกิดขึ้นสิ่งนั้นย่อมดับไป จะเกิดหรือดับก็เป็นไปตามสมมติ เป็นไปตามธรรมดา จะต้องเป็นไปเช่นนั้น ไม่มีใครจะไปเปลี่ยนแปลงได้ เว้นแต่ยังไม่สิ้นกรรม สิ้นวาระ ก็แก้ไขปัดเป่ากันไป

อาตมาเบิกบานด้วยสุขวิหารธรรม อยู่ตามป่าตามถ้ำ เป็นเวลาถึง ๕ ปี หรือ ๕ พรรษา เพลิดเพลินการเสวนาธรรมกับครูบาอาจารย์ ที่ธุดงค์อยู่ในป่า ทั้งที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ และจิตวิญญาณที่เป็นอมตะ ซึ่งมีอยู่มากมาย

ธรรมเหล่าใดที่ยังข้องใจสงสัยอยู่ ท่านเหล่านั้น ก็ให้อรรถาธิบายให้กระจ่างขึ้น ตามภูมิปัญญาของท่าน

ผู้ที่ไม่เชื่อว่าในโลกนี้ยังมีพระอรหันต์ เพราะเขาไม่เห็น แต่ความจริงแล้ว พระอรหันต์มีอยู่นับไม่ถ้วน บางท่านก็เป็นพระอรหันต์แบบสุขวิปัสสโก ยินดีพอใจซุ่มซ่อนอยู่เงียบๆ ท่ามกลางป่าดงพงลึก บางท่านก็เป็นพระปัจเจกพุทธ บางท่านก็ทรงฤทธิ์อภิญญา แสดงปาฏิหาริย์ต่างๆ เล่นแก้รำคาญ เป็นที่เบิกบานใจของท่าน ปาฏิหาริย์เหล่านี้ เป็นสิ่งที่สำเร็จด้วยจิต คิดจะให้เป็นอย่างไร ก็เป็นขึ้นมาอย่างนั้น ไม่ต้องอาศัยเวทมนตร์คาถา แบบไสยศาสตร์ ท่านเหล่านี้ท่านแสดงธรรมได้ สอนได้ แต่ท่านไม่ทำ เพราะไม่ได้บำเพ็ญบารมีมาทางนี้

ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก ที่สมัยเป็นมนุษย์ปฏิบัติธรรมอยู่ แล้วกายทิพย์ถอดจากร่างไปโดยไม่รู้ตัว เมื่อกายทิพย์ออกไปแล้ว ก็เพลิดเพลินท่องเที่ยวไปในแดนสวรรค์ชั้นต่างๆ เมื่อสติไม่กล้าแข็งพอ ไปหลงติดอยู่กับวิมานนางฟ้าทำให้ลืมเวลาอันสั้นของเมืองมนุษย์ ครั้นคิดกลับเข้าร่าง ร่างก็เน่าเปื่อยหรือเขาทำการเผาไปแล้ว จึงต้องท่องเที่ยวเร่ร่อนไป จะไปเกิดก็เกิดไม่ได้ เป็นพวกนอกบัญชีที่ยังไม่ถึงอายุขัย

การที่กายทิพย์จะออกไปนั้น เป็นการออกแบบไม่รู้ตัว สติไม่แก่กล้าพอที่จะตามรู้การไปของกายทิพย์ ฉะนั้นผู้ปฏิบัติสมาธิ จึงควรทำสมาธิของตนให้แก่กล้า เพื่อจะได้มีสติรู้เท่าทันอย่างสมบูรณ์ จะได้ไม่หลงเพลิดเพลิน จนลืมการกลับสู่ร่างเดิม และจะไม่กลายเป็นกายทิพย์เร่ร่อน สัญจรไปมาอยู่มากมายในขณะนี้

๑๙. สร้างศรัทธาด้วยญาณหยั่งรู้

หลังจากแน่ใจว่า การปฏิบัติธรรมจะไม่ย้อนกลับไปเป็นทางของกิเลสตัณหา มีแต่เดินไปข้างหน้า ข้ามพ้นชาติชรามรณะทุกข์ไปแล้ว อาตมาจึงกลับสู่วัดเดิม หลวงพ่ออาจารย์และมหาจำเริญยังอยู่ หลวงพ่ออาจารย์ ท่านชราลงไปมาก แต่ก็ยังมีราศีผ่องใส การออกบิณฑบาตเป็นวัตร ซึ่งเป็นธุดงค์ข้อหนึ่ง ท่านก็ยังปฏิบัติอยู่ ทั้งที่ลูกศิษย์ลูกหาชาวบ้าน เขาขอร้องให้หยุดได้แล้ว ท่านว่าสังขารยังใช้ได้อยู่ ก็ต้องใช้เขาไปก่อน

ท่านทั้งสองได้ช่วยกันพัฒนาวัด ให้เจริญขึ้นเป็นอันมาก โดยเฉพาะท่านมหาจำเริญนั้น เมื่อศิษย์ที่ได้นักธรรมเปรียญมีมากขึ้น ก็ทำให้ว่างมือในการสอนไปได้ หันมาปฏิบัติและพัฒนาอย่างเต็มที่ ทางถาวรวัตถุก็ได้บูรณะซ่อมแซมโบสถ์ศาลาให้ดีขึ้น ทางโรงเรียนปริยัติก็มีผู้มาบรรพชาอุปสมบทเพิ่มขึ้น แม้ฆราวาสก็มาเรียนและสมัครสอบได้ ส่วนสำนักกรรมฐานก็ได้จัดขึ้นเป็นสัดส่วนตามความมุ่งหมายของหลวงพ่ออาจารย์ มีศาลาฝึกปฏิบัติธรรม แล้วก็มีกุฏิสำหรับพระเณรปฏิบัติธรรม ประมาณ ๓๐ หลัง

ส่วนของอุบาสกอุบาสิกานั้น ก็ได้จัดที่ไว้ให้เป็นสัดส่วน อุบาสกอุบาสิกาบางคนมาอยู่ปฏิบัติธรรม ก็มาสร้างเรือนเล็กๆไว้ อาศัยปฏิรูปตามใจชอบ เมื่อสร้างขึ้นแล้ว เจ้าของเลิกราไป ผู้อื่นก็เข้ามาพักปฏิบัติแทน สลับกันไปอย่างนี้

เมื่ออาตมากลับถึงวัด หลวงพ่ออาจารย์กับท่านมหามีความยินดีมาก เพราะท่านหวังว่าอาตมาจะมาช่วยกันอีกแรงหนึ่ง ญาติโยมที่มาจากที่อื่นในระยะหลังๆ ไม่มีใครรู้จักอาตมาเลย แต่นั่นไม่ใช่เรื่องสำคัญ คุณวิเศษที่มีอยู่ในตนต่างหาก ที่จะช่วยเขาได้

พระหนุ่มบวชได้ ๕ พรรษา แต่แรกก็ไม่มีใครศรัทธา เพราะเขาเห็นแต่ร่างกาย แต่จิตนั้นเขาเห็นไม่ได้ จะประภัสสรเพียงใดเขาก็ไม่รู้

เมื่อเริ่มต้นการสอนครั้งแรก อาตมาจึงจำเป็นต้องแสดงให้เขารู้ว่า ใครคิดอะไรอยู่ ทั้งที่เกี่ยวกับตัวเขาเอง หรือตัวอาตมา สร้างความแปลกใจให้โยมไปตามๆ กัน บางทีก็ทักไปถึงทางบ้าน ที่โยมกำลังเป็นห่วงอยู่

"โยมมาวัดทำไม ลูกสาวคนโตกำลังป่วยอยู่ มาแล้วก็มีความห่วงกังวล ทำจิตให้สงบไม่ได้"

โยมถามว่า "ท่านรู้ได้อย่างไรคะว่า ลูกสาวกำลังป่วย"

"รู้อย่างไรก็ช่างเถอะ แต่อยากจะเตือนว่า ไม่ต้องวิตกกังวล ทำจิตให้สงบ ปล่อยวางความห่วงใยให้หมด เวลานี้ลูกสาวโยมหายป่วยแล้ว"

"จะเป็นไปได้อย่างไรเจ้าคะ เขาป่วยมาเป็นปี รักษาเท่าไรก็ไม่ดีขึ้น หมอที่มารักษานั้นนับไม่ถ้วนแล้วเจ้าค่ะ"

"นั่นแหละหายแล้ว กลับไปนี้ โยมไปทำสังฆทาน อุทิศส่วนบุญกุศลให้เจ้าเวรนายกรรมเขาเสีย คนเรายังไม่ถึงเวลาตาย ถึงเวลาจะหายมันก็หายเอง ถ้าโยมอยากรู้ว่าลูกสาวหายอย่างไร ก็ไปถามลูกสาวดู"

วันต่อมา โยมท่านนั้นมาพร้อมด้วยลูกสาว พอเห็นอาตมาเข้า ก็ตรงเข้ามากราบ พูดว่า

"หากไม่ได้อาจารย์ไปช่วยรักษา ลูกคงนอนซมอยู่อย่างนั้น"

แล้วหันไปบอกมารดาว่า

"อาจารย์รูปนี้แหละค่ะ ท่านไปรักษาลูกที่บ้าน"

ทุกคนในที่นั้น ต่างแปลกใจไปตามๆกัน บางคนซักว่า

"ท่านไปรักษาแม่หนูตั้งแต่เมื่อไร"

"เมื่อวานตอนบ่ายๆแหละจ้ะ"

"เอ๊ะ เมื่อวานตอนบ่าย ท่านก็อยู่ที่นี่ จะไปรักษาได้อย่างไรกัน"

"ฉันก็ไม่ทราบเหมือนกัน ที่ทราบก็คือท่านไปรักษาฉันจริงๆ จำท่านได้แม่นยำ พอมาเห็นก็จำได้"

"ท่านไปรักษาอย่างไร"

"ฉันกำลังนอนลืมตาอยู่บนเตียง อยู่ๆ ท่านก็มายืนอยู่ หลับตาพนมมือ พูดอะไรปากขมุบขมิบอยู่พักหนึ่ง แล้วท่านก็ใช้มือโบกจากศีรษะไปหาเท้าสามครั้ง ฉันก็รู้สึกว่าตัวเบาสบาย เหมือนไม่เป็นอะไร ปกติทุกอย่าง อย่างที่เห็นนี่แหละ"

ตั้งแต่นั้น ญาติโยมที่มาปฏิบัติก็พากันศรัทธาเชื่อถือ จะแนะนำ สั่งสอนอะไร ก็ตั้งใจปฏิบัติตาม แต่อาตมาก็ต้องช่วยเหลือชาวบ้าน ทั้งใกล้และไกลมากขึ้น ด้วยกิตติศัพท์มันแพร่กระจายออกไป

สำหรับการช่วยสงเคราะห์ความป่วยเจ็บของชาวบ้านนั้น ก็ไม่มีการให้คนป่วยมารักษากันที่วัด เพราะดูเป็นการเอิกเกริก หรือรบกวนผู้ที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพียงให้ญาติพี่น้องเขามาแจ้งสถานที่อยู่ให้ทราบ และโรคที่เป็นอยู่เท่านั้น เมื่อตรวจดูทางจิตแล้ว เห็นว่าเขามีทางจะหายได้ ก็ส่งจิตไปช่วยรักษาให้ ส่วนที่ไม่มีทางจะหาย ถึงเวลาหมดอายุแล้ว ก็จะบอกไปตามที่มองเห็น

บางรายเจ้าเวรนายกรรมเขากำลังมาทวงถาม ขืนไปรักษา เขาก็จะต่อว่า หาว่าขัดขวางทางกรรมที่เขาจะได้รับการชดใช้ ในกรณีเช่นนี้ ก็ต้องถามความพอใจของเจ้าเวรนายกรรมดูก่อนว่า ถ้าจะทำสังฆทานอุทิศกุศลให้เขาได้ไปผุดไปเกิด เขาจะยอมอโหสิกรรมให้หรือไม่ เพราะการจองเวรจองกรรมกันอยู่เช่นนี้ ไม่มีทางที่จะหมดเวรหมดกรรม จะต้องผลัดกันรับผลกรรมอีกร้อยชาติพันชาติ ถ้าเขาไม่ยอม ก็ไม่มีทางจะช่วยกันได้ นอกจากให้คนไข้อโหสิกรรมเจ้าเวรนายกรรมให้หมด จะได้ดับชีวิตลงโดยไม่ยึดติดอาฆาตมาดร้ายกันต่อไป แต่ส่วนมากเขาก็ยอม เมื่อเขายอม คนไข้ก็หายวันหายคืน ไม่ต้องรักษาอะไรกันมาก

บางคนป่วยเพราะธาตุในกายขาดไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ใช้พลังจิต เสริมธาตุที่ขาดให้สมบูรณ์สม่ำเสมอกับธาตุอื่น เขาก็จะหายเป็นปกติในไม่ช้า พลังจิตที่ว่านี้ ได้อาศัยกสิณเข้าช่วย ขาดธาตุใดก็เสริมธาตุนั้น เขาก็จะหายเจ็บป่วย

แต่มีข้อแม้ว่า เมื่อหายแล้วเขาจะต้องมาฝึกทำสมาธิอย่างน้อย ๗ วัน ครั้นมาฝึกแล้ว ส่วนมากเขาก็จะยินดีปฏิบัติต่อไป เพราะได้รู้รสแห่งความสงบ ได้รู้ความจริงของชีวิตที่ต้องเจ็บป่วยก็เนื่องจากกรรมที่ได้ กระทำมาในอดีต หรือความไม่เที่ยงแห่งสังขาร ซึ่งเกิดขึ้นแล้วก็จะต้อง แก่ ต้องเจ็บเป็นธรรมดา ความตายจะมาถึงเมื่อไร ไม่อาจรู้ได้ จึงควรอยู่ในความไม่ประมาท รีบสร้างสมแต่ความดี มีการให้ทาน รักษาศีล ทำสมาธิ อันจะทำให้เกิดปัญญามองเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นสิ่งที่จะต้องเกิดต้องมี แก่ทุกผู้ทุกนาม

บางทีเขาไม่ได้มารักษา ใช้ดวงตามองไปเห็นว่า เขาพอจะมีชีวิตทำคุณงามความดีต่อไปได้ ก็จะไปช่วยรักษาให้หายแล้วเขาก็จะตามมาหาจนถึงวัด

ทั้งหมดที่อาตมาได้สงเคราะห์ชาวบ้าน ทั้งที่อยู่ใกล้และไกล ล้วนกระทำไปด้วยจิตเมตตาอย่างเดียว ไม่มีสินจ้างรางวัล หรือเรียกร้องค่าครูค่ารักษาใดๆ ทั้งสิ้น บางคนที่เขามีฐานะดี หายเจ็บป่วยแล้ว ก็เอาเงินทองข้าวของมาถวายเป็นอันมาก แต่อาตมาก็ไม่รับ เพราะไม่มีความจำเป็น ที่ต้องรับหรือต้องใช้ อาหารบิณฑบาตไปรับมาแล้ว ก็ฉันหนเดียว ยังเหลือเสียอีก อย่างวันพระก็เหลือมาก จึงเอาของเหลือจากพระเณร รูปอื่นๆ มารวมกัน ยกไปให้เด็กๆ ที่โรงเรียน

หากมีใครจะทำบุญจริงๆ ก็ให้เอาไปบริจาคสร้างโบสถ์ สร้างศาลา สร้างกุฏิ ทำสังฆทานอุทิศให้เจ้าเวรนายกรรมและเป็นบุญสะสมของตนเอง จึงมีผู้ศรัทธาเอาปัจจัยมาช่วยวัดมากขึ้น และถ้ามีเหลือ ก็แบ่งเอาไปช่วยวัดอื่นๆที่ขัดสนบ้าง โดยเฉพาะอาหารแห้ง อาหารกระป๋อง ข้าวสาร มีมากจนไม่รู้จะเอาไปไหนหมด ก็ได้เจือจานแบ่งปันไปทางวัดที่กันดาร

อาจารย์เจ้าอาวาสและภิกษุสามเณรที่ได้รับการแบ่งปัน ท่านก็มาคิดว่า ทำไมวัดที่อาตมาอยู่ จึงมีผู้มาทำบุญมากมาย ส่วนวัดของตนกลับไม่มีใครสนใจ ทั้งที่เป็นวัดในพระพุทธศาสนาอย่างเดียวกัน บางวัน อาหารบิณฑบาตก็ไม่พอขบฉัน พระเณรที่ทนลำบากไม่ไหว ถ้าไม่สึกหาลาเพศไป ก็จะต้องหาทางไปอยู่วัดอื่นที่ดีกว่า

ปัญหานี้ มักจะเกิดขึ้นกับวัดต่างๆ ทั่วราชอาณาจักรไทย ทำให้พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่กระจายออกไปสู่พุทธบริษัทอย่างทั่วถึง วัดไหนมีพระดี สร้างศรัทธาให้ประชาชนได้ พุทธบริษัทก็จะไปรวมอยู่ด้วยเป็นกระจุก วัดไหนไม่มีพระดีที่จะสร้างศรัทธาแก่ประชาชน ก็ได้แต่เป็นหลวงตาเฝ้าวัดไปตามๆกัน และมีอยู่เป็นส่วนมากเสียด้วย

คำว่าพระดีนั้น บางทีก็ดีไม่จริง ดีอย่างปลอมๆ กลายเป็นนักธุรกิจ หาเงินเข้าวัดบ้าง เข้าตัวเองบ้าง ร่ำรวยจนต้องสึกหรือให้เขาจับสึกไปก็มี พระที่เป็นพระแต่ผ้าเหลืองเครื่องหมาย แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติอยู่ในพระธรรมวินัย แอบอ้างผ้าเหลืองหากินก็มีอยู่เป็นอันมาก ทำให้ศาสนาเสื่อม ทำให้ประชาชนท้อแท้ ไม่ยอมเข้าวัด เป็นอุปสรรคขัดขวางการสร้างสมคุณความดีของเขา

สภาพความจริงดังกล่าวนี้ เป็นปัญหาใหญ่สำหรับพุทธศาสนา ถึงจะมีผู้รู้มองเห็นกันมาก ก็ไม่ทำให้ผู้มีหน้าที่หาทางแก้ไขอย่างจริงจัง กลับพากันเห็นเป็นเรื่องธรรมดาไป การเกิดการตาย และสิ่งที่ปรุงแต่งสมมติกันขึ้นทั้งนั้นแท้จริงก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่เมื่ออยู่กับชาวโลก อยู่ในแวดวงพระพุทธศาสนา ซึ่งมีคำสอนเป็นสัจธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้มีปัญญา และนับวันจะพากันยอมรับออกไปทั่วโลก ผู้มีหน้าที่ก็จำเป็นจะต้องรู้จักแยกแยะความดีความชั่ว ว่าชอบด้วยธรรมวินัยหรือไม่ และควรจะรักษาสัจธรรมนั้นไว้อย่างไร จึงจะงดงามอยู่ในจิตใจของสาธุชน

จริงอยู่สัจธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นของเกิดขึ้นมีอยู่ ไม่ว่าใครจะทำอย่างไร สัจธรรมก็คงเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดไป แต่การเข้าถึงนี้ซิ มหาชนจะเข้าถึงสัจธรรมได้หรือไม่

สังคมชาวโลกของเรา แม้จะเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุ จนเกินความจำเป็น ก็จะอยู่ด้วยวัตถุอย่างเดียวไม่ได้ เพราะมนุษย์ชาวโลกยังมีความคิดจิตใจ ที่จะต้องพึ่งพิงอาศัยอยู่ ความคิดจิตใจดังกล่าวนี้ แยกแยะออกได้เป็นสองฝ่าย คือฝ่ายสร้างและฝ่ายทำลาย

ฝ่ายสร้าง ก็คือคุณงามความดี ความมีสามัคคีเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสัจธรรมฝ่ายสัมมาทิฐิที่จะทำให้สังคมชาวโลก อยู่กันได้ด้วยความสงบสุข

ส่วนฝ่ายทำลายนั้น ก็คือความชั่วร้าย ความคิดเบียดเบียน แย่งชิงผลประโยชน์ ฆ่าฟันกัน เป็นการตัดสินกันขั้นสุดท้าย ก็เป็นสัจธรรมเหมือนกัน ที่เป็นฝ่ายมิจฉาทิฐิ หรือพูดง่ายๆ ก็คือความดี กับความชั่ว

เจ้าความดีกับความชั่วนี้ ในโลกมนุษย์เรามันก็มีอยู่ทั้งสองอย่าง ขึ้นอยู่กับว่าอย่างไหนจะมีมากกว่ากัน เวลานี้โลกสงบสุขก็เพราะมีความดีอยู่มากกว่าความชั่ว เมื่อใดความชั่วมากกว่าความดี โลกก็จะสงบอยู่ไม่ได้ มนุษย์ก็จะฆ่าฟันทำลายกัน จนเกิดกลียุคด้วยอานาจของ กิเลสตัณหา โลภะ โทสะ โมหะ

พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนว่า ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า หรือถ้ามันมีอยู่ ก็ต้องคอยชำระล้างขจัดปัดเป่า ให้มันเบาบางหรือหมดไป ด้วยการรักษาศีล บำเพ็ญภาวนาสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในการดำเนินชีวิตของคนเรา เมื่อละความชั่วก็ต้องไปทำความดี รักษาความดีให้มากขึ้น เพื่อให้โลกร่มเย็นสงบสุข

ด้วยเหตุนี้ สัจธรรมที่เป็นฝ่ายสัมมาทิฐิ จึงจะเป็นที่เราจะต้องระวัง รักษาป้องกันไม่ให้ความชั่วเข้ามาทำให้เสียหาย ทำลายความเชื่อหรือ ศรัทธาของผู้ที่จะทำความดีให้ย่อยยับไป เพราะการทำความดี ต้องอาศัยศรัทธาเป็นพื้นฐาน ศรัทธาในสิ่งที่ถูกที่ควร ศรัทธาในข้อวัตรปฏิบัติ ที่จะทำให้จิตใจตั้งอยู่ในความดี และศรัทธาเมื่อปฏิบัติตามแล้ว จะเป็นประโยชน์สุขแก่ตน

การที่มนุษย์สังคม จะทำความดีโดยอาศัยศรัทธาเป็นพื้นฐานเช่นนี้ ผู้มีหน้าที่จึงจำเป็นจะต้องหาทางแก้ไข อย่าให้วัดสักแต่เป็นวัด อย่าให้พระสักแต่ว่าเป็นพระ ภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ของพระบรมศาสดา จะต้องรักษาศรัทธาของพระชาชนเอาไว้ ด้วยการปฏิบัติอยู่ในธรรมวินัย มีศีล สมาธิ ปัญญา ให้มหาชนศรัทธาอย่างทั่วถึง

อาตมาพูดอย่างตรงๆ เพื่อให้เอาไปคิด อันที่จริงพระตามชนบท ห่างไกลความเจริญ ท่านก็มาจากชาวไร่ชาวนา พื้นฐานความรู้ก็ไม่มากไปกว่าชาวไร่ชาวนาเท่าใดนัก แม้ท่านจะศรัทธาเข้ามาบวชในพระศาสนา แต่โอกาสที่จะหาความรู้ในทางปฏิบัตินั้นยังมีน้อยอยู่ ท่านจึงไม่สามารถจะปฏิบัติถูกต้องได้ นอกจากทำไปตามประเพณีที่เขานิยมกัน ประเพณีบางอย่างไม่ชอบด้วยธรรมวินัย แต่เขานิยมมาเก่าก่อน อย่างพระเณรทางเหนือ ฉันข้าวเย็นได้ ซ้ำร้ายถึงกับไปร่วมสำรับกับโยมที่บ้าน โยมเองตอนบวชก็ประพฤติเช่นนี้ จึงพากันคิดว่าไม่ผิด เพราะสมัยปู่ก็ทำกันมาอย่างนี้ ท่านยังหาว่าพระที่ไม่ฉันข้าวเย็นเป็นบาป เพราะทรมานตนเองให้เกิดทุกข์

เมื่อมีปัญหาเช่นนี้ หลวงพ่ออาจารย์ ท่านมหาจำเริญ และอาตมาจึงมาปรึกษากันว่า ควรจะทำอย่างไร ก็เห็นว่าจะเริ่มต้นกับวัดที่อยู่ใกล้ๆ ก่อน โดยเฉพาะวัดในเขตตำบลที่หลวงพ่ออาจารย์เป็นเจ้าคณะตำบลอยู่ ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๑๐ กว่าวัด ตามปกติก็มีภิกษุสามเณรในเขตตำบล มาเรียนนักธรรมบาลีกันอยู่แล้ว แต่ความสำคัญ ขึ้นอยู่กับเจ้าวัดซึ่งเป็นประธานสงฆ์ เป็นผู้นำของชาววัดและชาวบ้าน จะต้องเป็นแบบฉบับให้ได้เสียก่อน

ความคิดในการปฏิบัติ ในศีล สมาธิ ปัญญา ได้แพร่ออกไปบ้างแล้ว ภิกษุสามเณรที่มาเรียนนักธรรมบาลี ก็ได้มีชั่วโมงให้ปฏิบัติกรรมฐานอยู่ด้วย ญาติโยมในตำบลก็สนใจที่จะปฏิบัติกันตามโอกาสที่เขามี ถ้าสมภารเจ้าวัดไม่คิดปฏิบัติเสียบ้าง ต่อไปก็จะไม่มีใครเข้าวัด หมดความเลื่อมใส ท่านจะอยู่ได้อย่างไร

เมื่อเห็นกันเช่นนี้ หลวงพ่ออาจารย์ในฐานะเจ้าคณะตำบล จึงนิมนต์เจ้าอาวาสซึ่งอยู่ในเขตตำบลของท่าน มาชี้แจงทำความเข้าใจ

๒๐. เปิดประตูนรก

เคยมีท่านเจ้าอาวาสหลายแห่ง ได้มาถามข้อสงสัยในความแตกต่าง ระหว่างวัดของท่านกับวัดที่อาตมาอยู่ ก็ได้ให้ข้อคิดไปว่า การที่วัดของท่านขัดสนกันดาร ไม่ค่อยมีผู้สนใจเข้าไปทำบุญให้ทาน ทั้งที่เป็นวัดเหมือนกัน มีภิกษุสามเณรอยู่เช่นกัน สาเหตุก็ขึ้นอยู่กับตัวท่าน และภิกษุสามเณรเอง มักจะย่อหย่อนในธรรมวินัย ไม่ยึดถือศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักปฏิบัติ อยู่กันแบบหลวงตาเฝ้าวัด จึงไม่ทำให้ชาวบ้านเขาเกิดศรัทธาเลื่อมใส พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า ธรรมย่อมรักษาคุ้มครองผู้ปฏิบัติธรรม สาวกของพระตถาคต เมื่อปฏิบัติธรรมอยู่ ย่อมไม่ประสบความอดอยาก ดังนั้นทางที่ถูกที่ควรจึงต้องพากันปฏิบัติธรรม พระธรรม ก็จะเลี้ยงดูเรา

ตอนแรกหลวงพ่ออาจารย์ได้กล่าวว่า

“การเป็นสมณะเพียงการอุปสมบท นุ่งเหลืองห่มเหลือง ท่องเจ็ดตำนาน สิบสองตำนานได้ ให้ศีล อ่านใบลานแล้วเทศน์ให้โยมเขาฟัง จะได้ชื่อว่าเป็นสมณะก็หาไม่ จะต้องปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เคร่งครัดอยู่ในพระธรรมวินัยด้วย ต้องรู้จักรักษาศีลให้บริสุทธิ์ ต้องเจริญสมาธิให้ จิตตั้งมั่น มีสติ เพื่อเกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในธรรมด้วย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นสมณะ เป็นเนื้อนาบุญของชาวบ้านอย่างแท้จริง

การอุปสมบทเข้ามาในพระพุทธศาสนานั้น อย่าคิดว่าบวชตามประเพณี จะได้บุญได้ขึ้นสวรรค์เพียงเท่านั้น ถ้าบวชแล้วมิได้ปฏิบัติตามธรรมวินัย มิได้เจริญสมาธิเพื่อแสวงหาความหลุดพ้นจากกองทุกข์ ก็เท่ากับเราอยู่ในความประมาท มีโอกาสจะลงนรกได้ง่ายนัก ศีล ๕ ที่ท่านเคยให้ชาวบ้านสมาทานนั้น ถ้าเราทำผิดเสียเอง ละเมิดเสียเอง จะเป็นบาปสักแค่ไหน ขอให้รู้ว่าบุญบาปมีจริง นรกสวรรค์มีจริง ทำกรรมสิ่งใดไว้ ย่อมจะได้รับผลของกรรมนั้น พระพุทธศาสนาของเรา ถือกรรมเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าไม่มีการกระทำ ก็จะไม่มีผลอะไรเกิดขึ้น

การเทศน์ธรรมให้ชาวบ้านฟัง หรือตามที่เขานิมนต์ไป ท่านถือว่าเป็นการให้ธรรมเป็นทาน สืบต่อพระประสงค์ของพระบรมศาสดา ท่านจึงใช้คำว่า “โปรดสัตว์” ช่วยผู้อื่นให้เห็นความจริง ไม่มัวเมาอยู่ในกิเลสตัณหา เมื่อโปรดสัตว์ก็ไปหวังผลอะไรไม่ได้ ใครไปหวังโลภอยากได้เครื่องกัณฑ์บูชาธรรมของเขา ก็เป็นบาปถึงตกนรก ไปได้รับทุกข์ทรมานแสนสาหัส ท่านเชื่อไหมว่านรกสวรรค์มีจริง”

หลวงพ่ออาจารย์เงียบไปพักหนึ่ง แล้วหันมาทางอาตมา บอกว่า

“คุณช่วยเปิดนรก ให้ท่านอาจารย์ทั้งหลายเห็นหน่อยซิ เอาแค่พระเทศน์เพื่อหวังลาภ จะได้รับผลอย่างไรก็พอ”

เจ้าอาวาสทุกวัดหันมามองอาตมาด้วยความสงสัย ไม่รู้ว่าจะเปิดนรกอย่างไร จึงได้เรียนกับท่านว่า

“พระคุณเจ้านิมนต์นั่งในท่าสมาธิหลับตาลง ทำจิตให้สงบอย่านึกอย่าคิดอะไรทั้งสิ้น ประเดี๋ยวผมจะเปิดนรกให้ดู”

พระคุณเจ้าทั้งหมด พากันกระทำตาม เมื่อพิจารณาวาระจิตของแต่ละรูปว่าจิตสงบดีแล้ว อาตมาก็เริ่มเปิดนรก ทำให้มโนภาพของพระคุณเจ้าเหล่านั้น เป็นภาพขึ้น

แดนนรกนั้น เป็นสถานที่อันกว้างใหญ่ มองไปทางไหนก็เห็นแต่เปลวไฟ แลบเลียอยู่ทั่วไป จนรู้ได้ถึงความร้อนแรงกว่าไฟใดๆ ที่มีอยู่ในมนุษย์โลกนี้ ควันไฟกระจายไปทั่ว ประดุจหมอกดำและขาวปกคลุมออกไปเป็นระยะไกล ไม่สามารถจะมองเห็นได้ทั่วถึง นอกจากจะเข้าไปใกล้ๆ

ทันใดนั้น ก็เกิดภาพที่ชัดเจนปรากฏเฉพาะหน้า เป็นภาพภิกษุรูปหนึ่งครองจีวรเรียบร้อย ท่าทางสำรวม นั่งอยู่บนธรรมาสน์ปิดทอง ประดับด้วยกระจกสีต่างๆ แวววาวน่าเลื่อมใส ในมือทั้งสองประคองใบลานเทศน์ อยู่ในระดับหน้าอก ปากก็เทศน์ส่งเสียงก้องกังวาน

เพียงชั่วขณะหนึ่ง กลับมีไฟติดพรึ่บขึ้นที่ใบลานธรรม ไหม้จนใบลานธรรมมอดลง แล้วลุกลามไปที่ปาก ที่ตัว ไฟยิ่งลุกโพลงขึ้นจนท่วม แล้วร่างภิกษุนักเทศน์ก็ไหม้ดำ กลายเป็นขี้เถ้ากองหนึ่ง เป็นที่น่าสังเวช สลดใจยิ่งนัก

สักพักหนึ่งกองขี้เถ้า ก็กลับเป็นรูปร่างอย่างเดิมขึ้นมาใหม่ แล้วไฟก็ติดใบลานอีก เป็นเช่นนี้ครั้งแล้วครั้งเล่า นับเป็นหมื่นครั้ง ทุกข์ทรมานสาหัสเพราะไฟลวกเผาให้ปวดแสบ เพราะความโลภในเครื่องกัณฑ์เทศน์ คิดแต่จะให้เขาถวายปัจจัยมากๆ พยายามเทศน์ให้ถูกใจคนฟัง

เพียงความโลภอยากได้กัณฑ์เทศน์ มีผลเห็นปานนี้ ก็ที่พวกอ้างว่าเป็นอุบาสกอุบาสิกา พากันกระทำผิดคิดมิชอบ เช่น ยักยอกเอาเงิน ที่เขาอุทิศถวายสร้างโบสถ์ศาลาไปใช้ส่วนตัว หยิบฉวยเอาของวัดที่ไม่ได้รับอนุญาต และอีกมากมาย จะได้รับผลกรรมสักเพียงไหน

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า “ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า”

ก็ด้วยเหตุนี้ ผลบาปนี้มันน่าสะพรึงกลัวสยดสยองจริงหนอ เรามาบวชแล้ว กินของอันชาวบ้านเขาถวาย หมายจะส่งเสริมให้มีโอกาสปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อเป็นเนื้อนาบุญของเขาแล้ว แต่ไม่ปฏิบัติ จะบาปกรรมสักแค่ไหน เราเป็นผู้ประมาทโดยแท้ ถึงแม้พระพุทธเจ้าจะทรงเมตตา ก็ คงช่วยเราไม่ได้ เพราะเราไม่ช่วยตัวเอง

“พระคุณเจ้า ออกจากสมาธิลืมตาได้แล้ว”

อาตมาบอกด้วยเสียงเรียบๆ อ่อนโยน พร้อมกันนั้นหลวงพ่ออาจารย์ ได้ถามขึ้นว่า

“พระคุณเจ้ารู้สึกอย่างไรบ้าง นรกมีจริงไหม นี่เป็นเพียงเปิดทางให้เห็นเป็นส่วนน้อยเท่านั้น ถ้าท่านพากเพียรปฏิบัติกรรมฐานด้วยตนเอง ก็จะเห็นด้วยตนเองชัดเจนยิ่งกว่านี้”

ท่านเจ้าอาวาสทุกรูปต่างพร้อมใจกันลุกขึ้นนั่งคุกเข่า กราบหลวงพ่ออาจารย์ แล้วหันมาพร้อมกับพนมมือให้อาตมา พูดเหมือนนัดกันว่า

"ต่อไปนี้ กระผมจะขอปฏิบัติพระกรรมฐาน ตั้งมั่นอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา อย่างเคร่งครัด กินข้าวสุกชาวบ้านเปล่าๆ มานานแล้ว บาปคงจะเกาะอยู่เต็มตัว ของหลวงพ่อและท่านอาจารย์ จงสั่งสอนให้พระกรรมฐานแก่กระผมด้วย"

เป็นอันว่า เจ้าอาวาสทุกวัดภายในตำบล ได้พากันหันมาปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ฝึกสมาธิกันจริงจัง ตามความคิดที่ได้คิดกันไว้ อันการปฏิบัติธรรมนี้ ไม่เหมือนวิชาความรู้ที่กำหนดเป็นชั้นเป็นเวลา ชั้นประถมจะสำเร็จในกี่ปี มัธยมจะสำเร็จในกี่ปี มหาวิทยาลัยจะสำเร็จในกี่ปี จะได้รับประกาศนียบัตรหรือปริญญา แสดงว่าเรียนจบแล้ว

การปฏิบัติธรรมย่อมขึ้นอยู่กับความเพียรพยายาม ความมานะ อดทน และวาสนาบารมีที่สร้างสมมาในอดีตชาติ หรือสร้างขึ้นใหม่ในปัจจุบันชาติ บางท่านปฏิบัติวันเดียว หรือ ๗ วัน ๗ ปีจึงสำเร็จ แต่ที่แน่นอน เมื่อปฏิบัติไปโดยติดต่อสืบเนื่อง กล้าเสียสละแม้แต่ชีวิต จะเป็นจะตายก็ไม่ย่อท้อ ไม่เสียดายอาลัยในชีวิต จะช้าหรือเร็วก็ต้องบรรลุผลแน่นอน

พระพุทธเจ้าของเรา ท่านทรงสร้างสมบารมีมาไม่รู้กี่ร้อยกี่พันชาติ แม้ในชาติสุดท้ายจะได้ตรัสรู้สัมโพธิญาณ ก็ต้องใช้เวลาถึง ๖ ปี ยากที่ใครจะทำได้ และไม่มีใครทำมาก่อนเลย แล้วเราจะมาเหยาะแหยะ ไม่เอาจริง จะสำเร็จได้อย่างไร

และเมื่อสำเร็จแล้ว ก็รู้ได้เฉพาะตน จะมาเอายศ เอาเกียรติ เอาโด่งดังก็ไม่ได้อย่างชาวโลก ถ้าเรามีเมตตาปรารถนาจะช่วยเพื่อนร่วมโลก ที่อยู่ในกองทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน ก็เพียงแต่เอาคำสั่งสอน ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ที่ทรงกล่าวไว้ดีแล้ว และเราได้รู้เห็น มาบอกแก่ชาวโลกเท่านั้น

คำสอนนั้นเป็นแต่วิธีการปฏิบัติเพื่อถึงความพ้นทุกข์ ส่วนใครจะเชื่อถือปฏิบัติตามหรือไม่ ก็สุดแต่ตัวเขา เราไม่มีอำนาจใดๆ จะไปบังคับหรือหยิบยื่นผลการปฏิบัติให้แก่เขาได้ การขยายเผยแพร่ธรรมปฏิบัติจึงต้องการเวลา

ธรรมะของพระพุทธเจ้า เป็นธรรมะแห่งอัตตะโน นาโถ คือ ต้องพึ่งตนของตนเอง ช่วยตัวเอง ไม่มีพระเจ้าองค์ใดจะช่วยได้ ไม่ว่าจะจุดธูปเทียนถวายดอกไม้สักการะจนเสียงแหบแห้ง หรือหัวใจจะแตกสลาย จนสายเลือดแทบจะนองแผ่นดิน

ท่านทั้งหลายเอ๋ย ขึ้นชื่อว่าทุกข์นั้น บางทีเราก็มองไม่เห็นว่าเป็นทุกข์ จงพิจารณาการดำเนินชีวิตของตน ให้เห็นเสียก่อนว่า มันเป็นทุกข์อย่างไร น่าเหน็ดเหนื่อยเบื่อหน่ายแค่ไหน ทรมานจิตใจเพียงใด

แม้เห็นแล้ว เรามองว่ามันเป็นเรื่องธรรมดา ทนต่อทุกข์นั้นได้ เราก็คงจะขวนขวายที่จะหาทางขจัดทุกข์ หรือหนีทุกข์ให้พ้นได้ เพราะกิเลส ตัณหา อุปาทาน มันครอบงำให้เห็นเป็นเช่นนั้น

ดังนั้นจะต้องทำจิตให้สงบ ตั้งมั่น ทำจิตให้ว่างเปล่า ให้อยู่เหนือกิเลส ตัณหา อุปาทาน ขันธ์ ๕ ให้ได้เสียก่อน นั่นแหละ จึงจะเห็น ว่า กองทุกข์นั้นใหญ่เท่าภูเขาหลวง เราจะกวาดมันออกไปได้อย่างไร?

การเปิดนรกสวรรค์ ทำให้พระคุณเจ้าของวัดต่างๆ ในตำบล ได้ตระหนักถึงผลบุญผลบาป แล้วน้อมนำให้ท่านเหล่านั้นหันมาปฏิบัติธรรมสมาธิอย่างจริงใจ

วิธีนี้อาตมาจึงเห็นว่า น่าจะเป็นวิธีที่จะเผยแพร่กับคนที่ยังมีจิตหยาบ ไม่เชื่อถือ ให้เขาเชื่อถือได้ อาตมาจึงได้นำมาใช้กับคนอื่นๆ ตามความเหมาะสม

ดังนั้นเมื่อจะชักจูงจิตใจให้เขาเห็นผลแห่งคุณความดี ยินดีในทาน ในศีล ก็ให้เขาได้เห็นภาพสวรรค์วิมาน เทพยดา นางฟ้าที่ได้ไปเสวยสุข เพราะเหตุนั้นๆ

แต่เมื่อจะทรมานคนที่มีจิตใจหยาบ ไม่เชื่อถือพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นมิจฉาทิฐิ เห็นว่าทำบุญแล้วไม่ได้บุญ ทำบาปก็ไม่เกิดผล ตายแล้วไม่ไปเกิดอีก ก็จะแสดงนรกให้เขาเห็นผลกรรมที่เขาได้กระทำขึ้น ก็จะได้รับผลดีตามสมควร

ที่ว่าตามสมควรนั้น ก็เพราะว่าในชาติก่อน บางคนไม่ได้สะสมบุญวาสนามาเลย เป็นสัตว์นรกเพิ่งพ้นโทษมาเกิดใหม่เป็นมนุษย์ในชาตินี้ จิตยังมืดมน ไม่รู้ถูกรู้ผิด ถึงจะแนะนำอย่างไร เขาก็ไม่ยอมรับความเชื่อ เรื่องบุญบาปได้โดยง่าย

ทั้งนี้ก็เหมือนเรือที่สร้างด้วยไม้ เอาเกลือบรรทุกไปจนเต็มลำ ไม้ก็ไม่รู้จักว่ารสเกลือเป็นอย่างไร เป็นพวกมามืดไปมืด เป็นดอกบัวที่อยู่ในโคลนตม นับแต่จะเป็นเหยื่อของเต่า ปู ปลา อย่างเดียว

บางคนพ้นโทษทุกข์จากนรกจากในอดีตชาติมาแล้ว มีบุญหนุนส่งอยู่บ้าง ก็พอรู้ดีรู้ชั่ว แบบหลับๆ ตื่นๆ พอจะสอดแทรกความผิดถูกเข้าไปได้บ้าง

บางคนมีวาสนาบารมีทำไว้จากอดีตชาติดีพอสมควร แต่ยังไม่เต็มเปี่ยม เพียงสะกิดให้รู้ก็ยินดีในการปฏิบัติ บางคนไม่ต้องมีใครสะกิดให้รู้ แต่เมื่อถึงเวลา เขาก็เข้าหาธรรมปฏิบัติได้เอง

๒๑. อดีตชาติคือหลวงปู่ร่างไม่เน่า

เรื่องราวในชีวิตของอาตมาในปัจจุบันชาตินี้ ก็มีตามที่เขียนเล่ามาแล้ว บัดนี้ก็จะเล่าถึงชีวิตในอดีตชาติที่ส่งเสริมให้มารับผลในปัจจุบันดูบ้าง

ตามที่ได้เล่ามาแล้วว่า อาตมาได้เคยไปที่วัดหนึ่งซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่านมหาจำเริญกับท่านมหาเอง และได้ไปพบหลวงปู่ในตู้กระจก นั่งมรณภาพในสมาธิ เนื้อหนังไม่เน่าเปื่อยแต่แห้งไปบ้าง

ขณะนั้นอาตมารู้ด้วยจิตว่า หลวงปู่ในตู้กระจกก็คืออาตมาในอดีตชาติ เมื่อกายทิพย์ออกจากกายธาตุแล้ว ก็มาเกิดใหม่ เป็นตัวของอาตมาเอง

ด้วยจิตอันปฏิบัติมาดีแล้วนั้น ทำให้อาตมามีหูทิพย์ ตาทิพย์ ผิดกับเด็กทั้งปวง เมื่อย้อนไปดูอดีตลึกลงไปอีก จึงรู้ว่าก่อนจะมาเป็นหลวงปู่นั่งอยู่ในตู้กระจกนั้น มีความเป็นมาอย่างไร

หลวงปู่ซึ่งเป็นอดีตชาติของอาตมา ท่านเกิดมาดี ในครอบครัวที่มีศีลธรรม ชอบเข้าวัดถือศีลฟังธรรม ฐานะมีอันจะกิน เลี้ยงดูลูกๆ ซึ่งมี ๓ คนด้วยกันให้เป็นสุขได้

สำหรับหลวงปู่แม้จะเกิดมาในฐานะดี บิดามารดาก็เป็นคนดีมีศีลธรรม แต่ตัวท่านซึ่งเป็นลูกคนสุดท้อง ก็มีร่างกายอ่อนแอ ๓ วันดี ๔ วันไข้ ไป หาหมอที่ไหนรักษา ก็ไม่มีทางดีขึ้น แต่ก็ไม่ถึงกับเจ็บหนัก

เพราะความเป็นคนขี้โรค หลวงปู่จึงไม่ค่อยได้ไปวิ่งเล่นซุกซนกับเพื่อนๆ นอกจากพี่ๆ และมักจะเล่นอยู่แต่ในบริเวณบ้านของตน บางครั้งก็นั่งเงียบสงบอยู่ตามลำพัง เป็นคนช่างนึกช่างคิด

ครั้นโตขึ้นหน่อย อายุถึงเกณฑ์ต้องเข้าเรียน ก็มีกำลังจะไปเรียนได้ บางทีก็ต้องหยุด แต่ก็เรียนได้จนจบชั้นประถม เพราะความอ่อนแอทางร่างกาย จึงได้รับความรักสงสาร และเป็นที่ห่วงใยจากบิดามารดาเป็นอันมาก

หลวงปู่ตอนนั้น มักจะตื่นเช้า เพราะชอบดูตอนมารดาตักบาตรพระที่หน้าบ้านเป็นประจำ เห็นพระห่มผ้าเหลืองเดินเรียงกันมาเป็นแถว จิตใจก็ชุ่มชื่นมีความสุข ทำให้นึกอยากบวชเป็นพระบ้าง ความรู้สึกอยากบวชนี้ นับวันจะเพิ่มมากขึ้น

พอหลวงปู่อายุได้ ๑๘ ปี ค่ำวันหนึ่ง หลวงปู่ก็บอกกับบิดามารดาว่า

"ลูกอยากบวชพระ"

มารดามองหน้าอย่างแปลกใจ เพราะไม่เคยได้ยินลูกพูดถึงเรื่องการบวชมาก่อนเลย ก็ถามว่า

"ลูกเป็นคนขี้โรคอย่างนี้ จะทนอดข้าวเย็นไหวหรือ"

"เรื่องอาหารนี้ บางครั้งลูกเบื่ออาหาร ทำให้ไม่หิวอยู่แล้ว ไปบวชก็คงจะไม่ลำบากอะไร อยู่อย่างนี้ ลูกก็ไม่ค่อยจะแข็งแรง จะช่วยพ่อแม่ทำงานก็ไม่ได้ ทำให้พ่อแม่เป็นห่วงกังวลอยู่เสมอ หากไปบวชแล้ว จะตายในผ้าเหลืองลูกก็ยินดี"

เมื่อบิดามารดาเห็นความตั้งใจแน่วแน่อย่างนั้น ก็ไปหาอาจารย์ที่วัด จะขอฝากให้บวชเณรดูก่อน และได้พาหลวงปู่ไปด้วย

ท่านอาจารย์ที่วัดแห่งนั้น เป็นคนที่มีความรู้ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และเก่งในวิชาอาคมต่างๆ เมื่อท่านนั่งพิจารณาอยู่พักหนึ่ง จึงพูดขึ้นว่า

"ลูกโยมคนนี้ เมื่อบวชแล้วจะไม่สึกนะ โยมเต็มใจหรือ"

มารดาตอบว่า "ก็แล้วแต่วาสนาบารมีของเขา ตัวเขาเองก็บอกว่าขอให้ได้บวช จะตายในผ้าเหลืองก็ยินดีเจ้าค่ะ ดิฉันเป็นห่วงแต่ว่า ร่างกายของลูกไม่ค่อยจะแข็งแรงนัก ขี้โรค สามวันดีสี่วันไข้ จะทนอดอาหารไม่ไหวเท่านั้น"

ท่านอาจารย์หัวเราะ "เรื่องนี้คงไม่เป็นไร บวชแล้วปฏิบัติดี โรคภัยมันจะหายไปเอง"

อีกไม่กี่วันต่อมา หลวงปู่ก็ได้บวชเณรสมตามความตั้งใจ

"สิ่งแรกของการบวชก็คือ ต้องทำจิตใจให้เป็นสมาธิเสียก่อน ส่วน การเล่าเรียนปริยัติธรรม เอาไว้ว่ากันทีหลัง"

แล้วท่านอาจารย์ถามว่า "ตอนบวชนั้น พระอุปัชฌาย์ก็สอนกรรมฐานให้แล้ว เณรจำได้ไหม ที่ท่านบอกเกศา (ผม) โลมา (ขน) นขา (เล็บ) ตะโจ (หนัง) ทันตา (ฟัน) นะ"

"จำได้ขอรับ" หลวงปู่เมื่อครั้งเป็นสามเณรตอบ

"นั่นแหละกรรมฐานบทแรกล่ะ เณรต้องหมั่นพิจารณาไปทีละอย่าง ผมก็เป็นของไม่เที่ยง ขนก็เป็นของไม่เที่ยง เล็บก็เป็นของไม่เที่ยง หนังก็เป็นของไม่เที่ยง ฟันก็เป็นของไม่เที่ยง คือ เปลี่ยนแปลงได้เสมอ เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป

จงพิจารณาว่ามันเกิดขึ้นอย่างไร ดับไปอย่างไร เมื่อพิจารณาอยู่อย่างนี้จิตก็จะค่อยๆ สงบลง จากนั้นจึงใช้องค์ภาวนาว่า พุทโธ พุทโธ อยู่ในใจ จะนั่ง ยืน เดิน นอน ก็ให้นึกถึง พุทโธ เรื่อยไป เณรทำได้ไหม"

"ได้ขอรับ ผมจะทำตามท่านอาจารย์สั่ง"

ท่านอาจารย์บอกว่า "ที่วัดนี้ไม่มีสำนักเรียนปริยัติ ต้องไปเรียนไกลถึงวัดในเมือง อีกอย่างหนึ่ง การเรียนนักธรรมนั้น ต้องปรับจิตปรับใจให้มีพื้นฐานเสียก่อน คือให้มีสมาธิ จึงจะเรียนธรรมะเข้าใจ"

ขณะนั้นหลวงปู่ซึ่งยังเป็นสามเณรอยู่ ก็ได้ปฏิบัติตามอาจารย์อย่างเคร่งครัด เมื่อได้ภูมิจิตภูมิธรรม มีสมาธิมั่นคงจนถึงระดับฌาน ๔ แล้ว จึงหันมาเรียนปริยัติ เริ่มแต่นักธรรมตรี

การเรียนนักธรรมตรีนั้น นอกจากจะเป็นการทดสอบและทบทวน ว่าการปฏิบัติกับปริยัตินั้นตรงกันหรือไม่ หรือมีสิ่งใดคลาดเคลื่อนไปบ้าง ก็ทำให้การเรียนปริยัติ เกิดความเข้าใจทะลุปรุโปร่งไปเป็นอันมาก

ครั้นเรียนจนได้นักธรรมเอกแล้ว ก็นับว่าเพียงพอแล้วสำหรับความรู้ในสมัยนั้น หลวงปู่จึงไม่สนใจที่จะเข้าไปเรียนต่อในกรุงเทพฯ ฝักใฝ่แต่การที่จะปฏิบัติธรรมให้ยั่งยืนไปเท่านั้น

หลังจากอุปสมบทได้ ๕ พรรษาแล้ว หลวงปู่จึงออกธุดงค์ เข้าป่าไปเป็นเวลาช้านาน ได้ท่องธุดงค์ไปทุกภาคของประเทศ ขึ้นเหนือล่องใต้ ไปอีสาน และทางภาคตะวันออก

นอกจากนี้ยังเลยเข้าไปยังป่าชายแดนของพม่า เขมร และวนเวียนอยู่ในประเทศลาว ได้พบครูบาอาจารย์ที่ธุดงค์อยู่ในป่าเป็นอันมาก

นับเป็นเวลาหลายสิบปีที่หลวงปู่ได้ท่องธุดงค์อยู่ในป่า สมดังที่สาวกของพระพุทธองค์ ได้ยึดถือกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลว่า เมื่ออุปสมบทแล้ว ก็ไม่มีญาติในทางโลก แม้แต่บิดามารดาหรือญาติพี่น้อง ก็ต้องถือว่าไม่มี จะมีอยู่ก็แต่ญาติในทางธรรมเท่านั้น

ต่อเมื่ออายุหลวงปู่ย่างเข้าวัยชรา จึงได้ย้อนกลับสู่วัดบ้านเดิม ซึ่งบิดามารดาและพี่น้องบางคนก็ได้สูญหายตายจากไปหมดแล้ว แม้ท่านสมภารที่วัด ซึ่งมีอายุไล่เลี่ยกัน ก็จำกันไม่ได้ ต้องรื้อฟื้นความจำอีกพักใหญ่

หลวงปู่ได้กลับมาอยู่วัดบ้านเดิม อย่างพระลูกวัดธรรมดารูปหนึ่ง เมื่อเห็นว่าทางวัดก็ดี ทางบ้านก็ดี ยังไม่มีความเจริญในการปฏิบัติธรรม ทั้งยังขาดถาวรวัตถุสำหรับวัดอีกเป็นอันมาก โบสถ์ และศาลาที่มีอยู่เดิม ก็ชำรุดทรุดโทรมจนแทบจะใช้การไม่ได้อยู่แล้ว

ดังนั้น หลวงปู่จึงปรึกษากับท่านเจ้าอาวาส ถึงการทำนุบำรุงวัด และการอบรมสั่งสอนชาวบ้าน ท่านเจ้าอาวาสก็เห็นดีด้วย แต่วิตกว่า ชาวบ้านยังยากจน คงยังไม่มีปัจจัยพอเพียงที่จะมาช่วยบูรณะถาวรวัตถุให้สำเร็จได้ ตัวท่านเองก็ไม่มีเกียรติคุณความรู้อะไร เท่ากับเป็นสมภารเฝ้าวัดอยู่เท่านั้น

หลวงปู่ก็บอกว่า "ไม่เป็นไร ขอให้ท่านรับธุระจัดการที่จะทำนุบำรุงให้ดีเท่านั้น ส่วนปัจจัยนั้นอาตมาจะช่วยอธิษฐานจิตให้ ไม่ช้าก็จะมีมาเอง เพราะขึ้นชื่อว่ากุศลแล้ว เริ่มขึ้นที่ไหน กุศลอื่นๆ ก็จะมา รวมตัวกันเอง"

หลังจากนั้น หลวงปู่ก็ร่วมมือกับท่านเจ้าอาวาส แล้วปรึกษาว่า พระเณรภายในวัดนี้จะบวชเฉยๆ แล้วกินนอนไปวันๆ ไม่ได้ ท่องสวดมนต์ เจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน ก็ยังไม่พอ ต้องเรียนปริยัติและปฏิบัติควบคู่กันไป

ต่อจากนี้ไปหลวงปู่จะเอาเวลากลางวันสอนนักธรรม ตอนกลางคืนสอนการปฏิบัติ ทำเช่นนั้นอยู่สองพรรษา ก็ปรากฏว่าพระเณรในวัด รู้จักความสงบและสำรวมอินทรีย์ เป็นเนื้อนาบุญสำหรับชาวบ้าน

ด้วยเหตุนี้ก็ทำให้ญาติโยมเกิดศรัทธาเลื่อมใสมากขึ้น ผู้เฒ่าผู้แก่แม้หนุ่มสาวบางส่วน ต่างก็พากันเข้าวัด ถือศีล ฟังธรรม และปฏิบัติตาม ที่หลวงปู่สั่งสอนอบรมไว้ มีความสบายจิตสบายใจมากขึ้น ใครเจ็บไข้ได้ป่วย มาเอาน้ำมนต์จากหลวงปู่ไปดื่มกิน ก็หายอย่างอัศจรรย์

เมื่อชาวบ้านรอบๆ วัดมีความศรัทธา ไม่ช้าก็กระจายความศรัทธาเป็นวงกว้างออกไป จนถึงตำบลหมู่บ้านใกล้เคียง ถึงอำเภอ จังหวัด จนกระทั่งต่างจังหวัดออกไปถึงกรุงเทพฯ

เมื่อมีผู้ศรัทธาในหลวงปู่มากขึ้น ปัญหาเรื่องปัจจัยก็หมดไป ใครที่ได้รับการรักษาจากหลวงปู่ เมื่อหายจากเจ็บไข้ได้ป่วยแล้ว ก็เอาปัจจัยเอาวัตถุก่อสร้างมาช่วยตามกำลังศรัทธาของตน

ทั้งนี้หลวงปู่ไม่เคยรับปัจจัยด้วยตนเอง ใครถวายก็ให้เอาเข้ากองกลางเป็นเงินทุนก่อสร้าง แม้จะถวายเป็นการส่วนตัว ท่านก็ไม่รับ บอกว่าไม่รู้จะเอาไปทำอะไร เพราะตัวหลวงปู่ก็ฉันเพียงหนเดียว

บางคนคิดว่าหากเอาไทยทานอย่างอื่นมาถวาย คงจะเป็นประโยชน์แก่หลวงปู่ ท่านก็รับ แต่แจกจ่ายไปให้พระเณรหมด ไม่เก็บสะสมอะไรไว้เลย

อีก ๔ – ๕ ปีต่อมา วัดที่ทรุดโทรมใกล้จะพัง ก็กลายเป็นวัดพัฒนา มีโบสถ์ ศาลา หอระฆัง กุฏิสร้างขึ้นใหม่อย่างสมบูรณ์

ส่วนหลวงปู่กลับไปปลูกกุฏิเล็กๆ ทำด้วยไม้ไผ่มุงแฝกอยู่ในป่าช้า กลางวันออกมารับแขกญาติโยมที่ศาลา กลางคืนกลับไปอยู่ในป่าช้าตามเดิม

แม้วัดจะพัฒนาไปครบถ้วนแล้ว ก็ยังมีญาติโยมไปมามิได้ขาด หลวงปู่อยู่โปรดญาติโยมจนอายุกว่า ๙๐ ปี จึงมรณภาพ

การมรณภาพนั้น ท่านมรณภาพขณะอยู่ในสมาธิ และเข้าใจกันว่า ท่านได้ถึงขั้นพระโสดาบันแล้ว เพราะจิตท่านแน่วแน่อยู่ในการปฏิบัติ

เมื่อดับขันธ์แล้วไม่นาน ก็มาจุติในครรภ์มารดาของอาตมา พอเติบโตขึ้นก็เป็นอาตมานี่แหละ ส่วนร่างเดิมในชาติก่อนของอาตมาเป็นอริยบุคคลแล้ว สังขารจึงไม่เน่าเปื่อย

ที่แปลกก็คือ ท่านมหาจำเริญเคยเป็นศิษย์รักของหลวงปู่ เมื่อหลวงปู่มาเกิดเป็นอาตมา ท่านมหาจำเริญก็ยังมีชีวิตอยู่ และได้มีความสัมพันธ์สนิทสนมกันอีก แม้อาตมาจะยังเป็นสามเณรอยู่ ก็สามารถให้คำแนะนำในทางปฏิบัติแกท่านมหาจำเริญได้

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า สังขารร่างกายนั้นเปลี่ยนแปลงได้ แต่จิตยังเป็นดวงเดิม และสืบเนื่องต่อมาในอีกสังขารหนึ่ง เรียกว่าเป็นคนละสังขาร แสดงว่าจิตเป็นของไม่ตาย ยังคงอยู่ตลอด ไม่ว่าจะไปจุติในภพหนึ่งภพใด หรือในสังขารของอะไร สุดแต่ตนได้กระทำมาในชาติที่แล้ว จะผิดกันก็แต่จิตนั้น ซึ่งได้ปรับปรุงขัดเกลาให้เป็นจิตที่ละเอียดอ่อนสะอาดบริสุทธิ์ขึ้น หรือกลับกระด้างหยาบช้า พอกด้วยกิเลสเท่านั้น ทั้งนี้ก็ด้วยกรรมของตนที่ได้กระทำดีหรือกระทำชั่ว

ฉะนั้น การปรับปรุงหรือขัดเกลาจิต จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของมนุษย์เรา การเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ไม่รู้จักปรับปรุงขัดเกลาจิต ก็เท่ากับเสียชาติเสียเวลาเกิด เพราะเกิดครั้งใด ก็สะสมกิเลสตัณหาพอกพูนขึ้น เรื่อยๆ เมื่อดับจากชาติปัจจุบันไป ก็ต้องไปเกิดในอบายภูมิ หรือในนรก แต่ไม่เข็ดหลาบต่อความทุกข์ทรมานอันสาหัสในนรกเลย กลับเวียนไปหานรก ชาติแล้วชาติอีก ภพแล้วภพอีก กว่าจะเกิดเป็นมนุษย์แต่ละครั้งไม่ใช่ของง่ายเลย ตายจากภพมนุษย์แล้วไปเกิดเป็นสัตว์ก็มี แม้แต่พระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้นั้นท่านก็เคยไปเกิดเป็นสัตว์นับชนิดไม่ถ้วน

ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงตรัสสอนว่า "ขึ้นชื่อว่าความชั่วแล้ว ไม่ทำเลยดีกว่า" เพราะความชั่วนั้น ย่อมทำให้ไปเกิดเป็นสัตว์ เป็นเปรต อสุรกาย ทนทุกข์ทรมานอยู่ในนรกได้ทุกอย่าง สุดแต่กรรมของตน

อย่างที่วัดแห่งหนึ่งทางอำเภอจอมทอง สมภารวัดนี้เมื่อมรณภาพแล้วได้ไปเกิดเป็นหมาวัด เพราะขณะที่เป็นสมภารได้เอาของที่เขาถวายเป็นของสงฆ์ไปใช้เป็นของส่วนตัว

มนุษย์ผู้มีปัญญาทั้งหลาย จะต้องพิจารณาไตร่ตรองให้ลึกซึ้งว่า ที่ได้เกิดเป็นมนุษย์นั้น นับว่าโชคดีกว่าสัตว์ทั้งหลาย เพราะพระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า เกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นพรหม อยู่ในสวรรค์วิมานเมืองฟ้า ก็ยังไม่เท่าเกิดเป็นมนุษย์

เพราะการเกิดเป็นมนุษย์นี้ มีสิทธิ์ที่จะเลือกทำดีทำชั่วได้ตามความต้องการของตน มีโอกาสที่จะให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และประกอบความดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จนกระทั่งปรารถนาจะขึ้นสวรรค์ หรือเป็นพระอริยบุคคล เป็นพระอรหันต์ ไปถึงพระนิพพานก็ได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับจะทำดีหรือทำชั่วเท่านั้น

๒๒. เคยเกิดเป็นชาวนา

อาตมายังระลึกชาติย้อนไปอีกชาติหนึ่งได้ว่า ก่อนจะมาเกิดเป็นหลวงปู่ ซึ่งมรณภาพแล้วร่างกายไม่เปื่อยเน่านั้น ในชาตินั้นอาตมาได้เกิดเป็นชาวนายากจน

ชีวิตตั้งแต่เด็กในอีกชาตินั้น ก็ช่วยบิดามารดาทำมาหาเลี้ยงชีพ ด้วยการหาฟืนและจับปลาอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะการจับปลานั้น ได้ทำมากที่สุด ทั้งตกเบ็ด ทอดแห ทั้งดักด้วยไซ

บิดาเคยสอนว่า กุ้งปลาที่จับขึ้นมาได้นั้น ถ้าปรากฏว่าเป็นกุ้งปลาเวลาไข่ก็ควรปล่อยไปเสีย เพราะกุ้งปลาเหล่านั้นจะต้องไข่ออกมาเป็นตัว และแพร่พันธุ์ต่อไป ถ้าขืนเอามากินมาขายเสียหมดก็จะสูญพันธุ์ ปลาที่จะนำไปขายส่วนมากยังเป็นๆ อยู่ ส่วนปลาที่ตายแล้วก็เหลือเอาไว้กิน ถ้าไม่ทำอย่างนี้ ก็จะไม่มีกิน เพราะที่นาทำกินมีน้อย ได้ข้าวมาก็แทบจะไม่พอกิน

ชาวนาส่วนมากนั้น เรื่องจับปลาแล้วก็ทำกันทั่วไป เพราะปลาเป็นอาหารหลักแก่ชาวนาทั่วไป

เมื่ออาตมาเติบโตขึ้น บิดามารดาผู้ชราภาพก็ตายจากไปในเวลา ไล่ๆ กัน พี่น้องก็ไม่มี เพราะในชาตินั้นอาตมาเป็นลูกชายคนเดียวของบิดามารดา แต่แรกคิดจะหาภรรยาสักคน จะได้มาช่วยกันทำมาหากิน แต่เพราะความยากจน ทั้งยังมองไม่เห็นว่า ใครจะมารักใคร่ไยดี ยอมเป็นภรรยาคนจน ที่นาที่เป็นมรดกก็มีเพียง ๖ – ๗ ไร่เท่านั้น บ้านก็เป็นบ้านหลังเล็กๆ หลังคามุงจาก

ตอนที่บิดามารดาเสียชีวิตนั้น อาตมาว้าเหว่มาก เงินทองสะสมไว้ก็ไม่มีพอที่จะทำศพ ด้วยเหตุนี้อาตมาจึงไปหาท่านอาจารย์เจ้าอาวาสใกล้บ้าน ท่านอาจารย์ก็บอกว่า

"อย่าเศร้าโศกเสียใจอะไรเลย ชีวิตเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์อย่างนั้นแหละ หมดพ่อแม่แล้ว ลูกเมียก็ไม่มี เท่ากับตัวคนเดียว ไม่ต้องห่วงใยอะไรอีกแล้ว หันหน้าเข้ามาหาพระพุทธศาสนาเถอะ บวชเรียนเสีย จะได้อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้พ่อแม่ ท่านจะได้ไปจุติในภพภูมิที่ดี แล้วจงตั้งหน้าปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธองค์เถอะ เพราะจะเป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่พ้นทุกข์ได้

อาตมาในชาตินั้น ก็รู้สึกเห็นคล้อยตามท่านอาจารย์เจ้าอาวาส เพราะมีเพียงตัวคนเดียว จะเหนื่อยยากไปทำไมและเพื่ออะไรกัน บวชแล้วก็ปฏิบัติธรรม เพื่อหาทางพ้นทุกข์ดีกว่า อย่างน้อยเราก็ทำปาณาติบาตมามาก จะได้ลบล้างบาปให้หมดไป

หลังจากนั้นอาตมาจึงกลับบ้าน แล้วบอกขายที่นา มีเพื่อนทำนาที่ติดกัน เขารับซื้อไว้ เมื่อได้เงินมาก็เอามาจัดการเผาศพบิดามารดาจนเสร็จเรียบร้อย

ครั้นเหลือเงินอยู่ก็เอามาซื้ออัฐบริขารแล้วโกนหัวเข้าวัด ทำการอุปสมบทอย่างเงียบๆ โดยท่านอาจารย์เจ้าอาวาสท่านเป็นพระอุปัชฌาย์ให้

ในชาตินั้น อาตมาก็บวชอยู่ได้จนตลอดชีวิต บวชเรียนแล้วก็ได้ศึกษาจนถึงนักธรรมโท

ต่อมาในพรรษาที่ ๓ อาตมาก็ติดตามท่านอาจารย์เจ้าอาวาสออกธุดงค์ไปตามป่าเขาต่างๆ ซึ่งในสมัยนั้น เมื่อออกพรรษารับกฐินแล้ว มักนิยมออกธุดงค์ปฏิบัติธรรมกันส่วนมาก และท่านอาจารย์ก็ออกธุดงค์ เป็นประจำมิได้ขาด

พอพรรษาครบ ๕ จึงได้ออกเดี่ยวไปตามลำพัง บางทีก็ไม่กลับมาจำพรรษาที่วัดเดิม เอาถ้ำเป็นที่อธิษฐานเข้าพรรษา ๓ เดือน ออกพรรษาแล้วก็ธุดงค์ต่อไป อยู่มาจนอายุได้ ๙๐ ปี จึงถึงอายุขัย

ในชาติที่กล่าวนี้ อาตมาได้บรรลุแค่ฌาน ๔ ซึ่งเป็นฌานโลกีย์ ประกอบกับได้อธิษฐานว่า เมื่อมีกรรมอยู่ เป็นหนี้เจ้ากรรมนายเวรอยู่ ก็ยินดีชดใช้ให้หมดกันไป

ด้วยเหตุนี้เมื่ออาตมาถึงอายุขัย จิตจึงลงไปใช้กรรมในนรกขุมปาณาติบาต อยู่ในระยะหนึ่ง

เมื่อใช้หนี้กรรมแล้วอาตมาจึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ ครั้นอายุ ๑๒ ขวบ ก็ได้บรรพชาเป็นสามเณร จนกระทั่งได้อุปสมบทเป็นภิกษุในพุทธศาสนานี้

พรรษาที่ ๒๐ (ในชาติที่เป็นหลวงปู่ ร่างกายไม่เน่าเปื่อย) จึงข้ามโลกิยฌานมาได้ บรรลุถึงพระโสดาบัน จึงสิ้นอายุขัย

ด้วยบุญกุศลที่อาตมาได้ปฏิบัติธรรมสมาธิต่อเนื่อง ไม่มีจิตฟุ้งซ่าน ไม่มีความปรารถนาไปสู่สวรรค์วิมานใดๆ มุ่งแต่จะให้พ้นทุกข์ เข้าถึงพระนิพพานอย่างเดียว จึงไม่ต้องรอถึง ๗ ชาติ จึงได้มาเกิดเป็นอาตมาในชาตินี้

๒๓. จิตมุ่งพระนิพพาน

ทำไมจิตอาตมาตอนนี้ จึงมุ่งความพ้นทุกข์ ปรารถนาพระนิพพาน ก็เพราะได้บรรลุพระโสดาบันแล้ว จัดเป็นผู้ไม่ย้อนกลับ มีแต่จะสูงขึ้น ไป อาตมาจึงปรารถนาแต่ทางพระนิพพาน

พระนิพพานนี้ มนุษย์ชาวโลกพากันสงสัยยิ่งนักว่าเป็นอย่างไร?

สมัยหนึ่งมีความเชื่อถึงกับมีภาษิตขึ้นมาว่า "นิพพานํ ปรมํ สูญญํ นิพพานเป็นของสูญ ไม่เกิด ไม่ตาย" คนไม่เข้าใจก็มักกลัว ไม่คิดจะไปสู่ทางพระนิพพาน

ส่วนผู้ทำบุญให้ทานรักษาศีล ก็ตั้งความปรารถนาในสวรรค์สมบัติเพียงเท่านั้น เพราะขึ้นชื่อว่าสวรรค์แล้ว ย่อมเป็นแดนบรมสุขสำหรับชาวโลกผู้ปรารถนาแต่ความสุข จึงไม่ปรารถนาพระนิพพาน เพราะไม่อยากถึงความสูญเช่นนั้น ครั้นกาลเวลาผ่านมา ความเชื่อดังกล่าวนี้จึงหายไป และต่างก็ทราบความจริงว่า "นิพพานไม่สูญ"

เป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชน ที่มีเกราะเหล็ก คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ห่อหุ้มอยู่อย่างแน่นหนา ความทุกข์ไม่ปรารถนา ต้องการแต่ความสุขเพียงประการเดียว แม้นิพพานก็มองเห็นว่าไม่ใช่ความสุขที่ตนปรารถนา หากเข้าสู่พระนิพพานแล้ว อะไรก็สูญสิ้นหมด

อย่างไรก็ตาม ชีวิตมนุษย์ปุถุชน ไม่ใช่จะมีความสุขเพียงอย่างเดียว ความทุกข์ก็ย่อมมีอยู่ด้วยเป็นธรรมดา ไม่มีใครจะเลือกสุขเวทนา โดยไม่มีทุกข์เวทนาปะปนอยู่ด้วยเลย จะสุขน้อยหรือสุขมาก จะทุกข์น้อยหรือทุกข์มาก ก็แล้วแต่ผลกรรมของตนเอง

แต่จะสุขหรือทุกข์อย่างไร ก็ยังเป็นวิสัยของชาวโลก ที่จะพ้นจากพระไตรลักษณ์ คือ "อนิจจัง" ความไม่เที่ยง "ทุกขัง" ความทนได้ยาก และ "อนัตตา" คือ ความไม่มีตัวตน

เพียงอนิจจังอย่างเดียว ก็เปลี่ยนแปลงชีวิตมนุษย์อย่างตั้งตัวแทบไม่ติด ไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำของมนุษย์และผลที่ตามมา

มนุษย์ต้องเวียนว่ายตายเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่รู้กี่ภพกี่ชาติ เกิดมารวย เกิดมาจน เกิดมาสุขสำราญ เกิดมายากจนแสนเข็ญ บางทีตายจากมนุษย์ไป ก็ยังเกิดเป็นสัตว์ เปรต อสุรกาย เทวดา มีความไม่ยั่งยืน แปรปรวนไปได้ทุกขณะ

ในเรื่องเหล่านี้ เราจะต้องทำความเข้าใจเรื่องกรรมให้ดี เพราะความรู้เรื่องกรรม เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หรือเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ถ้าเราไม่รู้เรื่องกรรม เราก็จะไม่รู้ว่าพระนิพพานเป็นอย่างไร

แม้แต่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ก็จำเป็นต้องเอาเรื่องกรรมเป็นหลัก และทรงยืนยันว่า "กรรมเป็นสิ่งที่ทรงอำนาจใหญ่ยิ่ง ในการเกิด การตาย การได้ดี หรือการตกยากของมนุษย์เรา"

ในหมู่พุทธบริษัทส่วนมาก ต่างก็ยอมรับว่า แรงใดจะสู้แรงกรรมเป็นไม่มี ดูแต่องค์พระมหาโมคคัลลานะ แม้บรรลุพระอรหันต์แล้ว ก็ยังต้องรับผลกรรมที่สืบเนื่องกันมาในอดีตชาติ ขนาดมีฤทธิ์มากก็ยังต้องรับกรรม ให้พวกโจรทุบตีเอา แม้พระบรมศาสดาของเราท่านทั้งหลาย ก็ยังต้องทรงรับสนองผลกรรมในบางกรณี

สำหรับผู้มีความรู้ดีในเรื่องของกรรม ย่อมอดทนในเมื่อต้องเสวยผลของกรรม ไม่ทำการโต้ตอบ ให้เกิดกิเลสสืบต่อไป ให้มันสิ้นกระแสไปเพียงเท่านั้น

ทั้งนี้ไม่เหมือนสามัญสัตว์ทั่วไป เมื่อได้เสวยผลของกรรมที่ตนทำไว้ แทนที่จะรู้สำนึก และยอมรับผลกรรมแต่โดยดี กลับรู้สึกไม่พอใจ แล้วทำกรรมใหม่เพิ่มเติมและโต้ตอบ ทำให้เป็นเวรสืบเนื่องไม่ขาดสายลงได้ อาจสืบต่อซ้ำซากกันไปตั้งกัปตั้งกัลป์ ร้อยชาติพันชาติ อย่างอีกากับนกเค้าแมว หรืออย่างงูกับพังพอน พบกันก็ต้องตีกันกัดกัน ไม่รู้ว่าเป็นศัตรูคู่อาฆาตกันมาแต่ครั้งไหน

พระพุทธเจ้าทรงทราบชัด เรื่องกรรมสนองกรรมอย่างชัดเจน จึงทรงสอนมิให้สืบต่อเวรกรรมต่อไป ให้อดทนและยอมรับผลกรรม เพื่อให้หมดสิ้นกันไป ทรงดำรัสเป็นใจความว่า

"ในกาลไหนๆ เวรในโลกนี้ ย่อมไม่ระงับด้วยเวรเลย แต่จะระงับได้ด้วยการไม่จองเวรเท่านั้น"

กรรมนั้นมีอยู่สองประเภท อย่างหนึ่งเป็นกรรมของคนฉลาด เป็นความดีที่มีอำนาจ สามารถบังคับความชั่วและล้างความชั่วได้ ท่านเรียก ว่า "กุศลกรรม" หรือ "บุญกรรม"

อีกอย่างเป็นกรรมที่ทำด้วยความโง่ เป็นความชั่วที่มีอำนาจเผาลน ให้ร้อนรุ่มดังถูกไฟเผาไหม้ เรียกว่า "อกุศลกรรม" หรือ "บาปกรรม" มีลักษณะทำให้สกปรกเศร้าหมอง

บางแห่งท่านเรียกกรรมดีว่า "สุกกะ" (ขาว) และเรียกกรรมชั่ว ว่า "กัณหะ" (ดำ) ดังนั้นบัณฑิตพึงละ "กรรมดำ" เสีย พึงเจริญแต่ "กรรมขาว" เมื่อละกรรมทั้งหลายหายกังวลแล้ว ย่อมยินดียิ่งในพระนิพพาน อันเงียบสงัด

อย่างไรก็ตาม การกระทำกรรมดีก็ตาม กรรมชั่วก็ตาม เมื่อพูดถึงความรู้สึก เราย่อมทราบว่า เป็นกิริยาของจิตใจ และจิตใจนี้เองเป็นตัวการทำกรรมขึ้น โดยพระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า

"ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่า เจตนาเป็นกรรม การจงใจทำ พูด คิด คือ เจตนาของจิตใจ และจิตใจนั้นเอง จะต้องรับผิดชอบการกระทำของตนเอง จะปัดความรับผิดชอบนั้นไม่ได้"

ธรรมดา เจตนาในการทำ พูด คิด นั้นมีน้ำหนักแตกต่างกัน ถ้าความรู้สึกมีกำลังดันแรงที่สุด เจตนาก็ย่อมแรงที่สุด ถ้าแรงพอประมาณเจตนาก็แรงพอประมาณ ถ้าแรงเพลาๆ ก็ย่อมเพลาตามกัน สังเกตได้จากผู้มีโทสะแรงกล้า ก็อาจฆ่าคนได้ทันที จนแทบไม่รู้สึกตัว ถ้ามีโทสะแรงพอประมาณแม้คิดจะฆ่าก็ยังคิดก่อนทำ ถ้าเพลาเบาลงก็เพียงคิดแต่ไม่ฆ่า

ผลของกรรมก็เช่นเดียวกัน ย่อมให้ผลสนองตอบตามกำลังของเจตนานั้นๆ ถ้ารู้สึกแรงผลก็มาแรง เช่น อนันตริยกรรม ๕ มีการฆ่าบิดามารดา ผู้ที่จะทำเช่นนั้นได้ต้องมีความรู้สึกฝ่ายกิเลสแรงกล้า เจตนาที่ทำก็แรงด้วย และมักให้ผลในขณะที่ทำนั้นเอง

เพราะแรงกรรมแตกต่างกันดังนี้ ท่านจึงแยกกรรมและผลของกรรม ไว้ดังนี้

๑. กรรมที่สามารถให้ผลให้ปัจจุบันชาติ ที่เรียกว่าให้ผลทันตา

ได้แก่ กรรมประเภทประทุษร้ายผู้ทรงคุณ เช่น บิดา มารดา พระอรหันต์ แม้แต่เพียงการด่าว่าติเตียนท่านผู้ทรงคุณเช่นนั้น ก็เป็นกรรมที่แรง สามารถ ห้ามมรรคผลนิพพานได้

ด้วยเหตุนี้เมื่อ องคุลิมาลย์ จะฆ่ามารดาเป็นคนสุดท้าย จึงจะครบพันคนตามที่อาจารย์สั่งฆ่า พระพุทธเจ้าจึงต้องเสด็จไปยับยั้งไว้ เพราะการเบียดเบียนสัตว์ หรือทรมานสัตว์บางจำพวก ก็มักให้ผลในปัจจุบันทันตาได้เหมือนกัน เช่น การเบียดเบียนแมว เป็นต้น นี่เป็นกรรมฝ่ายอกุศล ฝ่ายกุศลก็สามารถให้ผลทันตาเช่นกัน

อย่างผู้ประพฤติพรหมจรรย์ทั้งยังมีศีลบริสุทธิ์ ผลที่มองเห็นก็คือ ได้รับการอภิวาทกราบไหว้ ได้รับการยกเว้นภาษีอากรจากรัฐบาล ได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาล ได้รับปัจจัยที่เขาถวายด้วยศรัทธา เลี้ยงชีพเป็นสุขในปัจจุบัน ได้รับความเงียบสงัดใจ ความแช่มชื่นเบิกบานใจ ความสุขสบายทั้งกายและใจ เพราะใจสงบเป็นสมาธิ ได้ฌานสมาบัติ ได้ไตรวิชชา หรืออภิญญา สิ้นอาสวะในปัจจุบันชาติ แต่ถ้ายังมีกิเลสอยู่ ก็จะเข้าถึงโลกที่มีสุขเมื่อตายไป

๒. กรรมที่สามารถให้ผลเมื่อเกิดใหม่ในชาติหน้า

ถ้าเป็นกุศลกรรมก็อำนวยผลให้มีความสุขตามสมควรแก่กรรมในคราวใดคราวหนึ่ง ถ้าเป็นอกุศลกรรมก็ให้ผลเป็นทุกข์เดือดร้อนตามสมควรแก่กรรมในคราวใดคราวหนึ่ง สมมติชาติปัจจุบันเราเกิดเป็นมนุษย์ ได้กระทำกรรมไว้หลายอย่างทั้งบุญและบาป ตายแล้วกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกด้วยอำนาจกุศลกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถแต่งกำเนิดได้ในชีวิตใหม่นี้ ที่เราได้รับสุขสมบูรณ์เป็นครั้งคราว เพราะกุศลกรรมในประเภทนี้ให้ผล เราได้รับความเดือดร้อนเป็นบางครั้ง นั่นคืออกุศลกรรมในประเภทนี้ให้ผล

๓. กรรมที่สามารถให้ผลสืบเนื่องไปหลายชาติ ตัวอย่างในข้อนี้มีมาก

ฝ่ายกุศลกรรม เช่น พระบรมศาสดาทรงแสดงบุพกรรมของพระองค์ไว้ว่า ทรงบำเพ็ญเมตตาภาวนาเป็นเวลา ๗ ปี ส่งผลให้ไปเกิดในพรหมโลกนานมาก แล้วมาเกิดเป็นพระอินทร์ ๓๗ ครั้ง มาเกิดเป็น พระเจ้าจักรพรรดิ ๓๗ ครั้ง

ฝ่ายอกุศลกรรม เช่น พระมหาโมคคัลลานะเถระในอดีตชาติ หลงเมียและฟังคำยุยงของเมียให้ฆ่าบิดามารดาผู้พิการ ท่านทำไม่ลง เพียงแต่ทำให้มารดาลำบาก กรรมนั้นส่งผลให้ไปเกิดในนรกนาน ครั้นมาเกิดเป็นมนุษย์ก็ถูกเขาฆ่าตายมาตามลำดับทุกชาติถึง ๕๐๐ ชาติ ทั้งชาติปัจจุบัน ที่บรรลุพระอรหันต์แล้วก็ถูกโจรฆ่า

๔. กรรมที่ไม่มีโอกาสจะให้ผล

เพราะไม่มีช่องที่จะให้ผล เลยหมดโอกาส และสิ้นอำนาจสลายไป เรียกว่า "อโหสิกรรม" ในฝ่ายอกุศล เช่นท่านองคุลิมาลย์ ได้หลงกลของอาจารย์ จึงได้ฆ่าคนเกือบพัน เพื่อนำไปขึ้นครูขอเรียนมนต์

พระพุทธองค์ทรงเห็นอุปนิสัยแห่งพระอรหันต์ผลมีอยู่ ทรงเกรงว่าจะฆ่ามารดา แล้วทำลายอุปนิสัยแห่งพระอรหันต์เสีย จึงรีบเสด็จไปโปรด และตรัสพระวาจาเพียงว่า

"เราหยุดแล้ว แต่ท่านซิยังไม่หยุด"

องคุลิมาลย์เกิดรู้สึกตัว จึงเข้าเฝ้าขอบรรพชาอุปสมบท

๕. ชนกกรรม กรรมที่สามารถแต่งกำเนิดได้

กำเนิดของสัตว์ในไตรโลก มี ๔ อย่างด้วยกันคือ **๑.ชลาพุชะ** เกิดจากน้ำสัมภะของมารดาบิดาผสมกัน เกิดเป็นสัตว์ครรภ์ แล้วคลอดออกมาเป็นเด็ก ค่อยเจริญเติบโตขึ้นโดยลำดับกาล ฝ่ายดีเกิดเป็นมนุษย์ ฝ่ายไม่ดีก็เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานบางจำพวก, **๒.อัณฑชะ** เดิมเป็นฟองไข่ก่อน แล้วจึงเกิดเป็นตัวออกจากกะเปาะฟองไข่ แล้วเจริญเติบโตโดยลำดับกาล ฝ่ายดีได้แก่กำเนิดดิรัจฉานที่มีฤทธิ์ เช่น นาค ครุฑ ฝ่ายชั่วได้แก่กำเนิดดิรัจฉาน เช่น นกทั่วๆไป, **๓.สังเสทชะ** เกิดจากสิ่งโสโครกเหงื่อไคล ฝ่ายดี เช่น นาค ครุฑ ฝ่ายชั่ว ได้แก่ กิมิชาติ มีหนอนที่เกิดจากน้ำครำ เป็นต้น รวมทั้งเลือด ไร หมัด เล็น ที่เกิดจากเหงื่อไคลหมักหมม เป็นต้น, **๔.อุปปาติกะ** เกิดขึ้นเป็นวิญญูชนทันที ฝ่ายดี เช่น เทวดา ฝ่ายชั่ว เช่น สัตว์นรก เปรต อสุรกาย รวมความว่ากรรมดีแต่งกำเนิดดี กรรมชั่วแต่งกำเนิดชั่ว นี้เป็นกฎแห่งกรรมที่ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอื่นไป

๖. อุปปัตถัมภกกรรม เป็นกรรมที่คอยสนับสนุนกรรมอื่นซึ่งเป็นฝ่ายเดียวกัน

กรรมดีก็สนับสนุนกรรมดี กรรมชั่วก็สนับสนุนกรรมชั่ว เช่น กรรมดีแต่งกำเนิดดีแล้ว กรรมดีอื่นๆ ก็ตามมาอุดหนุนส่งเสริมให้ได้รับความสุขความเจริญยิ่งขึ้น กรรมชั่วแต่งกำเนิดทราม กรรมชั่วอื่นๆ ก็ตามมาอุดหนุนส่งเสริมให้ได้รับทุกข์เดือดร้อนในกำเนิดนั้นยิ่งๆ ขึ้น อย่างที่เราเห็นๆกัน คนทำดี เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญสมาธิ ความดีก็จะส่งเสริมให้ได้ดีมีความสุขยิ่งขึ้น บางคนเกิดมายากจน ชีวิตก็ยิ่งได้รับความยากจนตลอดมา

๗. กรรมที่เป็นปรปักษ์ต่อกรรมอื่นที่ต่างฝ่ายกับตน

คอยเบียดเบียน ให้ฝ่ายตรงข้ามมีกำลังอ่อนลง ให้ผลไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เช่น เกิดเป็นมนุษย์ แล้วมีกรรมชั่วเข้ามาขัดขวางลิดรอนอำนาจของกรรมดีลง เช่น ได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว ก็ให้มีอันเจ็บป่วยด้วยโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน มีแต่ความทุกข์โศกสูญเสีย พลัดพราก ทั้งนี้ก็เพราะกรรมชั่วแต่งให้เกิดมาทราม แต่ยังมีกรรมดีเข้ามาสนับสนุนให้มีผู้เมตตาสงสารช่วยเหลือ ถึงเกิดเป็นสัตว์ ก็มีผู้เลี้ยงดูรักใคร่อุปถัมภ์ อย่างหมามีปลอกคอ

๘. กรรมที่เป็นปรปักษ์กับกรรมอื่น

แต่มีอำนาจรุนแรงกว่า เช่น เกิดเป็นมนุษย์แต่ไปฆ่าเขาตาย ก็เสียความเป็นมนุษย์ไป ดูเหมือนเป็นยักษ์มารชั่วร้ายป่าเถื่อน

นั่นคือ กรรมดีให้มาเกิดเป็นมนุษย์ แต่กรรมชั่วทำให้เสียความเป็นมนุษย์ หรือเกิดมาเป็นเพศชาย แต่ประพฤติอย่างเพศหญิง หรือเพศหญิงอยากเป็นชาย ซึ่งมีให้เห็นกันมากอย่างทุกวันนี้ ในพุทธกาลเคยมีตัวอย่าง เช่น โสเรยยะบุตรเศรษฐี ไปหลงใหลพระสังกัจจายน์ ว่าท่านรูปงามอย่างผู้หญิง มีจิตคิดเอาเป็นภรรยา ผลกรรมทำให้กลับเพศเป็นหญิง ต้องหนีจากบ้านไปอยู่เมืองอื่น ไปได้สามี มีบุตรด้วยกัน ภายหลังมาขออโหสิกรรมจากพระเถระ ท่านอภัยโทษให้ จึงได้กลับเป็นชายตามเดิม เรื่องของพระอรหันต์จะไปล้อเล่นไม่ได้ บางคนไปเกิดเป็นเปรต ได้มีผู้อุทิศบุญให้ ต่อมาได้ไปเกิดเป็นเทวดา

๙. กรรมที่หนักมาก สามารถให้ผลในทันทีทันใด

หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ครุกรรม" ฝ่ายกุศลได้แก่ฌานสมาบัติ ฝ่ายอกุศลได้แก่อนันตริยกรรม ๕ ประการ อนันตริยกรรมนี้มีผลร้ายแรงมาก แม้เป็นผู้มีอุปนิสัยจะได้สำเร็จมรรคผลถึงขั้นพระอรหันต์ แต่ถ้าไปทำผิดเข้า ก็จะตัดมรรคตัดผล ต้องไปเสวยกรรมอีกช้านาน

๑๐. กรรมอีกอย่างเรียก พหุลกรรม หรืออาจิณกรรม

คือต้องทำเป็นประจำจนเคยชิน เป็นกรรมหนักรองจากครุกรรมลงมา ทางฝ่ายดี เช่น เป็นผู้บำเพ็ญทาน ถือศีล เจริญสมาธิ มีเมตตาภาวนา เป็นต้น แต่ยังไม่ถึงได้ฌานสมาบัติ กรรมนี้ก็จะเป็นปัจจัยให้มีกำลังในจิต ที่จะทำดีอยู่เสมอ สามารถให้ผลต่อเนื่องไปนาน ถ้าไม่ประมาทในชาติต่อไปก็จะทำเพิ่มเติมอยู่เป็นอาจิณ ตัดโอกาสไม่ให้กรรมเล็กน้อยมาตัดรอนได้

ทางฝ่ายอกุศลก็เช่นเดียวกัน เช่น พรานป่าล่าสัตว์ หรือชาวประมง ทำปาณาติบาตอยู่เป็นประจำ แม้แต่คนมีอาชีพฆ่าหมูขาย เชือดไก่ เชือดเป็ด หรือขายสัตว์เป็นประจำ คนพวกนี้แม้จะมีกรรมดีอยู่บ้าง ก็ยากที่จะเข้ามาช่วยได้ เพราะกรรมชั่วติดสันดานเสียแล้ว เวลาใกล้ตาย ก็จะส่งเสียงร้องเหมือนสัตว์ที่ตนฆ่า พอสิ้นใจก็ไปนรกทันที โรงงานใหญ่ๆ ที่ฆ่าไก่ส่งนอกวันละเป็นพันเป็นหมื่น เขามักจะจ้างคนอิสลามมาฆ่า ก็ไม่มีผลอะไรในเรื่องของบุญบาป เพราะเจ้าของผู้ให้ฆ่าและคนฆ่า จะนับถือศาสนาอะไร ก็ต้องรับผลทั้งนั้น

เจ้าของผู้ให้ฆ่าหรือจ้างวานให้ฆ่า จะว่าไปแล้วก็ถือว่าเป็นบาปกว่าคนฆ่าเสียอีก เขาเหล่านี้ แม้จะร่ำรวยเป็นพันเป็นหมื่นล้าน เมื่อถึงคราวจะสิ้นชีวิต ทรัพย์นั้นก็จะละลายหายสูญ เช่นเดียวกับที่ถูกเผาไหม้อยู่ในนรก

ยังมีกรรมอีกสองประเภท กรรมแรกเรียก "อาสันนกรรม" เป็น กรรมที่ให้ผลในเวลาใกล้ตาย ไม่ว่าจะเป็นกรรมหนักหรือกรรมเบา

ตัวอย่างในสมัยพุทธกาลเล่าว่า มีบุรุษคนหนึ่งโดยสารไปในเรือเดินทะเล แล้วเกิดพายุทำให้เรือแตกอับปางลง จึงได้สมาทานศีลก่อนตายเพียงเล็กน้อย เมื่อตายแล้วได้ไปเกิดในสวรรค์ มีนามว่า สตุลลปายิกาเทวา

ตัวอย่างการอาราธนาศีลก่อนตาย คนไทยชาวพุทธแต่โบราณมา ยึดถือปฏิบัติกันทั่วไป บิดามารดาก็ดี ญาติพี่น้องก็ดี เมื่อเห็นว่าใกล้จะสิ้นใจ เขาจะบอกให้ผู้ใกล้ตายระลึกถึงสิ่งที่ดีงาม เช่น บอกให้ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า เช่น พุทโธ หรือ สัมมาอะระหัง เมื่อสิ้นใจแล้วจะได้มีสติ ไปจุติในที่ดีเอาไว้ก่อน

แต่บางทีถ้าทำบาปเอาไว้มาก จะบอกอย่างไรก็ไม่มีสติจะระลึกได้ เพราะเจ้ากรรมนายเวรที่เขาอาฆาตได้ปิดบังเอาไว้

พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนนักหนาว่า "ขึ้นชื่อว่าบาป ไม่ทำเสียเลย ดีกว่า" แต่ถึงจะเคยทำบาปมา ภายหลังสำนึกได้กลับทำความดี ให้ทาน รักษาศีล บำเพ็ญสมาธิภาวนา ก็ยังพอเอาตัวรอดได้ โดยเฉพาะการทำสมาธินั้น เป็นเหตุให้มีสติดี เมื่อมีสติดี ก็สามารถจะระลึกถึงความดี เช่น พุทโธ ได้ก่อนสิ้นใจ

ดังนั้นท่านทั้งหลายจึงไม่ควรจะตายอย่างคนเลอะเทอะหาสติมิได้ จะเป็นการเสียชาติที่เกิดมาเป็นมนุษย์

กรรมอีกประเภทหนึ่ง เรียก "กตัตตากรรม" เป็นกรรมที่เบาที่สุด หรือจะเรียกว่ากรรมเล็กกรรมน้อย ทำด้วยเจตนาอ่อนๆ แทบไม่มีเจตนาเลย เช่น การฆ่ามดแมลงของเด็กๆ ไม่เดียงสา แสดงคารวะต่อพระรัตนตรัย ตามที่ผู้ใหญ่สอนให้ทำ เด็กก็จะทำด้วยเจตนาที่ชื่อว่าสักแต่ว่าทำ ถ้าไม่มีกรรมอื่นให้ผลเลย กรรมชนิดนี้ก็ให้ผลได้บ้าง

อย่างไรก็ตาม กรรมต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด แสดงว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้สอนแบบกำปั้นทุบดิน อย่างที่บอกว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่ได้แยกแยะกรรมต่างๆ ไว้เป็นอันมาก ทำดีขนาดไหน ทำอย่างไร ทำชั่วขนาดไหน ทำอย่างไร และให้ผลอย่างไร ท่านแสดงไว้หมด ผู้ที่วิตกว่าได้ทำบาปมามาก กลัวจะใช้กรรมไม่หมด ก็ไม่ต้องกลัวขนาดนั้น เมื่อรู้ตัวว่าทำบาปมากก็ยังมีทางแก้อยู่ คือ หันมาทำบุญให้มาก ทาน ศีล ภาวนา ต้องทำให้มากกว่าบาปที่ทำมาแล้ว ก็อาจแก้ไขให้ร้ายกลายเป็นดีได้ แต่ต้องทำให้มาก ชนิดที่กรรมชั่วตามไม่ทัน

อย่างองคุลิมาลย์ได้ฆ่าคนมาร่วมพัน ยังได้บรรลุอรหันต์ พอบรรลุอรหันต์ก็เป็นผู้เหนือโลก พ้นโลกเสียได้แล้ว กรรมอื่นก็เป็นอันพ้นไป หมดทางที่จะชดใช้อีกแล้ว เว้นแต่กรรมบางชนิดแม้เป็นอรหันต์แล้วก็ยังต้องใช้ อย่างที่กล่าวมาแล้ว

ยังมีผู้เข้าใจผิดในเรื่องของกรรมอีกมาก เช่น ทำดีได้บาป หรือทำบาปแล้วยังได้ดี ถ้าทำความเข้าใจเรื่องกรรมที่กล่าวมาแล้วให้ดี ก็จะเห็นว่า ที่ทำบาปกลับได้ดีนั้น เขายังมีกรรมอื่นสนับสนุนอุปถัมภ์อยู่ บุญกุศลที่เคยทำไว้ในอดีตยังมีเหลืออยู่ บาปในชาตินี้ยังส่งผลให้ไม่ได้ ส่วนทำดีได้บาปนั้นก็เช่นเดียวกัน บาปเก่ายังส่งผลอยู่ กรรมดีก็เข้าไปสนับสนุนไม่ได้ ต้องรอจนบาปเก่าสิ้นไปจึงจะได้รับผลดีตอบแทน จึงเชื่อว่าจะไม่สับสนในเรื่องของกรรม หรือรู้เรื่องกรรมแบบกำปั้นทุบดิน

นอกจากนี้ยังมีลักษณะของกรรมที่อยากให้รู้ไว้ให้ชัดอีก ๖ ประการ คือ

๑. กรรมจากการฆ่าสัตว์ ย่อมส่งผลให้ไปสู่อบายภูมิ ครั้นกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก ก็เป็นคนอายุน้อยหรืออายุสั้นตายเสียก่อนวัยอันควร ส่วนกรรมที่ไม่ฆ่าสัตว์ มีเมตตาปรานีในสรรพสัตว์ ตายแล้วย่อมไปสู่สุคติโลกสวรรค์ เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็เป็นคนอายุยืน

๒. กรรมจากการเบียดเบียนสัตว์ ด้วยการตบตี ขว้างปา แทง ฟัน ส่งผลให้ไปสู่อบายภูมิ ครั้นได้กลับมาเป็นมนุษย์อีก ก็เป็นคนมีโรคภัยไข้เจ็บมาก

๓. กรรมจากความมักโกรธ ถูกว่าเล็กน้อยก็โกรธพยาบาทปองร้าย แสดงความโกรธ ความดุร้าย ความน้อยใจให้ปรากฏออกมา ส่งผลไปสู่อบายภูมิ ครั้นมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะเป็นคนผิวทราม ส่วนคนที่ไม่มักโกรธ เกิดมาเป็นมนุษย์ก็ผิวงาม น่าเลื่อมใส ผ่องผุด เกลี้ยงเกลา

๔. กรรมจากความมีใจริษยา อยากได้ เข้าไปขัดขวางในลาภ สักการะของผู้อื่น หรือผู้อื่นมีใจนับถือ นบไหว้ผู้อื่น ก็ไปขัดขวางเขา ต้องการให้นับถือตัวผู้เดียว ตายไปก็ลงสู่อบายภูมิ ครั้นเกิดเป็นมนุษย์อีกก็เป็นคนมีศักดาต่ำ ไม่ค่อยมีใครยกย่องนับถือ ส่วนทำตรงกันข้ามก็ไปสู่สวรรค์ เกิดเป็นมนุษย์มีศักดาใหญ่ ได้รับความนับถือจากผู้อื่น

๕. กรรมจากการไม่ให้ทาน ข้าว น้ำ ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ของหอม ที่อาศัยหลับนอน ให้แสงสว่าง แก่สมณะและคนดี เพราะความตระหนี่ เหนียวแน่น ตายไปก็ส่งผลให้ไปสู่อบายภูมิ ครั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์อีก ย่อมเป็นคนมีโภคะน้อย หรือมีสมบัติน้อย ส่วนทำตรงกันข้ามย่อมเป็นผู้มีโภคะมาก

๖. กรรมจากความกระด้างถือตัว ไม่ไหว้คนควรไหว้ ไม่ลุกรับคนควรลุกรับ ไม่ให้อาสนะแก่คนควรให้ ไม่หลีกทางแก่คนควรหลีก ไม่สักการะคนควรสักการะ ไม่เคารพคนควรเคารพ ไม่นับถือคนควรนับถือ ไม่บูชาคนควรบูชา ทั้งนี้ก็สามารถส่งผลดีและผลร้ายได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กรรมที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่องของจิตใจโดยตรง เป็นกรรมทางจิต ก็จิตของมนุษย์เรานั้น ถ้าปล่อยให้จิตเศร้าหมอง ขุ่นมัว ด้วยกรรมต่างๆ กัน ย่อมเป็นพิษภัยแก่ตัวเองทั้งสิ้น ท่านจึงสอนให้ทำจิตให้สะอาด สว่าง และสงบ เป็นจิตบริสุทธิ์ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นจิตใจที่อ่อนโยน

๗. กรรมอีกอย่างหนึ่ง คือ การไม่เข้าหาเพื่อศึกษาหรือไต่ถามสมณพราหมณ์ หรือผู้รู้มีปัญญาในสิ่งที่ควรถาม เช่น กุศล อกุศล สิ่งมีโทษ ไม่มีโทษ สิ่งควรเสพ ไม่ควรเสพ กรรมที่เป็นไปเพื่อทุกข์ กรรมที่เป็นไปเพื่อสุข หรือสิ่งที่ส่งผลไปสู่อบาย หรือกรรมที่ส่งผลไปสู่สุคติโลกสวรรค์ นิพพาน

การที่ท่านบัญญัติกรรมนี้ไว้ ก็เพราะถือว่า มนุษย์ที่เกิดมา จะทำดีหรือไม่ดี ก็เพราะความไม่รู้ที่เรียกว่า "อวิชชา" การไม่แสวงหาความรู้ จึงเป็นต้นเหตุแห่งกรรมดีกรรมชั่วของมนุษย์ ผลที่เห็นได้ง่ายก็คือความโง่เขลา และความเฉลียวฉลาดมีปัญญา

เมื่อได้รู้เรื่องกรรม ตามที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ท่านผู้มีปัญญา ย่อมจำแนกแยกแยะ ความหยาบ ความละเอียด หนักเบาของกรรม นั้นๆ ได้ และเป็นจริง

แสดงให้เห็นว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆ ตน มีกรรมเป็นผู้ให้ผล มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นเครื่องจำแนกแยกให้เห็นว่า มนุษย์จะดีหรือจะชั่ว จะร่ำรวยหรือยากจนเข็ญใจ จะรูปงามหรือต่ำทราม จะลงนรกหรือขึ้นสวรรค์ จะเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่างๆ หรือจะหลุดพ้นไปสู่พระนิพพาน แดนแห่งจิตอมตะก็ด้วยกรรม คือ **"การกระทำของตนเอง"** ทั้งสิ้น

ทั้งนี้ไม่มีพระเจ้าองค์ใดจะบันดาลให้ได้ แม้พระพุทธเจ้าผู้รู้แจ้งโลกทั้ง ๓ ก็เป็นแต่ผู้แนะนำสั่งสอน ชี้ให้เห็นทางถูกผิด กุศล อกุศล ให้เท่านั้น ตัวเรามนุษย์เราจะเป็นผู้เลือกทางเดินของตนเอง จะเลือกอย่างคนโง่ดักดาน หรือจะเลือกอย่างคนฉลาดมีปัญญา ก็เป็นเรื่องของมนุษย์เองทั้งสิ้น

พระพุทธศาสนา ไม่มีคำสอนให้คนหลงใหลงมงาย แต่สอนให้รู้จักความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อตนเอง และให้พยายามค้นหาความเป็นจริงในกายในจิตของตนเอง มากกว่าดูจากภายนอก เพราะภายนอกนั้นยังเป็นสิ่งลวงตาอยู่

เมื่อรู้จักเรื่องของกรรมแล้ว ก็ย่อมจะเข้าใจนิพพานได้ถูกต้องขึ้น ว่าแท้จริงแล้ว "นิพพาน" มิได้สูญหายไปไหน คำว่า "นิพพานํ ปรมํ สูญญํ" นิพพานสูญนั้น ได้สร้างความเข้าใจผิด หวาดกลัวมาสมัยหนึ่ง ใครๆ ก็ไม่อยากไปนิพพาน ไปทำไมเมื่อมีความสูญสลาย สู้เป็นมนุษย์อยู่อย่างนี้ไม่ได้ บริบูรณ์ด้วย รูป รส กลิ่น เสียง หรือไม่ได้เป็นมนุษย์ ไปสวรรค์ยังดีเสียกว่า

ก็นี่แหละมนุษย์ ที่ยังติด รูป รส กลิ่น เสียง มีความโลภ โกรธ หลง เป็นเจ้าเรือนอยู่ ไม่ใช่จะสละละวาง ไปนิพพานกันได้ง่ายๆ เอาเพียงแค่ไม่ทำบาป ก็เป็นของยากแสนเข็นเสียแล้ว ก็ยากที่จะเอาชนะกิเลสได้

คำบาลีมีอีกประโยคหนึ่งว่า "นิพพานํ ปรมํ สุขํ" แปลว่า "นิพพาน เป็นสุขอย่างยิ่ง" ซึ่งมีความหมายที่ถูกต้องที่สุด ความสุขอย่างยิ่ง เป็นลักษณะของพระนิพพาน แต่สุขอย่างยิ่งอย่างไร จึงจะเป็นสุขของพระนิพพาน

ธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย มีทุกขเวทนาเป็นพื้นฐาน เกิดก็ทุกข์ แก่ก็ทุกข์ เจ็บก็ทุกข์ ตายก็ทุกข์ เพียงความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ครั้งหนึ่งก็พอทน แต่มันมีคำว่าเวียนว่ายตายเกิดเพิ่มขึ้นมา ชีวิตมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายต่างเวียนว่ายตายเกิดเช่นนี้ นับภพนับชาติไม่ถ้วน เกิดแต่ละภพแต่ละชาติ ต่างก็ต้องทนทุกขเวทนาซ้ำแล้วซ้ำอีก

ผู้มีปัญญา ได้สร้างทานบารมี ศีลบารมี สมาธิบารมี จนเป็นผู้มีปัญญา มีจิตเป็นกุศล ย่อมเห็นทุกขเวทนาในการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย เวียนว่ายตายเกิด ซ้ำซาก ย่อมเกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนัด แสวงหาความพ้นทุกข์ หวังมรรคผลนิพพาน

ส่วนผู้มีอวิชชาครอบงำอยู่ ย่อมไม่รู้สึกรู้สาต่อการละวางกิเลสตัณหา ยังติดอยู่ใน รูป รส กลิ่น เสียง ซึ่งเป็นธรรมดาโลก ทุกอย่างขึ้นอยู่กับผลกรรมของตน ใครทำกรรมใดไว้ จะดีหรือชั่ว ย่อมเป็นไปตามกรรมนั้น

นิพพานที่ว่าเป็นสุขอย่างยิ่ง ต้องทราบก่อนว่า ธรรมชาติจิตเป็นธาตุอมตะ ไม่ใช่ของสูญได้ จิตย่อมเวียนว่ายตายเกิดตามกรรมของตน การที่เราจะเข้าถึงนิพพานที่เป็นสุขอย่างยิ่ง คือ ทำให้จิตไม่ต้องเกิดตายต่อไป เป็นจิตที่สุขอย่างเดียว เหนือธรรมชาติของจิตธาตุอมตะธรรมดาขึ้นไปอีก และเป็นจุดสุดยอดที่พระพุทธเจ้าทรงเข้าถึง และเป็นจุดสุดยอดของพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่ใช่จะเข้าถึงได้โดยง่าย อย่างที่คนโดยมากคิดกัน ต้องอาศัยบารมีที่สร้างสมมาหลายภพหลายชาติ เกื้อกูลส่งเสริมด้วย

ฉะนั้น จึงไม่ใช่เรื่องง่าย ที่มนุษย์สามัญชนเรา จะมานั่งกลัวว่า ตนจะต้องไปนิพพาน ที่เข้าใจว่าเป็นการสูญ

มนุษย์สามัญชนผู้ไม่รู้อดีตชาติ ไม่รู้กรรมดีกรรมชั่วที่เคยกระทำมา ถ้าเรามีจิตเป็นกุศล เราอาจปรารถนานิพพานได้ แต่จะช้าหรือเร็ว ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง สุดแต่วาสนาบารมีที่เราเคยกระทำมา ซึ่งไม่ทราบว่ามีแค่ไหน

แต่เมื่อปรารถนานิพพาน แล้วตั้งใจทำกรรมดี ก็จะต้องได้สักวันหนึ่งหรือในชาติหนึ่งจนได้ ข้อสำคัญในปัจจุบัน เราทำอะไรอยู่ ถ้าเราทำในสิ่งที่เป็นกุศล เช่น ให้ทาน รักษาศีล ทำสมาธิ ทำไปจนเคยชินเป็นปกติ ไม่ให้ตกไปอยู่ในความชั่วหรืออกุศลกรรม แม้ไม่ปรารถนาสวรรค์ นิพพาน ก็ย่อมไปถึงจนได้ เพราะกุศลกรรมความดีนั้น เปรียบเหมือนเมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์ เมื่อได้น้ำดี ดินดี ก็จะมีแต่ความงอกงาม เจริญยิ่งๆ ขึ้นไป

ดังนั้น แต่ละชีวิตแต่ละจิตวิญญาณ ก็ใช่ว่าเมื่อเกิดมาในภพใดภพหนึ่งหรือชาติใดชาติหนึ่ง ซึ่งต่างก็ผ่านมานับภพนับชาติไม่ถ้วน จะมีโอกาสสร้างสมกุศลบารมีทุกชาติทุกภพก็หาไม่ บางชาติบางภพก็มีโอกาสสร้างสมกุศลบารมีติดต่อกันมา แต่บางชาติบางภพก็มีอกุศลกรรมมาทำให้หลงผิดเป็นชอบ สร้างบาปกรรมทำลายตนเองมากมาย

เพียงผิดศีล ๕ ก็ทำให้ตกนรกภูมิ เสียเวลาไปนับเป็นกัปเป็นกัลป์ เพราะอวิชชาครอบงำ และส่วนมากก็ตกอยู่ในสภาพที่จะต้องรับผลจากอกุศลกรรม มากกว่ากุศลกรรมด้วยซ้ำไป เราเรียกเจ้าตัวอุปสรรคขัดขวางว่าเป็นมาร หรือกิเลสมาร อันเป็นฝ่ายอกุศล

ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นว่า ทุกชีวิตผู้มีจิตวิญญาณ ต่างก็ต้องพบกับการทำความดี และการทำความชั่วสลับกันไป ข้อสำคัญอยู่ที่เราทำกรรมดีหรือกรรมชั่วมากกว่ากัน มันขึ้นอยู่กับชีวิตความคิดของเราเอง

เคยมีพระนักปฏิบัติบางรูป ท่านปรารภให้ฟังว่า ถ้าท่านเกิดทันในพุทธกาล คือ ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงดำรงพระชนม์อยู่ ก็คงจะบรรลุเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว

คำที่ท่านปรารภออกมานี้ มันไม่แน่เสมอไป เพราะผู้ที่เกิดทันพระพุทธเจ้า ได้สนทนากับพระพุทธเจ้า แต่ไม่ได้เป็นแม้เพียงโสดาบันก็มี ส่วนผู้ที่เกิดภายหลังพระพุทธเจ้านับเป็นพันๆปี เมื่อปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนอย่างจริงจังแล้ว ได้บรรลุพระอรหันต์ก็มี มันขึ้นอยู่กับกุศลบารมี ได้สร้างสมมาเต็มเปี่ยมหรือยัง

ดูแต่ **อุปกาชีวก** สิ เขาเดินสวนทางกับพระพุทธเจ้า ได้ทักถามสนทนากับพระพุทธเจ้า ตอนที่มุ่งหน้าไปโปรดปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมื่อพบพระองค์กลางทาง เขาทักว่า

〝ดูกร อาวุโส อินทรีย์ทั้งหลายของท่านผ่องใสพิเศษแล้ว พรรณนาแห่งผิวบริสุทธิ์ผุดผ่องโดยรอบ ท่านได้บรรพชาเฉพาะซึ่งผู้ใด ใครหนอ เป็นศาสดาของท่าน ท่านชอบใจธรรมของผู้ใด〞

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า 〝เราเป็นผู้ครอบงำซึ่งธรรมทั้งปวงในภูมิ ๓ เราตรัสรู้แจ้งด้วยตนเอง เราละเสียซึ่งเตภูมิกรรม เป็นผู้น้อมไปแล้วซึ่งอารมณ์พระนิพพาน อันเป็นที่สิ้นตัณหา เป็นผู้มีวิมุตติหลุดพ้นจากอาสวะทั้งปวง เราตรัสรู้เองแล้ว จะพึ่งใครเป็นศาสดาเล่า〞

แต่อุปกาชีวก กลับแสดงอาการเย้ยหยัน ไม่เชื่อ แล้วหลีกไปเสีย นี่ก็แสดงว่าการพบพระพุทธเจ้า ไม่ได้ทำให้เขาบรรลุมรรคผลแต่อย่างใด แทนที่จะทูลซักถามให้ละเอียด และขอฟังธรรมของผู้สิ้นอาสวะแล้ว

การแสดงความไม่เชื่อ เย้ยหยันพระพุทธเจ้านั้นก็อาจทำให้เขาตกนรกได้ เพราะพระพุทธศาสนานั้นถือเรื่องความคิดเป็นเรื่องสำคัญ คนที่มีทิฐิแสดงความไม่เชื่อว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์ ว่ามีอยู่จริง หรือไม่เชื่อบาปอกุศล ไม่เชื่อกุศลบารมี ทำให้ตกนรกอวจี ได้เหมือนกัน

〝จิตมนุษย์〞 ล้วนมีความโลภ โกรธ หลง กิเลส ตัณหา อุปาทาน เป็นสัญชาติญาณประจำตัวก็ว่าได้ จึงเท่ากับมีทุนทางอกุศลเป็นทุนอยู่แล้ว เรื่องการทำชั่วทำบาปจึงกระทำกันได้ง่าย จนกระทั่งถือเป็นธรรมดาไปก็มี คือ ทำกันจนเคยชิน เช่น การฆ่าสัตว์ เมื่อทำเป็นอาจิณ ผู้ทำก็ไม่รู้สึกถึงความผิดบาปแต่อย่างใด หรือการพูดโกหกมดเท็จ บางคนพูดจนกลายเป็นนิสัย วันไหนไม่ได้พูดมุสา จะรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ คล้ายขาดอะไรไปอย่างหนึ่ง

ที่ท่านกล่าวว่าบาปทำได้ง่าย ก็เพราะมันมีบาปมากมาย ให้เลือกทำได้ทุกโอกาส ผิดกับการทำกุศลหรือการทำบุญสร้างความดี ต้องฝืนทำ ต้องพากเพียร ต้องตั้งใจให้จริง จึงจะทำได้

อันที่จริง การระลึกชาติได้นี้ มีคนในโลกระลึกได้ไม่น้อย เป็นการระลึกในลักษณะแตกต่างกันไป บางคนก็ระลึกได้ในชาติที่แล้ว สามารถบอกเล่าตรงกับความเป็นจริงได้ บางคนก็ระลึกได้ด้วยฌาน อันปฏิบัติธรรมดีแล้ว ที่เรียกว่า "อดีตังสญาณ" จะระลึกได้น้อยชาติหรือมากชาติ ก็ขึ้นกับปัญญาบารมีของแต่ละคน

พระอรหันต์ระลึกได้น้อยกว่าพระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ที่สามารถย้อนหลังระลึกชาติไปไม่มีสุด

สำหรับอาตมา ที่เล่าการระลึกชาติมานี้ ก็เป็นเรื่องเฉพาะตน เพื่อยืนยันว่า ชาตินี้ชาติหน้า การเวียนว่ายตายเกิด เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง แต่ไม่อาจเปิดเผยนามได้ และนามนั้นก็สมมติขึ้น ชีวิตก็เป็นอนัตตา เพียงให้รู้ว่าเราท่านไม่ควรประมาทในชีวิต ก็น่าจะจบได้แล้ว.

****